

**KLÍČ KE CVIČENÍM
Z UČEBNICE
ČESKÝ JAZYK 9 (99-50)
3. VYDÁNÍ**

Nakladatelství Nová škola – DUHA

www.novaskoladuha.cz

Uč. str. 5–36 I. TVAROSLOVÍ – OPAKOVÁNÍ

1. PODSTATNÁ JMÉNA

A. Podstatná jména – opakování

strana 5

1. a) Po gymnáziu nastoupil strýc jako informační pracovník na rozhledně Vidlička v Beskydech s tím, že udělá něco pro lidstvo. Pohled na kopce ho tak okouzli, že si o nich **vymýšlel** nové, krásně děsivé prastaré pověsti a **vyprávěl** je tak barvitě, že si někteří **vyjevení** turisté cestou z rozhledny pletli žluté a červené značky. Když mu ale třetí den dali štětec a barvu, aby na rozhledně pomohl s natíráním zábradlí, odmítl to s tím, že barva smrdí široko daleko do voňavých luk a lepí se na ni světlušky. Čtvrtý den ho **vyhodili**. Počítal pak na loukách v Bílých Karpatech vstavače z čeledi orchidejí, sledoval tamější ptactvo, zapisoval přílety a odlety kachen na jihomoravských rybnících, zjišťoval hustotu komárů, za mlhavých dní **vyprávěl** turistům na Sněžce, co by bylo vidět, kdyby bylo vidět dál než na krok.
b) vlastní jména: Vidlička, Beskydy, Bílé Karpaty, Sněžka; obecná jména např.: rozhledna, kopec, pověst, vyhlídka, značka, štětec
c) konkrétní např.: vstavač, orchidej, kachna, komár, světluška, zábradlí; abstraktní např.: čeleď, přílet, odlet, hustota, lidstvo
d) podstatné jméno pomnožné: Beskydy, Karpaty; hromadné: lidstvo, ptactvo;
e) podstatné jméno látkové: barva;
f) podstatné jméno abstraktní; Poslal jsem pohled (K) dědečkovi.
g) beletrie, jedná se o vyprávění, hlavní je příběh, nikoli odbornost ani funkce naučná
2. a) úlava (A), záhada (A), sněženka (K), jablko (K), píle (A), pilka (K), znalost (A), zvuk (A), přátelství (A), léto (A), pověst (A), zpěv (A), síla (A), věrnost (A), tužka (K), hradba (K), smír (A), lípa (K), zájem (A), nenávist (A), kruh (K)
b) Koupila si nové hodiny (K). Trvalo to celé hodiny (A). Dnes opět zasedala vláda (K). Vláda (A) Karla IV. znamenala rozvoj Českých zemí. Objednal si oříškový řez (K). Lékař provedl při operaci pouze jeden řez (A).
3. a) Klínovec (V), Bezděz (V), zámek (O), most (O), náměstí (O), ostrov (O), Asie (V), Balkán (V), Norsko (V), průliv (O), kniha (O), Mars (V), vrchol (O), propast (O), Liberec (V), pejsek (O) Škubánek (V), princezna (O) Jasněnka (V)
b) Vlastní jména píšeme s velkým počátečním písmenem.

strana 6

4. Sál (1) byl plný lidí. – **Koloušek sál (5) mateřské mléko**. Až půjdu kolem (6), stavím se. – **Přišel se pochlubit novým kolem (1). Denně chodil kolem (7) našeho domu**. Od severu vál (5) silný vítr. – **K rozválení těsta používáme kuchyňský vál (1)**. Skončili jsme čtvrtí (4). – Naši čtvrtí (1) vede cyklostezka. **Tatínek čtvrtí (5) kuře**. Napiš Pavlovi (1). – **Pavlovi (2) bratři jsou líní**. Všichni soutěžící (1) stáli na startovní čáře. – **Soutěžící (2) družstva se postavila na startovní čáru**. Zloději ukryli svůj lup (1) do skrýše. **Babičce lup (10) v kříži**. – Maminka solí (5) polévku. – **Přinesla slánku se solí (1)**. Svatební veselí (1) nebralo konce. – **Jeho bratři byli veselí (2), vyhráli totiž zápas. Na svatbě se většinou všichni veselí (5)**. Venku je teplo (6). – **Teplo (1) svědčí teplomilným rostlinám**. Pokus (5) se dnes vyhrát. – **Ten pokus (1) se nám podařil na jedničku**. Dávej si pozor na svůj hlas (1). – **Hlas (5) se pořádně!** Nemocní (1) by měli zůstat doma. – **Nemocní (2) lidé zůstali doma**. Běžte už domů (6). – **V naší ulici vyrostlo několik nových domů (1)**. Najdi na mapě Ústí (1) nad Labem. – **Labe ústí (5) do Severního moře**.

5. vlci (mn.), vlaky (mn.), zelenina (j.), oděvy (mn.), klíče (j., mn.), želvy (j., mn.), králíci (mn.), lev (j.), opice (j., mn.), had (j.), zábradlí (j., mn.), včely (j., mn.), zajáci (mn.), kočky (j., mn.), hlad (j.), pes (j.), žirafy (j., mn.), spisovatelé (mn.), koláče (j., mn.), úkoly (mn.), básně (j., mn.), kalhoty (mn.)
6. a) listí, sloupoví, obyvatelstvo, maliní, zvěř, zvířectvo, ptactvo, stromoví, rostlinstvo
7. trenky, punčocháče, šaty, neštovice, hrábě, housle, játra, narozeniny, lázně (! může být i lázeň ve smyslu koupel, bahenní lázeň), sánky, Čechy, kleště, plavky, brýle, ústa, zarděnky

strana 7

8. stříbro, mléko, štěrka, cukr, sklo, porcelán, víno, máslo, ocet, hlína, vápno, cement, rašelina, písek, syrovátka
9. záda (P), panstvo (H), kalhoty (P), brýle (P), loďstvo (H), olej (L), sklo (L), voda (L), kleště (P), varhany (P), borůvky (H), prázdniny (P), námořnictvo (H), sádlo (L), mouka (L), Velikonoce (P), sůl (L), Jeseníky (P), obilí (H), dobytek (H), mýdlo (L), mládež (H), písek (L), kamení (H), Krkonoše (P), halušky (P), noviny (P), dějiny (P), zlato (L), spalničky (P), uhlí (H), tepláky (P), dveře (P), vápník (L), plavky (P), služebnictvo (H), nůžky (P), železo (L), dříví (H), káva (L), křtiny (P), šachy (P), příušnice (P), hodinky (P), hmyz (H)
10. a) 1VH, jak 2VV, aby 3VV; souvětí podřadné
b) jak 2VV příslovečná způsobová, aby 3VV předmětná
c) „Chovej (5) se (3) ke (7) svým (3) rodičům (1) tak (6), jak (6) chceš (5), aby (8) se (3) tvé (3) děti (1) chovaly (5) k (7) tobě (3).“
11. a) vysoké srázy, v cíli, na schůzi, zprávy v televizi, motýli v jeteli, drahokamy, cestoval letadly s Rusy, známí Francouzi, otepi slámy na poli, klasy obilí, záhony s mrkví, petrželí, cibulí a okurkami, přišel s důkazy ke králi, v podloubí, na posteli, dělat dřepy, pěnky se sýkorami, mezi přáteli, pod umyvadly, hříby v lesích, s desetinnými čísly, datli hledali červy a larvy, pozoroval lvy a krokodýly, škodliví moli, s kuželi / kužely a obručemi, uhlí a dříví, sirupy proti kašli, žížaly v zemi, černí kosí, sledoval orly, v neděli a v pondělí
b) obydlí, supí s ostrými drápy, nad útesy a skalami, v košili, podzemí se strašidly, pět tykví, o církvi, lípy s břízami na návsi i kolem školy, v obuvi, psi vrčeli na holuby, v nouzi, na nebi, opravy potrubí, motorovými vozidly, v jitroceli, slzy jako perly, sousedství, na židli, stoly s ubrusy, čápi loví žáby v rákosí, na pánvi, v hotelích, pštrosi s pávy, s učiteli, orloj s apoštoly, zuby, kytička bledulí, chrpy s kopretinami, sloupy, na hrázi, hlavolamy

strana 8

12. a) Neviděl žádná pytlácká oka. Jirka podstupuje operaci očí. Hrála si hada na prsou. Sledoval osla s dlouhými ušima. Seděl u stolu s rozviklanými nohami. Vzal tašku za obě ucha. Nemám ráda polévku s mastnými oky. Jirka na nás koulel očima. Nosil dítě na ramenou/ramenech. Doskočil do písku oběma nohama. Na ramenech jeřábu byla těžká břemena. Promluvme si mezi čtyřma očima. Kvůli chybějícím okům musela vypárat celou řadu. V autě máme tachometr se svítícími ručičkami. Tleskal oběma rukama. Koupila novou tašku místo té s prodřenými uchy. Plácal kolem sebe rukama, nohama. Zůstaň nohama na zemi.
b) např. Sotva pletl nohama. Má obě ruce levé.
13. a) Přednášel o uměleckých slozích. Učil se o skladateli/skladatelovi Bedřichu/Bedřichovi Smetanovi. Naši hokejisté/hokejisti postoupili do finále. Sledoval pořad o Vlastovi Burianovi. Pane obhájce, můžu s vámi mluvit? Četl jsi ten článek o českých archeolozích? Můžete nám to vysvětlit, pane poslanče? Překvapil mě svými neznalostmi. Mezi neznámými lidmi se necítil dobře. Dnes jsme očkováni proti mnoha nemocem/nemocím. Vrabci si pochutnávali na drobečcích/drobečkách. Cestovali luxusními loďmi/loděmi. Ateisté/Ateisti jsou lidé nevěřící v boha. Četl jsem článek o spisovateli/spisovatelovi Karlu/Karlovi Čapkovi.

strana 9

B. Skloňování přejatých obecných jmen

1. a) Hady chováme v teráriu/teráriích a rybičky v akváriu/akváriích. Eda studuje na gymnáziu. V cirkusu/cirkuse jsme sledovali akrobaty. Albert Einstein je považován za génia. K pozorování hvězdné oblohy slouží mnohá planetária. Učitel ukazoval světadíly na glóbusu/glóbuse/glóbu. Kdo hrál v tom dramatu hlavní roli? Musíme bojovat proti rasismu. Učíme se o vyhynulých organizmech. Každá potravina je označena datem spotřeby. U každého vystavovaného exponátu bylo označení. Po týdnu se probudil z kómatu. Byl jsem na očkování proti tetanu. Nerozeznal napodobeninu od originálu. Nerozuměl čarám na tom schématu. Nebyli schopni dojít ke kompromisu. Pavel se léčil s astmatem. Eva se věnuje pěstování citrusů. Herci byli odměněni potleskem publika. Tání ledovců je projevem změny klimatu.

b) **akvárium**: skleněná nádržka k pěstování vodních živočichů a rostlin; **astma**: onemocnění projevující se náhlými záchvaty dušnosti; **cirkus**: zábavní podnik, v němž vystupují artisté, klauni a cvičená zvířata; **citrus**: stálezelený subtropický strom nebo keř s jedlými plody/jedlý plod tohoto stromu s tuhou slupkou a šťavnatou dužinou rozdělenou na dílky; **datum**: udání doby; **drama**: literární druh předvádějící příběh přímou řečí jednajících postav/divadelní hra; **exponát**: vystavený předmět; **génius**: člověk vynikající genialitou; **glóbus**: koule se znázorněním zemského povrchu; **gymnázium**: výběrová střední škola; **klima**: podnebí; **kóma**: hluboké bezvědomí; **kompromis**: dohoda na základě vzájemných ústupků; **organismus**: samostatný živý jedinec; **originál**: původní věc; **planetárium**: budova se zařízením, které názorně předvádí hvězdnou oblohu; **publikum**: diváci; **rasismus**: nevědecká teorie o nerovnosti lidských ras; **schéma**: naznačená struktura něčeho; **terárium**: ohraničený prostor (nádobu) k pěstování suchozemských živočichů, zejm. plazů; **tetanus**: infekční choroba projevující se křečemi svalstva.

strana 10

2. a) Jan je dobrý v pěstování orchidejí. Na svazích Bílých Karpat kvetou vzácné orchideje/orchideje. Mnoho jeho idejí se podařilo uskutečnit. Seznámil mě s Miou. Měli bychom stát za svými ideami/idejemi. Na své orchideje/orchideje nedal dopustit. Pro Miu to bylo velké překvapení. S mou sestrou Leou je vždy legrace. Někteří lidé byli za své ideje/ideje pronásledováni. Kromě orchidejí se věnoval i pěstování kaktusů. Psal články o orchideách/orchidejích. Pro Leu to je důležité rozhodnutí. Koupil jsem dvě orchideje/orchideje pro svou přítelkyni Miu. Hlásil se ke svým ideám/idejím. Na výstavě se chlubil svými orchideami/orchidejemi. Co víte o pěstování orchidejí? Orchideám/Orchidejím prospívá substrát s piniovou kůrou.

strana 11

1. a) Spisovatele Julese Verna/Vernea proslavily jeho vědecko-fantastické romány. Moc se mi líbí obrazy Vincenta van Gogha. Mám rád Tři mušketýry od Alexandra Dumase. Četl jsi už Božskou komedii od Danta Alighieriho? Zaposlouchal jsem se do skladeb od Giuseppe Verdiho a Clauda Debussyho. V divadle jsme zhlédli Hamleta od Williama Shakespeara i Lakomce od Molièra. O houslistovi Paganinim a jeho hře na housle se traduje několik historek.
2. Lva Nikolajeviče Tolstého řadíme mezi nejslavnější ruské spisovatele. Přečetl jsem dva romány Fjodora Michajloviče Dostojevského. V hudební výchově jsme poslouchali skladby Petra Iljiče Čajkovského. Některé písně Vladimira Vysockého byly v době socialismu zakázány.
3. a) Archimedes – fyzik, Pythagoras – matematik, Herodotos – historik, Spartakus – otrok, Hippokrates – lékař, Morfeus – bůh snů, Achilles – řecký hrdina, Kerberos – trojhlavý pes, Hefaistos – bůh ohně, Dionýsos – bůh veselí
- b) Archimeda, Archimedovi, Pythagora, Pythagorovi, Herodota, Herodotovi, Spartaka, Spartakovi, Hippokrata, Hippokratovi, Morfea, Morfeovi/Morfeu, Achilla, Achillovi/Achillu, Kerbera, Kerberovi/Kerberu, Hefaista, Hefaistovi, Dionýsa, Dionýsovi.

strana 12

2. PŘÍDAVNÁ JMÉNA

1. a) Bájný bouřlivák

Bouřlivák se **vyskytuje výhradně** v **Severní Americe**, nejhojněji ve **státě Arizona**. Vzrostlý bouřlivák je **vyšší** než **dospělý člověk** a **svým** letem dokáže **rozpoutat bouři**. Bouřlivák je tak **citlivý** na **nadpřirozené nebezpečí**, že **hůlky vyrobené** z bouřlivákova peří **samy preventivně vystřelují kouzla**. Jedna z **kolejí Školy čar a kouzel** ve Stříbranově se **jmenuje právě** po bouřlivákovi.

b) **Severní** – 6. p., č. j., r. ž., vzor jarní, druh měkké; **vzrostlý** – 1. p., č. j., r. m. (živ.), vzor mladý, druh tvrdé; **vyšší** – 1. p., č. j., r. m. (živ.), vzor jarní, druh měkké; **dospělý** – 1. p., č. j., r. m. (živ.), vzor mladý, druh tvrdé; **citlivý** – jmenný tvar, rod mužský (živ.), č. j., vzor mladý, druh tvrdé; **nadpřirozené** – 4. p., č. j., r. s., vzor mladý, druh tvrdé; **vyrobené** – 1. p., č. mn., r. ž., vzor mladý, druh tvrdé; **bouřlivákova** – 2. p., č. j., r. s., vzor otcův, druh přivlastňovací

c) vyšší – vysoký, nejvyšší

d) např. všechna přivlastňovací

e) bouřlivákova

f) ano, ano, ne

2. **Věřící** (1) chodí v neděli do kostela. **Věřící** (2) lidé chodí v neděli do kostela. Vyhráli **zelení** (1). Jeho bratři byli úplně **zelení** (2), bolelo je břicho. Čím se **živí** (5) ježek? Jeho rodiče jsou **živí** (2) a zdraví. **Starostovi** (2) spolupracovníci byli skvělí lidé. Řekli jsme o tom **starostovi** (1). Lidé, kteří nevidí, jsou **slepí** (2). Tatínek ti to **slepí** (5). **Slepí** (1) mají více vyvinuté ostatní smysly. **Nemocný** (1) drkotal zuby. Jirka je **nemocný** (2). Muži **zdraví** (5) jako první. Byli jsme **zdraví** (2). Měli bychom si vážít svého **zdraví** (1). **Učení** (1) mě moc nebavilo. **Učení** (2) lidé byli dříve vážení. Maminka **čistí** (5) koberce. Vrátili se domů **čistí** (2). Eva **praví** (5): „To není pravda.“ Dnes hráli dobře **praví** (2) obránci. Nevěděl si rady s tou **prací** (1). Koupila **prací** (2) prostředky.
3. Janovy sestry ronily **krokodýlí slzy**, **nový světový rekord**, Petrovy dcery, rychlí **dálkoví plavci**, Pavlovi dostihoví **koně**, **zeleninový salát** s krabím masem, Janovi rodiče jsou **živi a zdraví**, **konzervy s hovězím masem** pro dědečkovy **psy**, **čerstvý sýr**, **pomerančový džus** pro Jirkovy **bratry**, **léčivý krém** z kozího mléka, **pronikavý orlí zrak**.

strana 13

4. Nedávno jsme se setkali v Tylově divadle/v Opletalově ulici/ve Vojanových sadech/na Masarykově náměstí/na Václavském náměstí. Máme sraz u Palachova pomníku/u Tylova divadla/u Vojanových sadů. Procházeli jsme se po Vojanových sadech/po Masarykově náměstí/po Opletalově ulici. Musíte projít Opletalovou ulicí/Václavským náměstím/Masarykovým náměstím. Došli jsme právě na Masarykovo náměstí/na Václavské náměstí/do Opletalovy ulice/do Tylova divadla/do Vojanových sadů. Fotografovali jsme se u Opletalovy ulice/Masarykova náměstí/Václavského náměstí/Vojanových sadů/před Tylovým divadlem (u Tylova divadla)/před Palachovým pomníkem (u Palachova pomníku)
5. **Karlovi** (2) bratři neuměli **vyjmenovat Krokovy** (2) dcery. Po **drakovi** (1) zbyl jen **silný zápach**. Přečetli jsme dvě **Erbenovy** (2) balady. Učili jsme se o Janu **Nerudovi** (1) a **Nerudových** (2) sbírkách. Poradili jsme **Liborovi** (1). S **Petrovými** (2) názory souhlasím. **Petrovi** (2) rodiče požádali o pomoc **Honzovy** (2) poradce. **Janovy** (2) sestry nám **vyprávěly** pohádku O **Palečkovi** (1). Psal referát o **Husovi** (1). Napsali jste už **Vaškovi** (1)? Jen **Bajajovi** (1) se podařilo useknout **drakovi** (1) všechny hlavy. **Čtvrtkovi** (2) vodníci byli milí.
6. a) Hloupý, kdo dává, hloupější (měkké, jarní), kdo nebere. Kovářova (přivlastňovací, otcův) kobylna chodí bosa. Ráno moudřejší (měkké, jarní) večera. Strach má velké (tvrdé, mladý) oči. Boží (měkké, jarní) mlýny melou pomalu, ale jistě. Naděje umírá poslední (měkké, jarní). Lepší (měkké, jarní) vrabec v hrsti než holub na střeše. Ranní (měkké, jarní) ptáče dál doskáče.
- b) hloupější – hloupý, nehloupější; moudřejší – moudrý, nejmoudřejší

- c) bosa; Kovářovy kobyly chodí bosa.
7. a) **Váš čas je omezený, a tak jím neplývejte na to, abyste žili život někoho jiného.**
 1VH, a tak 2VH, abyste 3VV (předmětná). 1VH – 2VH význ. poměr důsledkový, souvětí souřadné
Nepodléhejte dogmatu, že máte žít podle toho, co si myslí druzí.
 1VH, že 2VV (přívlastková), co 3VV (předmětná). souvětí podřadné
Nedopusťte, aby v hluku cizích názorů zanikl váš vlastní vnitřní hlas.
 1VH, aby 2VV (předmětná). souvětí podřadné
Mějte odvalu jít za svým srdcem a intuicí, protože ty už nějak vědí, kým se ve skutečnosti chcete stát.
 1VH, protože 2VV (přísluvečná příčinná), kým 3VV (předmětná); souvětí podřadné
 b) v hluku (PUM) cizích (Pks) názorů (Pkn) zanikl (Př) váš (Pks) vlastní (Pks) vnitřní (Pks) hlas (Po). Mějte (Př) odvalu (Pt) jít (Pkn) za svým (Pks) srdcem (PUM) a intuicí (PUM); zanikl by – zp. podmiňovací, mějte – zp. rozkazovací
 c) přísudek jmenný se sponou – je omezený; postupně rozvíjející přívlastek – váš vlastní vnitřní
 d) dogma – nezpochybnitelné tvrzení; intuice – vnuknutí, nápad

strana 14

8. ašský, ašští, liberecký, liberečtí, pardubický, pardubičtí, pražský, pražští, ostravský, ostravští, kroměřížský, kroměřížští, olomoucký, olomoučtí, dobříšský, dobříšští, telčský, telčtí, zábřežský, zábřežští, valašskomeziříčský, valašskomeziříčtí, jindřichohradecký, jindřichohradečtí, třebíčský, třebíčtí
9. a) pečící forma, dívka pečící dort, čisticí prostředky, uklízečka čistící podlahu, hasící přístroj, hasiči hasící požár, tavící se ocel, Eva leštící okna, lepicí páska, platící diváci, žáci řadící se do dvojic, vařící se guláš, holicí strojek, trávicí soustava, kypřící prášek
 b) pečící se bábovka, pečící papír, otec čistící si brýle, čistící prášek, muži hasící požár, tavící pistole, leštící prostředek, otec lepicí tapety, řadící páka, holicí se muži, žaludek trávicí oběd, lidé kypřící půdu
10. s nejvýznamnějšími vynálezci, nejznámější výroky, tví synové jsou rozumnější, sebevědomější vystupování, v nejtemnější místnosti, s neupřímnějšími úmysly, příjemnější bydlení, tamější zvyky, odpověz písemně, jez střdmě, choval se skromně, vědomě lhal, dojemně hrál na housle, upřímně mě překvapil, soukromě překládal, na nejstrmějších svazích
11. a) nejvyšší vrcholy, vlhčí počasí, nižší stromy, sladší sirupy, tišší skladby, hezčí výkresy, delší výlety, nejemnější hedvábí, nejměkčí kovy
 b) kratší vlasy, na nejjižnějších svazích, nejbližší vísky, nejlehčí zápasy, známější skladby, v nejprudších lījácích, nejsnadnější/nejsnazší úkoly, nejsušší stepi, větší rozdíly
12. Tvá sestra má kratší vlasy než já. Pro tatínka byl tento obraz nejcenější. Mezi nejvýznamnější vynálezce patří T. A. Edison. K nejhorším/nejšpatnějším vlastnostem člověka patří lhaní. Ta skladba, kterou posloucháte, patří ke známějším a snazším/snadnějším skladbám určeným pro klavíristy. Měď je měkčí než bronz. Z naší třídy je Petr nejsebevědomější. Ušila jí šaty z nejemnějšího hedvábí. Kniha obsahuje nejznámější latinské citáty. Cestou musíte jít do prudšího kopce.

strana 15

13. dobří překladatelé, tiší chlapci, mladičtí učitelé, hezcí muzikanti, stroží úředníci, bystří hoši, plaší zajíci, vysocí atleti, drazí přátelé, hloupoučtí osli
14. Tví králíci jsou příliš **plaší (2)**. Děti svým křikem **plaší (5)** lesní zvěř. Jirkův křeček je mnohem **plašší (2)** než můj. Maminka **suší (5)** v létě prádlo na slunci. Moje tričko je **sušší (2)** než Evino. Některé byliny **tiší (5)** bolest. Naši sousedé jsou **tiší (2)** lidé. Jirka je uzavřenější a **tišší (2)** než jeho bratr. Oba mí dědečkové jsou **hluší (2)**.

15. a) Když se před sto lety ve známém **pražském** Paukertově lahůdkářství začaly prodávat plátky veky ozdobené šunkou a sardelovým očkem, byla to velká novinka, kterou si **Pražané** zamilovali. Mnoho lidí je přesvědčeno o tom, že se jedná o původem český recept, ale není to pravda, protože období našich obložených chlebiček bychom našli i v cizích zemích. Jedny z nejlepších pocházejí ze **Skandinávie** a z **Rakouska**.
- b) známém (mladý, tvrdé), pražském (mladý, tvrdé), Paukertově (otcův, přivlastňovací), ozdobené (mladý, tvrdé), sardelovým (mladý, tvrdé), velká (mladý, tvrdé), český (mladý, tvrdé), obložených (mladý, tvrdé), cizích (jarní, měkké), nejlepších (jarní, měkké)

strana 16

3. ZÁJMENA

1. b) Lovci měli dost času, aby zpracovali **některé** (neurčité) kosti na nástroje. Vyrobili jehly s provrtanými oušky, škrabadla a harpuny. Zvláště podařené nástroje **si** (osobní) každý (neurčité) lovec poznamenal vyrytými značkami. **Takový** (ukazovací) označený nástroj byl „**jeho**“ (přivlastňovací) a **nikoho** (záporné) ani nenapadlo **si** (osobní) **ho** (osobní) přivlastnit. Našli **se** (osobní) i umělci, **kteří** (vztažné) ostrým pazourkem vyrývali do kostí obrázky. Někdy pracně vyřezávali **nějakou** (neurčité) figurku a opatrovali **ji** (osobní) jako oko v hlavě. **Co** (tázací) ale **tuto** (ukazovací) **naši** (přivlastňovací) tlupu vyrušilo z **jejího** (přivlastňovací) klidného života? Jednou v noci Mamutíkova žena **Žarga** zmizela. **Nikdo** (záporné) v tlupě **ji** (osobní) neviděl odcházet. Lovci po **ní** (osobní) hned pátrali. **Sám** (ukazovací) Mamutík **je** (osobní) vedl. Našli **její** (přivlastňovací) koš pohozený v křoví. Přitom objevili, že schází i několik mužů z tlupy. **Někteří** (neurčité) lovci vzpomínali, že vídali **tyto** (ukazovací) muže často pohromadě, jako by **se** (osobní) o **něčem** (neurčité) potajmu umlouvali.
- c) umělci
- d) zájmeno; Petr je (5) skvělý v matematice.
- e) ne, ne, ne

strana 17

2. **ničí** (záporné), **kterýkoli** (neurčité), **lecco** (neurčité), **něco** (neurčité), **naš** (přivlastňovací), **každý** (neurčité), **některý** (neurčité), **se** (osobní), **svůj** (přivlastňovací), **sám** (ukazovací), **nijaký** (záporné), **můj** (přivlastňovací), **něčí** (neurčité), **nic** (záporné), **my** (osobní), **žádný** (záporné), **její** (přivlastňovací), **vy** (osobní), **ty** (osobní/ukazovací), **tento** (ukazovací), **který** (tázací/vztažné), **máloco** (neurčité), **váš** (přivlastňovací), **takový** (ukazovací), **si** (osobní)
3. Jan **tu** (3) dívku nezná. Nikdy **tu** (6) nebyl. Dal **jí** (3) **tu** (3) mapu, aby **se** (3) **tu** (6) neztratila. Ema **jí** (5) ráda zákusky, i když **jí** (3) to máma zakazuje. **Má** (5) hlavu plnou **vší** (1). Zabral **vší** (3) silou. **Má** (3) sestra **má** (5) na sobě nové šaty. To jsou **mé** (3) brusle. Koza dělá **mé** (10). Asi to není **ničí** (3). Tvůj syn **ničí** (5) jednu hračku za druhou. Petra **je** (3) viděla v kině. Eva **je** (5) doma. **Se** (7) svou sestrou **se** (3) moc nevidal. Petr **je** (5) **již** (6) doma. Líbí **se** (3) mi chlapi, **již** (3) sportují.
4. málokdy (6), málokdo (3), máloco (3), někdo (3), proč (6), jaký (3), nějaký (3), nějak (6), nijak (6), kde (6), tak (6), takový (3), tam (6), tady (6), kdo (3), všichni (3), všude (6), co (3), který (3), kam (6); **TAJENKA:** „*A jdeme ven, nebo je mi zima?*“
5. Kapr sebou házel. Vezmi mě **s** sebou někam daleko. Mrskni sebou, ať stihneš začátek. Když zahřmělo, trhla sebou. Nabal nám **s** sebou i holínky. Dej mně **s** sebou víc jídla. To se rozumí samo sebou. Nebyla spokojená sama **se** sebou a se svými výkony. Brával nás **s** sebou do divadla. Ryba sebou mrskla, když ji sundával z háčku. Škubla sebou a byla ta tam. Na zápasy **s** sebou nosila malý talisman. Nevrtí sebou. Hodte sebou.
6. Chtěl bych mluvit s **tvými** rodiči. **Vy** byste mi s tím mohli poradit. Tví kamarádi jsou příjemní, moc si s nimi rozumím. K **mým** rodičům se chovej slušně. **My** ti neporadíme, sami tomu nerozumíme. Ty dívky za nimi

přišly samy. Budu to řešit jen s vámi, s nimi ne. Mí rodiče mi se vším poradí. Vše nejlepší k tvým narozeninám. Tví bratři to zvládnou sami.

strana 18

7. Navštívil mě v nemocnici. Vysvětlil mně, jak se řeší rovnice. Poznal mě na fakultě, ale tehdy mě ještě neměl rád. Ztratil se mně v metru. Baví mě hledání hub. Ptal se mě na můj názor. Řekl mně, že na mě dnes nemá čas. Vyprávěl o mně veselé historky. Odsoudili mě, i když o mně nic nevěděli. Nikdy mě nezradil. Zastával se mě. Ošetřil mně vymknutý kotník.
8. S naší Evou ji potkali u naší školy. Objednal jí zákusky u naší Květy. Dal jí náskok, aby naši záhadu vyřešila jako první. Pozdravuj ji od naší tety. Pozval ji k naší babičce. Čekal na ni před vaším domem. Půjčil jí svetr naší Evy. Vaši Janu sice neznám, ale klidně ji s sebou vezmi.
9. Řekla nám pár slov o svém dětství. Trval na svých požadavcích. Řekni jí o svých problémech. Vzpomněl si na můj/svůj svátek. Neptal se mě na můj názor, protože si byl jistý svým výkonem. Navštívili mě mí/moji kamarádi. Nerozuměl si se svými sourozenci. Vrátil mi mé/moje věci. Půjčil si můj sešit. Poradil mi s svým projektem.
10. např.: Dej mi pokoj. Mí rodiče jsou učitelé. My se máme dobře. Pozdravuji ji od nás. Dařilo se jí dobře. Jejich sestry jsou zdravotní sestry. Bála se jejich psů. S vaší Evou si nerozumím. Pro vaši Evu to bude problém. Zadej jim nějakou práci. Vrať se k nim. Nebavil se ním. Trhla sebou. Vzal si s sebou spací pytel.

strana 19

4. ČÍSLOVKY

1. a) O několik hodin později byli oba znovu na cestě jako už mnohokrát. Ujížděli pod měsíční oblohou. Balistu překvapilo, že když ho Calgacus omyl, dokázal usnout a spát klidným spánkem, ve kterém ho nepronásledovaly žádné běsy. Hvězdy na obloze jedna po druhé bledly. Když se nad obzorem objevilo slunce, hory v dáli se stále rýsovaly jen jako bledé, nezřetelné obrysy. Mračno prachu, který vířili jejich pronásledovatelé, bylo oproti tomu o hodně blíž. Od lovců je dělily jen asi dvě míle. „Ještě jeden den,“ pokýval hlavou Balista a teprve vzápětí si uvědomil dvojí smysl svých slov.
b) několik (neurčitá, základní), oba (určitá, základní), mnohokrát (neurčitá, násobná), jedna (určitá, základní), druhé (určitá, řadová), dvě (určitá, základní), jeden (určitá, základní), dvojí (určitá, druhotná); druhé, dvojí
c) omyl
d) 1VH, když 3VV (přísluvečná časová), že 2VV (podmětná), ve kterém 4VV (přívlastková); souvětí podřadné; věta jednočlenná – Balistu překvapilo; několikanásobný větný člen – usnout a spát (předmět)
e) např.: Podruhé jsem zkusil uvařit svíčkovou.
2. a) Má to z druhé (určitá, řadová) ruky. Pletl páté (určitá, řadová) přes deváté. Hrál druhé (určitá, řadová) housle. Seděl na dvou (určitá, základní) židlích. Přišel za pět minut dvanáct (určitá, základní). První (určitá, řadová) vyhrání z kapsy vyhání. Dvakrát (určitá, násobná) měř, jednou řež. Je páté (určitá, řadová) kolo u vozu. Zabil dvě mouchy jednou (určitá, základní) ranou.
b) Mít něco z druhé ruky – vědět něco nepřímě, od někoho jiného, ne z vlastní zkušenosti.; Plést páté přes deváté – mluvit zmateně, nesouvisle, míchat různé věci dohromady.; Hrát druhé housle – být méně důležitý, nebýt hlavní osobou.; Sedět na dvou židlích – snažit se být na dvou stranách zároveň, nerozhodnout se jasně.; Přijít za pět minut dvanáct – přijít na poslední chvíli, těsně před tím, než je pozdě.; První vyhrání z kapsy vyhání – první úspěch nemusí znamenat konečné vítězství; člověk se nemá radovat předčasně.; Dvakrát měř, jednou řež – nejdřív si vše dobře promysli a zkontroluj, až potom jedne.; Být páté kolo u vozu – být zbytečný, přebytečný, nepotřebný.; Zabít dvě mouchy jednou ranou – vyřešit dvě věci najednou jedním činem.

3. 863 – příchod Konstantina a Metoděje, 935 – zavraždění svatého Václava, 1212 – Zlatá bula sicilská, 1306 – vymření královské větve Přemyslovců, 1415 – upálení mistra Jana Husa, 1526 – nástup Habsburků na český trůn, 1620 – bitva na Bílé hoře, 1781 – zrušení nevolnictví v Českých zemích, 1881 – požár Národního divadla, 1918 – vznik Československa.

strana 20

4. **Po** (7) **druhé** (4) třetině vyhrávali **o** (7) **pět** (4) branek. **Podruhé** (6) budu chytřejší. **S** (7) **tou** (3) pochvalou to myslel vážně. Ani **stou** (4) rovnici nevypočítal bez chyby. Měl problém **s** (7) **jednou** (4) neomluvenou hodinou, **jednou** (6) totiž zaspal. **Protří** (5) si oči. **Pro** (7) **tři** (4) silné muže to nebude problém. **Pět** (5) lidové písně považuji za staromódní.
5. a)
- a) Ty 3 věty z 1. cvičení na straně 50 rozebralo správně všech 20 žáků z 8. ročníku. Koupila 5 triček u 3. stánku zleva. Dne 30. června začínáme na naší škole obvykle v 9 hodin a končíme krátce před 10. hodinou. Jirka se stal 10 000. návštěvníkem té výstavy. Hanka nastoupila před porotu jako 2. z 20 soutěžících. Karel IV. žil ve 14. století. Každá 10. koruna půjde na dobročinnost.
- b) Běhu na 1500 metrů se zúčastnilo 5 děvčat z naší třídy, z toho jedna dívka skončila na 2. místě. 3 dívky doběhly v 1. desítce. Hráč číslo 18 vstřelil ve 2. minutě náš 1. gól a za 5 minut vstřelil také 2. branku. Na 130. km dálnice havarovalo auto jedoucí rychlostí 150 km/h. Jen 10 žáků vypočítalo za 15 minut 10 slovních úloh. V roce 2018 jsme slavili 100. výročí vzniku Československa.
6. a) Z **obou dvou** dívek jsou lékařky. Zakroužkujte jednu ze **čtyř/čtyřech** možností. Během **tří/třech** hodin navštívilo výstavu tisíc návštěvníků. Seznámil nás se svými **dvěma** kolegy a **čtyřmi** kolegyněmi. Ke **třem** vítězstvím na stovce přidal 2. místo. Smíchala těsto ze **tří/třech** vajec, mouky a dvou tvarohů. Počítal jsem s **oběma dvěma** možnostmi. Na pořádání té akce počítám se **dvěma až čtyřmi** pomocníky. Od **dvou** do **čtyř/čtyřech** hodin ordinujeme jen pro objednané pacienty. Přiřadte k těm **čtyřem** stavbám jejich název a ke **dvěma** doplňte i jméno stavitele. Nastoupili proti **oběma dvěma** pražským týmům.
- b) Promluvme si mezi **čtyřma očima**. Pomáhal si **oběma dvěma rukama**. Vyhod' ten hrnec s **oběma rezavými uchy**. Mezi **každými dvěma oky** na síťovce byl korálek. Ivo na mě mrkal **oběma očima**. Líbí se mi ten přístroj se **třemi svítícími ručičkami**. V rohu stál stolek se **třemi nohama**. Štěně se krčilo mezi **čtyřmi dřevěnými nohama** židle. Batole tleskalo **oběma dvěma baculatýma rukama**. Robot měl na **obou dvou ramenech** drobná světla. Otáčel **oběma dvěma ručičkami** na hodinách. Chodil k lékaři s **oběma dvěma bolavýma nohama**. Zajíc stříhal **oběma ušima**.

strana 21

7. a)
- A. Byl oblečený v rozedraných a špinavých pracovních šatech, jaké nosí rolníci, měl dlouhé, neohrabané ruce a nohy. Vousy měl šedivé a zcuchané, hlavu na temeni plešatou. Zastavil se několik kroků od nich a bázlivě se usmíval na dvě postavy v pláštěnkách. „Jenom já,“ zopakoval ještě jednou.
- B. „Doufám, že nehodláš střílet po tom staříkovi, který se schovává za tím roštím,“ řekl naprosto vážně. Nicméně zvýšil hlas, takže to muselo být zřetelně slyšet i v hustém houští na opačné straně stopy.
- C. Nemotorně se vyhrabal na nohy, ruce držel nahoru dlaněmi otočenými k nim, aby viděli, že v nich nemá žádnou zbraň. Když se přibližoval, pořád mlel jako kolovrátek: „Jenom já, pane.“
- D. Z blízkého křoví se okamžitě ozvalo praskání a Will zaslechl vyděšené volání: „Nestřílejte, dobrý pane! Prosím nestřílejte! To jsem jenom já!“
- E. „Nemusíte střílet. Já nejsem nebezpečný pro takové, jako jste vy.“ Přihrnul se doprostřed stopy, oči upíral na luk ve Willově ruce a na lesklý ostrý hrot šípu. Když si Will prohlédl cizího vetřelce zblízka, pomalu uvolnil napětí tětiny a sklonil luk. Muž byl hrozně vychrtlý.

F. Křoví se rozhrnulo a z něj se vyřítil uválený a ustrašený stařík. Spěch mu ale neposloužil, protože nohy se mu zapletly do podrostu a on sebou plácl do sněhu.

b) B, D, F, C, E, A

c) **pomnožné** – šaty; **číslovky** – několik – neurčitá, základní; dvě – určitá, základní; **jednou** (6), Přišel domů jen s jednou (4) ponožkou.; **staříkovi** (1) – Staříkovi (2) přátelé byli skvělí muzikanti.; **hlas** (1) – Hlas (5) se pořádně!

d) **podst. jména hromadná** – roští, houští; **příslopečná spřežka** – naprosto; **2. stupeň příd. jmen** – delší; hustší; bližší; lepší

e) **přirovnání**: mlel jako kolovrátek; **nahoru** = příslovečná spřežka, proto dohromady; Vyšli jsme **na horu** Říp.

strana 22

OPAKOVÁNÍ – PODSTATNÁ JMÉNA, PŘÍDAVNÁ JMÉNA, ZÁJMENA, ČÍSLOVKY

- a) a) plavky, d) housle, f) játra
b) a) vojsko, c) chudina, e) uhlí, f) listí
- báseň** – píseň, **věc** – kost, **srdce** – moře, **rádce** – soudce, **talíř** – stroj
- se **strýčkovými** sestrami – 7.p., č. mn., r. ž., přivlastňovací, otcův; vybrali **nejkrásnější** ostrov – 4. p., č. j., r. m. (než.), měkké, jarní
- a) milý pane **obhájce**, síť s **velkými oky**, z Čáslavi do Opavy – 3 chyby
b) o herci Vlastovi Burianovi, pytlácká oka, vyřešil oba **hlavolamy** – 1 chyba
c) v domácích **pracích**, stůl s rozviklanými nohami, s Rusy a Francouzi – 1 chyba
d) o básníku **Petru** Bezručovi, mezi čtyřma očima, **otepi** slámy – 2 chyby
- orchidey/orchideje, Tolstého, Spartaka, muzea, Dia, dramatu
- a) dva plaší králíci, **užší** sešity, sladší zákusek, krkonošští zachránci – 1 chyba
b) **hodnoucí** psi, je **plašší** než já, řidší krém, ašští radní – 2 chyby
c) **mladičcí** studenti, **břitčící** jazyk, kratší článek, **francouzští** turisté – 3 chyby
d) velcí sloni, **prudší** povaha, **nejsušší** větev, pařížští umělci – 2 chyby
- komu** – vztažné; **mně** – osobní; **něčeho** – neurčité, **toho** – ukazovací, **námi** – osobní
- bez chyby c);
opravy chyb: a) se **třemi** sty třiceti dvěma, ve 2. minutě, před **dvěma** hodinami; b) se třemi sty třiceti **dvěma**, po 2 minutách, zaber **oběma** nohama

strana 23

5. SLOVESA

- a) V určitém smyslu slova strýček objevil řadu chemických pouček a pravidel. Všechna tato pravidla byla však už před ním objevena někým jiným, ale strýček o tom nevěděl, a proto nemůžeme jeho zásluhy přehlížet. Protože chemii vůbec nerozuměl, **byly** cesty jeho objevů posety trny a skropeny potem, ale tím větší byla jeho radost ze získání zkušeností. Podobal se člověku, který po ovládnutí malé násobilky prohlásil svým učitelům: „Dál už mi nic neříkejte. Nechci slyšet, že pan Pythagoras, Archimedes a tak dále **vymysleli** to a to. Nepotřebuju těžit z toho, co **objevili** jiní. Dejte mi papír, tužku a kružítko a nechte mě na pokoji. Však já na to přijdu sám.“ A strýček opravdu na ledacos přišel. Zjistil, že lít vodu do kyseliny je blbost, a vůbec mu nevadilo, že tento poznatek mohl získat z učebnice chemie pro nižší typy středních škol, aniž by si byl při tom popálil prsty a zánovní vestu.
rozkazovací: neříkejte, dejte, nechte; **podmiňovací**: byl by si popálil

- b) **objevil** – 3. os., č. j., zp. oznam., č. min., r. činný, v. dok.; **nerozuměl** – 3. os., č. j., zp. oznam., č. min., r. činný, v. nedok.; **prohlásil** – 3. os., č. j., zp. oznam., č. min., r. činný, v. dok.; **neříkejte** – 2. os., č. mn., zp. rozkaz., č. neurčujeme, r. činný, v. nedok.; **nepotřebuju** – 1. os., č. j., zp. oznam., č. přít., r. činný, v. nedok.
- c) objevoval, prohlašoval, zjišťoval, získával
- d) lit. žánr: humoristický román

strana 24

2. **přát si** – přáli bychom si, přál by sis, byl bych si přál, byli byste si přáli; **chtít** – chtěli bychom, chtěl bys, byl bych chtěl, byli byste chtěli; **smát se** – smáli bychom se, smál by ses, byl bych se smál, byli byste se smáli
3. a), b) Co **by jste** (byste) chtěli k Vánocům. (D) Potřeboval bych nové lyže. (Í) Zlepšil **by jsi si** (by sis) tu známku? (K) Proč by ses neomluvil? (Y) Proč **by jsme** (bychom) to měli dělat? (B) Měl by sis to rozmyslet. (O) My bychom se rozmysleli. (H) Přece **by jsi se** (by ses) nepral. (U) **TAJENKA: Díky bohu**
4. a) **Přivaž** to lano pořádně. **Pověš** záclony v kuchyni. **Přihlas** se v září na opravu. **Odvez** auto do servisu. **Přilož** dříví do kamen. **Popros** ji o radu. **Přelez** přes plot. **Posaď** se u nás. **Zamysli se** nad tím problémem a **vyřeš** ho. Jez zdravěji. **Nehas**, co tě nepálí. **Odpověz** na všechny otázky. **Vyhlas** výsledky soutěže rozhlasem. **Pomoz** jí s úkolem. **Podus** tu zeleninu jen chvíli. **Pohroz** jí, aby nezlobila. **Neporež** se tím nožem.
- b) září; servis
5. nedopustí (zp. rozkaz.), ničilo by (zp. podm.), dej (zp. rozkaz.), stal by se (zp. podm.), je (zp. oznam.), začali bychom (zp. podm.), dodávalo by (zp. podm.), byl by (zp. podm.); Čas neurčujeme u sloves rozkazovacího a podmiňovacího způsobu.

strana 25

6. V první světové válce **bylo poraženo Německo**. Po první světové válce **byla podepsána** mírová smlouva **ve Versailles**. V 1. světové válce **byly použity chemické látky**. Prvním prezidentem Československa **byl zvolen T. G. Masaryk**. Sudety **byly připojeny** roku 1938 k Německu. Roku 1948 **byl proveden** v Československu **komunistický převrat**. Podkarpatská Rus **byla připojena** k Československu po **první světové válce**. Ruští **kulaci byli posíláni** do pracovních táborů – gulagů. V roce 1945 **byla na Hirošimu svržena** atomová bomba. Přístav Pearl Harbour **byl napaden Japonci**.
7. a)
- a) Ten obrázek pověšíme (Č, bude pověšen) v předsíni. Sláma z polí už je odvezena (T, slámu odvezli). Naše roubená chalupa byla postavena (T, prarodiče postavili) prarodiči. Jirka bude očkovan (T, Jirku budou očkovat) proti žloutence. Některé příklady nejsou dopočítány (T, jsme nedopočítali). Ta polévka nebyla dochucena (T, tu polévku jsme nedochutili). Všechno prádlo bylo vyžehleno (T, jsme vyžehlili). Všechny slohové práce byly odevzdány (T, jsme odevzdali).
- b) Vlasta Burian je nazýván (T, Vlastu Buriana nazýváme) králem komiků. Jaroslava Seiferta proslavila (Č, byl proslaven svou básnickou tvorbou) jeho básnická tvorba. Ostatky Karla Hynka Máchy byly převezeny (T, převezli) z Litoměřic do Prahy. Boženu Němcovou považujeme (Č, je považována) za zakladatelku moderní české prózy. Karel Havlíček Borovský byl převezen (T, K. H. Borovského převezli) do vyhnanství v Brixenu. V Jablonci nad Nisou se vyrábí (T, vyrábíme) bižuterie. Vila Tugendhat byla vyhlášena (T, vyhlásili) památkou UNESCO.
- b) 19. století; romantismus; Máj

strana 26

8. a) I ostatní následovali (N) jeho příkladu a seskočili (D) z koní. Maximus podal (D) Balistovi pár kousků sušeného masa a láhev. Mlčky se najedli (D) a napili (D) a nepřestávali (N) sledovat (infinitiv) zvířený oblak prachu, ve kterém dole mlčky umírali (N) další a další lidé. Severní vítr nabýval (N) na síle. Tahal (N) je za

vlasý a opíral se (N) jím do štítů. Balista **zpozoroval** (D), že se alanská záloha **přesouvá** (N) vpřed. Byla (N) v dobrém postavení, ze kterého mohla (N) **napadnout** (D) Arthurovy jezdce vlevo, nebo **zaútočit** (D).

b) **seskočili** – seskakovali, **podal** – podával, **najedli** – jedli, **napili** – pili, **nepřestávali** – nepřestali, **umírali** – umřeli, **nabýval** – nabyt, **tahal** – zatahal, **opíral se** – opřel se

c) **přesouvá** – přesune

9. **je přesazen** – 3. os., č. j., zp. oznam., č. přít., rod trpný; **budou umyty** – 3. os., č. mn., zp. oznam., č. bud., rod trpný; **byli bychom poučeni** – 1. os., č. mn., zp. podm. min., č. neurčujeme, rod trpný; **budou hrát** – 3. os., č. mn., zp. oznam., č. bud., rod činný; **zeptejte se** – 2. os., č. mn., zp. rozkaz., č. neurčujeme, rod činný; **odešli jste** – 2. os., č. mn., zp. oznam., č. min., rod činný; **byl by si přál** – 3. os., č. j., zp. podm. min., č. neurčujeme, rod činný; **byl by odsouzen** – 3. os., č. j., zp. podm. min., č. neurčujeme, rod trpný; **nekřič** – 2. os., č. j., zp. rozkaz., č. neurčujeme, rod činný; **slyšeli jste** – 2. os., č. mn., zp. oznam., č. min., rod činný
10. **připravit se** (D), **omlouvat se** (N), **sledovat** (N), **sečíst** (D), **slepit** (D), **chovat** (N), **zaplatit** (D), **ztrácet** (N), **vařit** (N), **malovat** (N), **jezdit** (N), **nakrájet** (D), **uschnout** (D), **zahrát si** (D), **zlepšil se** (D), **smáli se** (N), **schovali se** (D)
11. **roznést** (D, roznášet), **zastašovat** (N, zastašit), **přičítat** (N, přičíst), **namotat** (D, namotávat), **zalepovat** (N, zalepit), **schovávat** (N, schovat), **promlouvat** (N, promluvit), **omluvil se** (D, omlouval se), **přejedla se** (D, přejídala se), **opravit** (D, opravovat), **přitlout** (D, přitloukat), **oživovali jste** (N, oživilí jste), **přišít** (D, přišívat), **doučujeme** (N, doučíme)
12. a) Když 1VV (příslovecná časová), 2VH, abys 3VV (příslovecná účelová); souvětí podřadné
b) **chceš** (N), **spojí se** (D), **mohl bys** (N), **uskutečnit** (D)

strana 27

13. a) A. Jenna zatajila dech, listy byly podepsány Cvočkovým nezaměnitelným písmem. „Cvoček a Snorri tam nechali tohle,“ řekl Marcellus. „Schoval jsem ty papíry do komína, protože jsem se bál, že by je někdo mohl vyhodit.“
B. „Po pravdě, milý uředníče, vzpomněl jsem si teprve několik měsíců poté, co ses mě ptal na svého bratra.“
C. Ty zářily jako pokaždé, když se mluvilo o Cvočkovi. Marcellus se stařeckým krokem odšoural, což Broučín přičítal těm prapodivným botám, ke komínu a stiskl destičku na jedné straně.
D. Destička se s omluvným vrznutím vyklopila. Všichni tři sledovali, jak Marcellus vyňal neuspořádaný svazek starých zažloutlých papírů. Opatrně je odnesl ke stolu a položil před ně.
E. Zdá se, že jsou to nedůležité poznámky a zápisy, které byly napsány neumělou rukou. Avšak jak léta plynula, a bylo to mnoho a mnoho let, zapomněl jsem, kam jsem je ukryl.
F. Marcellus sáhl po svých brýlích a posadil si je na nos. „Budu je potřebovat na hledání Cvočkových dokumentů.“ Septimus pocítil vzrušení. Konečně se někam dostanou. Usmál se na Jennu a pozoroval její oči.
- b) F, C, D, A, E, B
- c) byly podepsány – D; Cvoček podepsal listy svým nezaměnitelným písmem.
- d) **vyklopila** (D) – vyklápěla; **odnesl** (D) – odnášel; **položil** (D) – pokládal
- e) **sáhl** – zp. ozn.; čas min.; rod činný; vid dokonavý; **posadil si** – zp. ozn.; čas min.; rod činný; vid dokonavý; **budu** – zp. ozn.; čas budoucí; rod činný; vid v kontextu dokonavý; **potřebovat** – mluvnické kategorie neurčujeme, vid nedokonavý; **pocítil** – zp. ozn.; čas min.; rod činný; vid dokonavý; **se dostanou** – zp. ozn.; čas budoucí; rod činný; vid dokonavý; **usmál se** – zp. ozn.; čas min.; rod činný; vid dokonavý; **pozoroval** – zp. ozn.; čas min.; rod činný; vid nedokonavý
- f) brýle

- g) **věty vyjadřující emoce:** „Septimus pocítil vzrušení. Konečně se někam dostanou. Usmál se na Jennu a pozoroval její oči.“; „Ty zářily jako pokaždé...“; „Jenna zatajila dech...“; „Schoval jsem ty papíry do komína, protože jsem se bál...“

strana 28

OPAKOVÁNÍ – SLOVESA

1. **nekřičte** – 2. os., č. mn., zp. rozkaz., čas neurčujeme, rod činný; **je uklizeno** – 3. os., č. j., zp. oznam., č. přít., rod trpný; **budu si hrát** – 1. os., č. j., zp. oznam., č. bud., rod činný; **byl by umyt** – 3. os., č. j., zp. podmiň. (min.); čas neurčujeme, rod trpný; **přijeli jsme** – 1. os., č. mn., zp. oznam., č. min., rod činný; **odešel by** – 3. os., č. j., zp. podmiň. (přít.), čas neurčujeme, rod činný.
2. Zeptej se ho! – R; Ptal ses ho na to? – O; Proč bychom se ho měli ptát? – P; Rozkazoval jí. – O; Nerozkazuj jí! – R; Nejraději by všem rozkazoval. – P
3. d)
4. b); opravené chyby: a) vrátil **ses**, **pověz** mi o tom, přišli **bychom**, omluvili **byste** se; c) hráli **jste** si, **kde jsi** ho viděl, uhas ten oheň, zavolali **bychom** ti, přál by sis; d) vrátil **ses**, **kde jste** ji našli, **přihlas** se na opravu, popřál **bys** jí, zahráli **byste** si
5. a) Úkol napsal Jan. Přírůdek se podtrhává vlnovkou. Vše je řádně uklizeno. b) Podmět podtrháváme čarou. Nádobí je umyto. Plot je natřen namodro. c) Oběd už je uvařen. Hory se na mapě značí hnědě. Zahrádka je zalita. d) Jirka se nám směje. Ta pračka už je opravena. Klíč od bytu ztratila Eva.
6. byli bychom si přáli; bude omluven; byli byste uneseni

strana 29

6. NEOHEBNÉ SLOVNÍ DRUHY

1. a) Když jsme včera přijeli, snědl jsem na vycházce syrovou houbu, ale podařilo se mě zachránit. Ne na dlouho, protože cestou z polikliniky jsem spadl z vozu. Moc nešťastně – rovnou pod autobus, co zrovna jel. Naštěstí autobus v poslední chvíli zabrzdil, takže jsem naživu. Píšu teď honem tenhle dopis, aby ho vedoucí tábora mohl vzít s sebou do města a hodit do schránky. Vedoucí jede do města pro pomoc, neb se blízko našeho tábora rozpoutal lesní požár a my máme nedostatek vody na hašení. Už končím, protože náš vedoucí to chce stihnout, aby se dostal z toho ohně, co je všude kolem, a já s mým kamarádem Tadmem jdeme hasit ten požár. Ahoj, Váš syn...
b) když (8), včera (6), na (7), ale (8), ne (9), na (7), dlouho (6), protože (8), z (7), z (7), moc (6), nešťastně (6), rovnou (6), pod (7), zrovna (6), naštěstí (6), v (7), takže (8), naživu (6), teď (6), honem (6), aby (8), s (7), do (7), a (8), do (7), do (7), pro (7), neb (8), blízko (7), a (8), na (7), už (6), protože (8), aby (8), z (7), všude (6), kolem (6), a (8), s (7), ahoj (10)
c) Měl velkou **moc** (1). Namaluj **rovnou** (2) čáru. Volali **pomoc** (10). Bydlel **blízko** (6). Chodil **kolem** (7) naší zahrady.
d) Nespoléhej jen na štěstí.
e) ... snědl (Př) jsem (Př) na vycházce (PUM) syrovou (Pks) houbu (Pt); cestou (PUM) z polikliniky (Pkn) jsem (Př) spadl (Př) z vozu (PUM); já (Po) s mým (Pks) kamarádem (Po; zvláštní případ několikanásobného podmětu; předložkové spojení ve významu doprovodu, s lze nahradit a, aniž by se změnil význam) Tadmem (Pkn) jdeme (Př) hasit (PU účelu) ten (Pks) požár (Pt).
f) A. ne, B. ano, C. ne

strana 30

2. V úterý mám **málo** (4) práce. **Středem** (7) sluneční soustavy je Slunce, ne Země. Na **mezi** (1) rozkvetly kopretiny. Počítám s tvou **pomocí** (1). **Vinou** (7) špatné elektroinstalace došlo ke vznícení. **Se** (7) Standou

se nebavím. **Jak** (1) je tur žijící ve vysokohorských oblastech střední Asie. Sedni si na své **místo** (1) . Řídil pod **vlivem** (1) alkoholu. Nesnáším **vedro** (1) a dusno. Stav se dnes **večer** (6) k nám **domů** (6). Pouze opravdu rychlým **během** (1) může vyhrát. **Kdyby** (9) tak alespoň chvíli mlčel! Mluvil **nahlas** (6). Puťa, puťa, **na** (10), na. Zůstaň **tu** (6) chvíli.

3. denně trénoval dvě hodiny, ta váza vypadala bezcenně, raně gotická tvrz, jednou týdně, povinně volitelný předmět, hodnotil je slovně, účinně se bránili, pískal nestranně, hrdinně se bil, rostlina rostla planě, plně naložený vůz, opakoval souhrnně
4. a) možnost D;
A. skromně, náramně, vědomě, zřejmě, samozřejmě; B. dojemně, temně, strmě, tajemně, upřímně;
C. soukromě, známě, střídme, vzájemně, ohromně; D. písemně, rozumně, jemně, významně, příjemně
b) Vědomě lhal. Zřejmě se jí dařilo. Samozřejmě zvítězil. Cesta vedla strmě ke kostelíku na kopci. Soukromě se učil anglicky. Ten obraz působí známě. Jez střídme.
5. a) Prošel bez zájmu **mimo**. (6); Bydlí hned **naproti**. (6); **Vedle** školy je nový park. (7); Usadil se **nedaleko**. (6); **Blízko** Jičína jsou Prachovské skály. (7); **Uprostřed** hodiny se ozvala siréna. (7); Jsi **vedle** jak ta jedle. (6); Chová se **podle** pravidel. (7); **Mimo** Evy o tom nikdo neví. (7); Byl **úplně** vyčerpán. (6); Prošel **kolem** nás beze slova. (7); Napočítal **okolo** stovky lidí. (7) **TAJENKA: Má to ale háček.**
b) Bydlí mimo Prahu. (7) Posadili se naproti sobě. (7) Postav se vedle mě. (6) Bydlel nedaleko školy. (7) Prázdniny jsou blízko. (6) Sedí v řadě uprostřed. (6) Vedle dveří je lavice. (7) Choval se podle (6). Rána šla mimo. (6) Denně chodil kolem (6). Šel okolo (6).; Slovo úplně je jen příslovce.

strana 31

6. a)
a) Jan je **navlas** stejný. Je třeba dávat si pozor **na hlas**. **Do konce** pobytu zbývá jeden den. Celé **dopoledne** hrála na kytaru. **Nakonec** jsme se domluvili. Spadla **do hromady** písku. Vyšlapali jsme až **nahoru** do sedmého patra. **Na večer** po naší svatbě jsme nemohli zapomenout. Buďte už **zticha**.
b) **Po tom** rozhovoru se necítila dobře. **Na oko**, které měl zraněné, mu dávala obklady. Neměl bys spoléhat jen **na štěstí**. Jezdil pořád **dokola**. **Po každé** lekci píšeme test. Dej si pozor **na příklad** s hvězdičkou. **Podruhé** se budu víc snažit. **V tom** domě není ústřední topení. Moc toho neuměl, **zato** byl šikovný.
b) Podíval se na vlas, který ležel na stole. Mluvil nahlas. Dokonce i lhal. Do poledne zbývá pět minut. Čekal na konec zápasu. Půjdeme tam všichni dohromady. Vyšlapal na horu Říp. Přijdu navečer. Z ticha se ozval výkřik. Potom ti zavolám. Tvářil se naoko naštvaně. Naštěstí dnes vyhráli. Do kola vstoupil Jirka. Pokaždé si myjte ruce. Například Karel podváděl. Po druhé třetině prohrávali 5:0. Vtom se ozvala rána. Za to kapesné si koupím křečka.
7. **nejjasněji** – 3., jasně, jasněji; **pomaleji** – 2., pomalu, nejpomaleji; **sladce** – 1., sladčeji, nejsladčeji; **nejtemněji** – 3., temně, temněji; **jednoduše** – 1., jednodušeji, nejjednodušeji; **brzy** – 1., dřív(e), nejdřív(e); **hůře** – 2., špatně/zle, nejhůře; **nízko** – 1., níž(e), nejniž(e); **snadno** – 1., snáz/snadněji, nejsnáze/nejsnadněji; **těžko** – 1., tíž(e), nejtíž(e); **nejvíce** – 3., hodně, víc(e); **méně** – 2., málo, nejmíň/nejméně; **tiše** – 1., tišeji, nejtišeji; **lehčeji** – 2., lehce, nejlehčeji; **nejlépe** – 3., dobře, lépe
8. a), b) Chodil kolem horké **kaše**. (neřešit problém) Hledá **jehlu** v kupce sena (dělat něco zbytečně). Hřála si **hada** na prsou. (zahrnovat přízní někoho, kdo je falešný) Nevidí si na špičku **nosu**. (je domýšlivý) Připadám si jako páté **kolo** u vozu. (připadat si zbytečně) Plácl se přes **kapsu**. (hodně utratil) Sypal si **popel** na hlavu. (přiznal svou chybu a veřejně toho litoval) Táhl za jeden **provaz**. (měli stejný cíl) Díval se na mě skrz **prsty**. (povyšoval se) Hází všechny do jednoho **pytle**. (nedělá mezi nikým rozdíl) Šel hlavou proti **zdi**. (snažil se o nemožné) Přišel s křížkem po **funuse**. (zabývat se danou věcí pozdě) Spadl mi kámen ze **srdce**. (ulevilo se mi) Tahá za kratší konec **provazu**. (je v nevýhodě) Zameť si před vlastním **prahem**. (nejprve buď kritický k sobě).

c) **kolem** (horké kaše) – 2. pád, **v** (kupce) – 6. pád, **na** (prsou) – 6. pád, **na** (špičku) – 4. pád, **u** (vozu) – 2. pád, **přes** (kapsu) – 4. pád, **na** (hlavu) – 4. pád, **za** (jeden provaz) – 4. pád, **na** (mě) – 4. pád, **skrz** (prsty) – 4. pád, **do** (jednoho pytle) – 2. pád, **proti** (zdi) – 3. pád, **s** (křížkem) – 7. pád, **po** (funuse) – 6. pád, **ze** (srdce) – 2. pád, **za** (kratší konec) – 4. pád, **před** (vlastním prahem) – 7. pád

9. a) u (V) školy, kolem (N) lesa, za (V) lesem, blízko (N) parku, pod (V) vrcholem, v (V) knize, během (N) dne

strana 32

10. a) Marie Curie-Skłodowská se jako jediná žena stala dvojnásobnou nositelkou Nobelovy ceny. I Albert Einstein k ní vzhlížel **s** obdivem a úctou: „Paní Curieová je **ze** všech slavných osobností jediná, kterou nezkazila sláva.“ Její začátky nebyly snadné. Zpočátku se potýkala **s** nedostatkem peněz, aby ušetřila, chodila všude pěšky. **S** třemi franky na den jí nic jiného nezbývalo. Rozhodující bylo setkání **s** francouzským vědcem Pierrem Curiem. Ten se do mladé ženy **z** Polska zamiloval. Nakonec se vzali a ani jeden **z** nich toho nelitoval. **S** bydlením ani **s** výběrem nábytku si nelámali hlavu, **s** prací to ale bylo jiné. **S** vypětím všech sil studovali podivné záření. **S** první medailí za vědeckou činnost si prý hrála jejich dcera. Většinu času trávili v laboratoři se světélkujícími nádobkami, jejichž obsah zkoumali. **S** manželem se musela rozloučit předčasně. Pierra srazil vůz tažený splašeným koněm a rozdrtil mu lebku. Vzpamatovat se **z** manželovy smrti jí pomohly děti a věda. Ta se jí nakonec stala osudnou, zemřela na chudokrevnost způsobenou radioaktivními látkami.

b) dvojnásobnou; se stala nositelkou – jmenný se sponou

c) s obdivem a úctou

d) A. ano, B. ne, C. ano, D. ne

e) radium, polonium

f) trpělivá, moudrá, pracovitá, skromná

strana 33

11. ačkoli (8), ale (8), komu (3), kolik (4), jestliže (8), který (3), když (8), jenž (3), neboť (8), poněvadž (8), čím (3), aby (8), jaký (3), kam (6), čemu (3)

12. **Když** (9) ona se tváří tak nepřístupně! **Když** (8) budeš tak málo trénovat, těžko se umístíš v první desítce. Přišel **a** (8) zatočil kolem štěstí. **A** (9) přece se točí! **Že** (9) by nevypnul topení! Stěžovala si, **že** (8) Petr nevypnul topení. Řekl jim, **ať** (8) chvíli mlčí. **Ať** (9) chvíli mlčí! **Aby** (9) tak o víkendu zase přšelo! Nechtěla, **aby** (8) o víkendu přšelo. **Však** (9) ono bude zase lépe! Dnes se jí nedařilo, věřila **však** (8) ve zlepšení.

13. Jen co koza **hopky hop** na pastvu, přihnul se k chaloupce vlk a **uf, uf** oddychoval a pak **ťuky, ťuk, buch** na vrátka. „**Mé, mé**, to jsem já, vaše maminka, přinesla jsem vám čerstvé mlíčko,“ volal vlk jemným hláskem. Kůzlátka vlkovi uvěřila a **cvak**, otevřela vrátka. Vlk **šup** do světnice. „**Pomoc!**“ volala kůzlátka, ale nebylo jim to nic platné.

strana 34

14. **pomocí** – Počítám s tvou pomocí (1). Pomocí (7) kružítka a pravítka narýsuj trojúhelník. **se** – Se (7) sestrou se (3) stavíme. **ráno** – Přijdu brzy ráno (6). Na to ráno (1) nikdy nezapomenu. **na** – Puťa, puťa, na (10), na. Máš to na (7) stole. **vinou** – Vinou (7) mrazu bude malá úroda meruněk. Evinou vinou (1) jsme to nezvládli. **že** – Že (9) by nějaké nedorozumění! Slíbil, že (8) mi pomůže. **mé** – To je mé (3) auto. Koza v chlívku mé (10), mé. **mezi** – Seděl na mezi (1) mezi (7) dvěma smrčky. **teplo** – Venku bylo příšerně teplo (6). Miluji teplo (1) a sluníčko. **místo** – Sedni si na své místo (1). Místo (7) mě přijde Eva. **je** – To je (5) pravda. Potkal jsem je (3) u potoka. **ale** – Ale (9) to nemůže být pravda! Přišel Petr, ale (8) Pavel ne.

15. a) Muži z jeho posádky se choulili pod jednoduchými přístřešky mezi stromy, tiše rozprávěli a pokoušeli se zahřát vedle čadivých ohničků, které se jim v tomto počasí povedlo rozdělát. Takhle blízko u mořského břehu se sníh obvykle po poledni měnil ve studenou břečku. Hraničář jim překvapivě nabídl zásoby.

Dokonce je pozval na hostinu. Gundar se při vzpomínce na večer strávený na hradě s místní smetánkou usmíval. Vyvábilo se mu, jak vzorně se jeho drsní námořníci chovali, jak své spolustolovníky zdvořile žádali, aby jim laskavě podali maso.

b) a (8), které (3)

c) **První souvětí:**

1VH —sluč.— 2VH —sluč.— a 3VH —
 , které 4VV (přívlastková)

Poslední souvětí:

1VH —
 , jak 2VV (podmětná) —sluč.— , jak 3VV (podmětná)
 , aby 4VV (přísl. účel.)

d) dokonce

e) spolustolovníky

f) spojení předložky a podstatného jména; Přijdu navečer.

g) A. ne, B. ano, C. ano, D. ano

16. a) Ačkoli 1VV (přísl. přípustková), kterými 2VV (přívlastková), 3VH, že 4VV (předmětná). s. podřadné; 1VH, jak 2VV (předmětná), když 3VV (přísl. časová). s. podřadné.

b) své temperamentní – postupně rozvíjející; s kavárnou, člověkem a mísou – několikanásobný neshodný přívlastek

strana 35

17. a)

A. Naštěstí tráva rostla **výš** a **výš**, keře bujely dle libosti a cestička se ztrácela v nepřehledném porostu. Byly doby, kdy Sofie s Joshem **strávili** celé dny u tety, ale s **přibývajícím** lety o ni Josh **ztratil** zájem.

B. Jednalo se o pravidelný **kruhový** prostor, který obklopoval hustě propletený trnitý keř a několik starých jabloní, které **mívaly** tisíce květů, ale **nerodily** žádná jablka. Uprostřed **mýtiny** trčel ze země nezdolný pařez starého velkého dubu s téměř **metrovým** průměrem.

C. Tenkrát ji Sofie právě četla. **Pokaždé**, když sem přijeli, běžela se Sofie **podívat** dolů do zahrady, **jestli** tetini zahradníci jejich **tajné** místo **neprostríhali** nebo **nepřetvořili** v dokonalé řady květů, které **protínaly** celou zahradu.

D. Sofie kdysi **strávila** celý víkend tím, že se snažila spočítat jeho letokruhy, aby zjistila, jak je starý. **Dopočetla** se **dvou set třiceti dvou**, pak však přestala. Dvojčata **nazývala** místo **tajnou** zahradou podle knihy Frances Hogsonové Burnettové.

E. „Psst. Ať vás nikdo **neslyší**.“ Sem s Joshem rádi chodili. Bylo to jejich oblíbené místo. Když byli ještě děti, **objevili** polouzavřené místo v zahradě, **zastřené** vedle živého plotu, a **pasovali** ho na svůj bunkr.

F. Byla příliš daleko od domu, aby **chytila** signál pro svůj notebook. Tak se stala **tajná** zahrada Sofiiny **úkrytem** před světem, kde se mohla **oddávat** snění a kde mohla **přemýšlet**. A právě nyní **potřebovala** **být** sama.

b) E, B, D, C, A, F

c) naštěstí (6), výš (6), a (8), výš (6), dle (7), a (8), v (7), kdy (6), s (7), u (7), ale (8), s (7), o (7); **naštěstí** – přísl. časová; Neměl bys **spoléhat** jen **na štěstí**.

d) **když** – spojka; **jestli** – spojka; **nebo** – spojka

e) Slovo „**naštěstí**“ vyjadřuje, že něco dopadlo dobře.; **Uprostřed** (7) lesa stála malá chaloupka.; Na Ostravsku bylo mnoho **dolů** (1). ;**Místo** (7) mě přijde manžel.

strana 36

OPAKOVÁNÍ – NEOHEBNÉ SLOVNÍ DRUHY

1. jen předložky: c);

a) Chodil jí **naproti** (6). Rád chodil **okolo** (7) řeky. Bydlel **blízko** (7) nás.

b) Bydlí **nedaleko** (6). Denně chodí **kolem** (6). Sedí v řadě **uprostřed** (6).

c) Sedí **vedle** (7) mě. Hlasuj **proti** (7) návrhu. Co je to „být **mimo** (7) mísu“?

2. a) V naší ulici je několik nových **domů**. b) Běž **domů**.

3. a) Počítám s tvou pomocí. b) **Pomocí** slovníku to přeložím.

4. c)

5. a) zřejmě, **dennodenně**, buchy **s** mákem, mluvil **spatrá** – 3 chyby; b) vědomě, **všestranně** nadaný, víno z Moravy, je **navlas** stejný – 2 chyby; c) bez chyby; d) **písemně**, **účinně** se bránil, špagety se sýrem, nauč se to **zpaměti** – 3 chyby

6. a) Mluvil **nahlas**. b) Zpěváci si musejí dávat velký pozor **na hlas**.

7. **sladce** (1) – sladčeji; **hůře** (2) – špatně/zle; **jistě** (1) – nejjistěji

8. který – 3, ale – 8, kde – 6, když – 8, kolik – 4, neboť – 8

9. b) neboť, c) však, e) ani

10. a)

Uč. str. 37–44 II. PRAVOPIS

strana 37

1. a) **býlo**žravci, naby**l** vědomí, **vybítý** mobil, **zbytečně** zabítý čas, dobý**vat** rudu, zabý**vat** se bílkovinami, oblí**bi**l si biologii, zabíral ze všech sil, zapůsobil na mě, vody uby**lo**, slíb**il**, bitva, hbitý Zby**ňek**, starobylé bicí hodiny, krupobití, odbý**l** úkol

b) mlít obilí v mlý**n**ici, Lysá hora, slizký slimák, rozplynula se, plížil se, blýskalo se, liják, plival na linoleum, plýtv**al** jídlem, večerní líč**ení**, napínavé líč**ení**, lis na ovoce, politoval ho, zalyk**al** se, liš**ej** na obličej**í**, lichoběž**ník**, liš**ej**ník**ý**, nové liž**iny**

c) **vymítat** ďábla, Střelkov**ý** mý**s**, mý**tné**, míchat guláš, dostal smy**k**, smy**čec**, mý**kací** stroj, ochomý**tal** se tu, průsm**ýk**, průsm**ýslová** zóna, poraněná mí**cha**, nemístné námit**ky**, zapomín**ání**, mihl se u mýsliv**ny**

2. a) bil se jako lev – S, **přibyl** nový člen – Š, odpichuj se **bidlem** – Š, odbýl úkol – S, sbíral léčivé **býlí** – Š, ořechy na lísce – S, blízká vesnice – S, líže zmrzlinu – S, **my** ti to řekneme – Š, medvídek **mýval** – Š, mít dost času – S, roky **míjejí** – Š, pýcha předchází pád – S, **pyká** za svou chybu – Š, hráli si na pís**ku** – S, slepýš je ještěrka – S, **opilovat** si nehty – Š, žlutý **pyl** z květů – Š, sýrová pomazánka – S, nemluvil, jen **sípal** – Š, vlci vyli na m**ěsíc** – S, vodní **vír** – Š, vískat se ve vlasech – S, hradní víž**ka** – S, **vyděl** číslo třemi – Š, visel na st**ěně** – S, **brzičko** se oz**vu** – Š; **HÁDÁNKY**: V noci hou**ká**, ve dne spí a vš**echno** ví. (sova); V růžov**ém** kabát**ě** válí se po blát**ě**. (prase).

3. a) hráli na pikanou, sbíral pý**chavky**, pilní žáci, opylovat stromy, lichokopy**tníci**, kuli pik**le**, pyram**idy**, pyž**amo**, pijavice, pišk**oty**, písečná bouř**ě**, pilky a pilní**ky**, pytláct**ví**, popínavé rostlin**ý**, píc**niny**, přep**ychov**ý náby**tek**, třpy**tky**, pichlavý ježek

strana 38

b) nasycená kyselina sírová, sirný zápach, přesívat písek, přesypávat zrní, osiřel, je sirotek, síťovka se syrovinkami, silnici zasypal sypký sníh, syčící zmije, přesypací hodiny, sypkovina na polštáře, sítě na ryby, sychravý prosinec, předsíň, sykavky

c) visací zámek, nevidomí lidé, vinohrad, vystoupení, výšivky, visutá lanovka, vysočina, víkend, výborné vysvědčení, zavinil nehodu, závin, viklal se, žvýkačka, vykání, vývin motýlů, zip, vyzvat múzu, pořád zíval, kamzík, zíral na nás, vyzýval k účasti, brzičko

4. Jan Žižka zemřel při dobývání hradu nedaleko **Přibyslavi**. Po bitvě na **Bílé hoře** museli Čechy opustit nekatolíci. Nejvyšší horou Beskyd je **Lysá hora**. První veřejnou **pitvu** provedl Jan Jesenius. Bartoloměj Diaz doplul k **mysu Dobré naděje**. V Sušici se vyráběly **sirky**, v Plzni se vyrábí **pivo**, v Želetavě **sýry** a v Olomouci **syrečky**. Josef II. změnil některé kláštery na **sirotčince**. K **Vyšehradu** se vážou pověsti o kněžně Libuši a **Přemyslu** Oráčovi nebo o **Horymírovi** a jeho koni Šemíkovi. Posvátnou knihou křesťanů je **Bible**. Číslice 1, 3, 5, 7 a 9 jsou **lichá** čísla. Jako král noci se označuje **výr** velký. Prvním krokem k založení vesnic bylo **vymýcení** lesa. Růženka se **píchla** o trn z růže. Autorem pohádky Dlouhý, Široký a **Bystrozraký** je K. J. Erben. Jetel a vojtěška jsou naše nejznámější **pícniny**. Rozdílná **víra** byla příčinou náboženských válek. Jedním z druhů plevelných trav je **pýr**.
5. a) Většina Čechů **vyrazí** na houby alespoň jednou ročně. Oblíbené jsou hříby, bedly, pýchavky i lišky. Měli bychom mít na paměti, že sbíráme jen ty, co bezpečně známe. Kdo se v houbaření **vyzná**, ví, že houby obvykle rostou po dešti. Pro houbaře je největší odměnou za **ranní** vstávání plný košík. Jsou nadšení, když objeví místo, které je houbami přímo **obsypáno**. Nezapomínejte, že nezáleží na tom, kolik hub jste nasbírali, ale že jste **strávili** příjemně svůj čas a udělali něco pro zdraví.

strana 39

6. a) sbíral houby, ztráty a nálezy, zpustlé údolí, zkratky, slepoval modely, spřátelil se, slétli se ke krmítku, zpozdil se, koňské spřežení, spletla se, vztekal se, smířili se, vzbouřenci svrhli krále, zpytoval svědomí, stěžoval si, způsobil nám problémy, sblížili se, vztyčil vlajku, vzpažte, zdržel se, setřít prach, zpocený Zbyšek, nepříjemné sdělení, zklamání, seřízl klacík do špičky, zkřížené ruce, zhudebnil libreto, zplodiny
- b) zkreslené zprávy, sleva zboží, zlevněné zboží, sbalil si kufr, sklidil nádobí/nádoby, shledání, správil potrubí, zjednal nápravu, je zběhlý v zahrádkářství, zkažené salámy, skončila se zkoušením, správce budovy, zdvihl do výšky, spálil listí, srazil ho k zemi, ztratil se, strávil u nás víkend, spatřil nás, stěží to pochopí, shořel, scedila nudle, hrušky shnily, jablka zčervivěla, zchátralé obydlí, smazal tabuli, zhoršil se ve fyzice, stěžovala si na ně, zvedla výkres ze země, zhlédnout film
7. **Strhal** ze stromečku všechny čokoládové figurky. – Kritika **ztrhala** celou jeho práci. **Stvrdil** smlouvu podpisem. – **Ztvrdil** ocel. **Svolal** pracovníky na poradu. – **Zvolal**: „Hurá.“ **Svolil** ke svatbě. – **Zvolili** starostu. **Sbil** boudu pro psa. – **Zbil** neposlušného psa. **Stloukl** budku pro ptáčky. – **Ztloukl** nepřátele na jednu hromadu. **Sedřel** starý nátěr. – **Zedřel** se dnes v práci. **Smazal** tabuli. – **Zmazal** se od bláta. Vítr **svál** sníh z polí na silnici. – Musíte **zvát** i jeho rodiče? **Smotal** vlnu do klubíčka. – **Zmotal** obsah celého sdělení. **Sběhli** se ke škole. – Voják **zběhl** z fronty. **Správil** pračku. – **Zprávil** nás o průběhu toho jednání. **Shlížela** z balkonu na ulici. – **Zhlížela** se v zrcadle. – **Vzhlížel** s nadějí k nebi.

strana 40

8. zemědělci, koloběh vody, oběžnice, domnělý viník, chemické směsi, oběšenec, věnoval jí květiny, velké nedorozumění, věda a umění, tamější náměstí, obětní beránek, změna povětrí, vzpomněl si na značku mědi, zapomnětlivý kluk, objevené plavby, připomněl mi výpočet objemu, objednávka zboží, zrakový vjem, obětavý člověk, důvěřiví lidé, zákaz vjezdu, rozuměl si s ním, objemný balík, věta a souvětí, kruhový objezd,

už jsem si vzpomněl, vřelé objetí, sepsal paměti, záměna, měřil poloměr, odměrka, nový objekt, uzemnění elektriny, ach, ta zapomnětlivost

9. 1. spojky, 2. průměr, 3. objem, 4. umělci, 5. pomněnka, 6. Litoměřice, 7. zemětřesení, 8. oběživo; **TAJENKA:** **Kroměříž**; památka UNESCO, Květná zahrada, zámek

10. bez chyby: b)

oprava chyb: a) pozval **mě**, **nejrozumnější** z nás, nerozuměl nám, setmělo se, **zatmění** Slunce; c) svěřil se mně, je **rozumnější**, dobře se dorozuměl, **zatmělo** se mi před očima; d) ptal na **mě**, není nejrozumnější, **rozuměl** tomu, kraj ztemněl, **vědomě**

strana 41

11. obchody lákající na sezonní slevy, bahenní koupel, jelení říje, hlubinné vrty, slinné žlázy, známý hrdina, hrané filmy, dennodenní problémy, vinná réva na vinicích, terenní motocykly, výrobky z kameniny, hliněné nádoby, směnný obchod, šikovný varhaník, jeskynní prostory, nástěnné obrazy, stranický činovník, hokejový týdeník, rozpis činností, pohodlnost, dobročinnost, vyměněný zámek, z klokaní kapsy, je odsouzený nezákonně, ochranné oděvy, rostlinný olej, ranní zprávy, rodinné vazby, má rodina, plné sály, zlomené srdce, plamenné proslovy, Eva je nevinná, její manžel je vinen, placený týdenní pobyt, strunné nástroje, bylinné výtažky, ztracené ceniny, okenní rámy, dřevěná okenice, rané odrůdy

12. bez chyby: d)

oprava chyb: a) ochranný krém, nový slunečník, slunečnice, **výměnný** pobyt, vyměněný byt; b) šikovný kameník, kamenný pomník, **chráněné** druhy, desetinné číslo; c) dvě **desetiny**, starý desetiník, vlněná šála, slunný den, krátkovlnná vysílačka

13. neúplné zadání, fůra hnoje, skútr, zůstanu do úterý, to je hrůza, průměr, čtyřúhelník, pět borůvkových koláčů, zúčastnil se dvou závodů, inventura, úsečky, důvtip, na trůnu, noční můra, políbila ho múza, manikúra, schůzka odborníků, bezúročná půjčka, vzrostlá túje, průvodčí, literatura, zůstatek na účtu, měl smůlu, horská túra, průzkum, zúžit sukni

strana 43

14. a) město Český Krumlov, Nové Město nad Metují, Dolní Věstonice, pražská čtvrť Malá Strana, lázně Karlova Studánka, Severní ledový oceán, Bílé Karpaty, Jizerské hory, Suezský průplav, Slezsko, Čtvrtková kniha Povídaní o víle Amálce, Olbrachtova kniha Ze starých letopisů, film Jak básníkům chutná život, Smetanova skladba Z českých luhů a hájů, Bible kralická, Zlatá bula sicilská, Rukopis zelenohorský, Zelenohorský rukopis

b) Nerudovy fejetony, napoleonské války, Vietnamci, vietnamští obchodníci, vietnamština, Vietnamec, husité, Přemyslovci, Jindřich z Dubé, Mezinárodní den žen, Den Země, Vánoce, vánoční svátky, na Nový rok, v novém roce, Velký pátek, gymnázium, Základní škola Kobylí, mateřská škola, základní umělecká škola, Magistrát Roudnice nad Labem, magistrát, obecní úřad, Obecní úřad Dolní Bojanovice, hrad Bítov

strana 44

15. a) Stříbro se ve středověku těžilo v **Kutné Hoře**. Roku 1348 byla v Praze založena první vysoká škola ve střední Evropě – dnešní **Univerzita Karlova**. Jejím rektorem byl i **mistr** Jan Hus, který kázal v **kapli Betlémské**. Korunovační klenoty jsou zamčeny sedmi klíči na **Hradě** v **Chrámě svatého Víta**. Po bitvě na Bílé hoře byli vůdci českého stavovského povstání popraveni na **Staroměstském náměstí**. Po dlouhém zkoumání řadou vědců se ukázalo, že **Rukopis zelenohorský** i **Královédvorský rukopis** jsou podvrhy. S Poláky jsme po **první světové válce** bojovali o **Těšínsko**, nakonec nám zůstal **Český Těšín** a **polské straně** původní **Těšín**. V roce 1891 byla v Praze postavena **Petřínská rozhledna**, která měla být obdobou **pařížské Eiffelovy věže**. V **Jižní Americe** zakládali své kolonie nejprve **Španělé**. V **Karlových Varech** se vyrábějí známé **karlovarské oplatky**.

Uč. str. 45–88 III. SKLADBA

strana 45

1. VĚTA DVOJČLENNÁ A JEDNOČLENNÁ, VĚTNÝ EKVIVALENT

- a) Vše začalo mnichovskou dohodou (D), pro niž se vžilo i označení mnichovská zrada (D). Jak už z názvu vyplývá (J), rozhodovalo se v Mnichově (J). Sešli se tu Hitler, Mussolini, Daladier a Chamberlain (D) a jednali o našem pohraničí (D). Češi přitom k jednání přizváni nebyli (D). Neskutečné (E)! V důsledku mnichovské dohody jsme ztratili Sudety (D). Vyhovělo se i územním požadavkům Poláků a Maďarů (J). V anglických novinách se hlásalo (J): „Mír byl zachován.“(D) Ale na jak dlouho? (E) O půl roku později Hitler připojil k Německu zbytek Československa (D) a v září roku 1939 začala 2. světová válka (D).
b) A. ne; B. ano; C. ne
- a) Obloha se zamračila. Z nebe padal déšť. Celý leden byl mráz. Bolí mě krk. Nevstupujte s otevřeným ohněm! V kamnech praskal oheň. Venku padá sníh. Od severu foukal silný vítr. Den se báječně vydařil. Dříve jedli lidé z jedné mísy. Za první republiky jsme jezdili vlevo.
b) Je mi smutno. Blýskalo se. Sněžilo. Neklepat! Smrákalo se. Vedlo se mu skvěle. Kadeřnictví. Jirku bolí v krku. Jíst zdravě! Z komína se kouřilo. Venku bylo dusno. Sedělo se mu pohodlně.

strana 46

2. ZÁKLADNÍ VĚTNÉ ČLENY

- a) Kateřinská jeskyně je jednou z nejznámějších jeskyní Moravského krasu. Vypráví se o ní pověst. Jednou, když pastýř musel zajít do města, vypravila se jeho dcera Kateřina s ovce na pastvu. Náhle se ale setmělo a začalo se blýskat. Dívce bylo jasné, že se nemůže vrátit domů, než začne pršet. Před deštěm se i s ovce schovala v nejbližší jeskyni. Bohužel se jeden beránek zatoulal do skal. Dívka se ho vydala hledat, ale nakonec se ztratila. Ráno lidé našli v lese opuštěné stádo. Obyvatelé vesnice prohledali okolí a nakonec objevili Kateřinino mrtvé tělo v jeskyni. Od té doby se tento prostor nazývá Kateřinská jeskyně.
b) Kateřinská jeskyně je jednou z nejznámějších jeskyní Moravského krasu (**jeskyně je jeskyní; Př jmenný se sponou**). Vypráví se o ní pověst (**pověst se vypráví**). Jednou, když pastýř musel zajít do města (**pastýř musel zajít**), vypravila se jeho dcera Kateřina s ovce na pastvu (**dcera se vypravila**). Náhle se ale setmělo (**Př. – setmělo se; VJ**) a začalo se blýskat (**Př – začalo se blýskat; VJ**). Dívce bylo jasné (**Př – bylo jasné; VJ**), že se nemůže vrátit domů (**((ona) se nemůže vrátit)**), než začne pršet (**Př – začne pršet; VJ**). Před deštěm se i s ovce schovala v nejbližší jeskyni (**((ona) se schovala)**). Bohužel se jeden beránek zatoulal do skal (**beránek se zatoulal**). Dívka se ho vydala hledat (**dívka se vydala**), ale nakonec se ztratila (**((ona) se ztratila**). Ráno lidé našli v lese opuštěné stádo (**lidé našli**). Obyvatelé vesnice prohledali okolí (**obyvatelé prohledali**) a nakonec objevili Kateřinino mrtvé tělo v jeskyni (**((oni) objevili**). Od té doby se tento prostor nazývá Kateřinská jeskyně (**prostor se nazývá**).
c) přísudky slovesné složené: **způsobová slovesa**: musel zajít, nemůže se vrátit; **fázová slovesa**: začalo se blýskat, začne pršet
d) severně od Brna; oblast s jeskyněmi; jeskyně většinou vznikají působením vody na vápenec, ten voda vymílá
- a) Petr **se stal primářem** (jmenný se sponou) na chirurgii. Dnes **musím napsat** (slovesný složený) referát do dějepisu. Honza **je** nejlepší **brankář** (jmenný se sponou) v celém kraji. Čistota **půl zdraví** (jmenný beze spony). **Zaradovala se** (slovesný jednoduchý), že **je** pokoj **vymalován** (jmenný se sponou). Holubi **frrr** (vyjádřený citoslovce) na střechu. Zítra **budu mít** (slovesný jednoduchý) důležité vystoupení. Včera jsme **se vrátili** (slovesný jednoduchý) z dovolené od moře. Eva **se začala učit** (slovesný složený) německy. **Chtěl**

bych s tebou **mluvit** (slovesný složený). Honzík už **začíná chodit** (slovesný složený). Kočka **hop** (vyjádřený citoslovcem) přes plot.

strana 47

3. Hana je naší přední operní pěvkyní (**JSS**). Přečetl si několik jeho povídek (**S**). Moje sestra je zamilovaná (**JSS**). Malé ryby – taky ryby (**J**). Ester Ledecká je trojnásobnou olympijskou vítězkou (**JSS**). V neděli budeme sázet stromky (**S**). Váza bác na zem (**C**). To zrcadlo je krásně naleštěné (**JSS**). Celá louka je rozkvetlá (**JSS**) a krásně voní (**S**). V pátek budeme psát písemnou práci z matematiky (**S**). Jirkovo písmo je nečitelné (**JSS**). Učení mučení (**JBS**).
4. a) Zdeněk léčí děti (**S**). Louky za vesnicí jsou zelené (**JSS**). Pavel se stal opravářem počítačů (**JSS**). Petr se zlepšil ve fyzice (**S**). Honza je nejlepší zpěvák široko daleko (**JSS**). Jirka výborně maluje (**S**). Malý Pepík je zlobivý (**JSS**). Pavel je sběratelem známek (**JSS**). Honza je horlivým čtenářem komiksů (**JSS**). Kytky ve váze už jsou zvadlé (**JSS**). Petr je dobrý lyžař (**JSS**). Před týdnem onemocněla (**S**). Je dobrým vládcem (**JSS**). Roman je dobrý bruslař (**JSS**).
- b) Zdeněk je dětský lékař. Louky za vesnicí se zelenají. Pavel opravuje počítače. Petr je lepší ve fyzice. Honza nejlépe zpívá široko daleko. Jirka je výborný malíř. Malý Pepík zlobí. Pavel sbírá známky. Honza horlivě čte komiksy. Kytky ve váze už zvadly. Petr dobře lyžuje. Už týden je nemocná. Dobře vládne. Roman dobře bruslí.
5. a) **Chtěl bych s tebou mluvit. Zapomněla** napsat domácí úkol do angličtiny. **Musím** jí to pořádně **vysvětlit**. **Chtěl bych se začít** pravidelně **učit**. **Potřebovala** **opravit** auto. Odpoledne **přestalo pršet**. **Směl bych se** ho na to **zeptat**? **Přinutil** mě **podepsat** tu listinu. **Mohu** mu nějak **pomoci**? Ivoš **se stal** mistrem světa.
- b) Chtěl bych s tebou mluvit. Musím jí to pořádně vysvětlit. Chtěl bych se začít pravidelně učit. Odpoledne přestalo pršet. Směl bych se ho na to zeptat? Mohu mu nějak pomoci?
7. a), b) Petra je šťastná maminka. – **sponové**; Vít je týden v Praze. – **plnovýznamové** (pobývá); Eva bude lékařka. – **sponové**; O víkendu budu na horách. – **plnovýznamové** (budu pobývat); Jsem spokojená se svými známkami. – **sponové**; Už týden jsem na dovolené. – **plnovýznamové** (trávím); Byl jsem tu jen několik dní. – **plnovýznamové** (pobýval jsem); Otec byl spokojený s mým vysvědčením. – **sponové**.

strana 48

8. a) Agatha Christie je nejznámější spisovatelka všech dob, více knih totiž **vyšlo** jen Shakespearovi, a proto jí Alžběta II. udělila titul Dáma britského impéria. (je spisovatelka – jmenný se sponou; **vyšlo** – slovesný; udělila – slovesný) Chtěla **být** zpěvačkou, ale neměla dost silný hlas, a tak se stala spisovatelkou, která stvořila slavné detektivy: Hercula Poirota a slečnu Marplovou. (chtěla **být** – slovesný složený; neměla – slovesný; stala se spisovatelkou – jmenný se sponou; stvořila – slovesný) Zajímavé je, že spisovatelka v prosinci roku 1926 záhadně zmizela. (je zajímavé – jmenný se sponou; zmizela – slovesný) Byla pohřešována 11 dní. (byla pohřešována – jmenný se sponou) Na základě upozornění jednoho zaměstnance vyšetřovatelé zjistili, že se nachází v hotelu v malém lázeňském městě. (zjistili – slovesný; nachází se – slovesný) Nebyla však schopna **vysvětlit**, co se jí přihodilo. (nebyla schopna – jmenný se sponou; přihodilo se – slovesný) Na nic si nepamatovala a ani v tisku si nevšimla, že po ní pátrá celá země. (nepamatovala si – slovesný; nevšimla si – slovesný; pátrá – slovesný)
- b) velká říše, velmoc
9. a) Po bitvě je každý **generál**. – vyjádřený; **Povídali**, že mu **hráli**. – všeobecný v obou větách; Nebavilo mě **hrát** na kytaru. – vyjádřený; **Všichni** měli dobrou náladu. – vyjádřený; Petře, co **chceš** koupit? – nevyjádřený (ty); Moje oblíbené **jídlo** je svíčková. – vyjádřený; Bylo slyšet hlasité **hurá**. – vyjádřený; **Jeden** je dobrý v matematice, **druhý** v kreslení. – oba vyjádřené; Dnes **dávají** v televizi zajímavý film. – všeobecný; **Ten** má ale nápady! – vyjádřený; **Psaní** básní mu nešlo. – vyjádřený; **První** odevzdávali test po deseti minutách. – vyjádřený.

b) přísudky jmenné se sponou: Po bitvě **je** každý **generál**. Moje oblíbené jídlo **je** **svíčková**. Jeden **je** **dobrý** v matematice, druhý v kreslení.

10. Karlovi upadly skleničky a rozbily se. Kluci si hráli s autíčky, která měla setrvačnick. Hanku zlobili její sourozenci. Co jste dělali v neděli? Sněhuláci roztáli. Utrhli jsme si meruňky, které právě dozrávaly na stromech. Dědečka bolely nohy. Karlovi se ztratily rukavice, přestože byly v zamčené skřínce. Knihy si nachystali do tašky, aby je nezapomněli. Měly k obědu borůvkové knedlíky.

strana 49

11. Stovky studentů hledaly práci. Dni se prodlužovaly. Koně ve stáji řehotali. Vylekali nás strašáci stojící v poli. Mraky lidí před svátky utrácely v nákupních centrech. Ukazatelé nám pomohli najít cestu z lesa. Ukazatele nám umožnily najít správný směr. Rodiče spěchali na vlak. Dano a Evo, co jste dělaly u tety? Myši odjakživa lovili kocoury. Příklady nevypočítali, protože byly těžké. Po obloze pluli beránci. Po obloze pluly beránky. Lidičky, měli byste si víc věřit. Ledoborce si razily cestu ledem. Ledoborci už vypluli. Před orlojem stály davy lidí. Stovky lidí se tlačily před branami výstaviště.
12. Z jižních krajů už přilétly **vlaštovky**. Ve větvích prozpěvovali **skřivani**. **Chlapci** chodili do školy pěšky. Ztratily se nám **boty**. **Děvčata** si hrála s míčem. Na louce bzučely **včely**. K nebi se vznášela **letadla**. Našla se tu **trička**. U stolu seděly **ženy**. Po dvoře pobíhali **kohouti**. **Lidé** pracovali na poli. **Děti** namalovaly krásný obrázek. **Muži** chodili rádi do lesa na houby. U silnice stály **patníky**.

strana 50

13. Honza, Petr i Karolína přišli včas. Hanka a Eva přišly pozdě. Na stromech v sadech už dozrály hrušky, švestky i jablka. Bavilo ho lyžování i plavání. Maminka s tatínkem byli v Itálii. V rybníku se proháněli štiky, bělice i kapři. Jano a Evo, kdy jste se vrátily? Stoly a židle potřebovaly natřít. Chleby i rohlíky ztwardly. Vesnice i městečka u Brna se rozrůstaly.
14. Naše tenistky s tenisty se vždy **řadily/i** ke světové špičce. Na hřišti si hráli chlapci i děvčata. Rajčata i papriky shnily. Hokejisté i fotbalisté jezdili na soustředění na Lipno. V poslední době se výrazně zlepšili jak naše krasobruslařky, tak i krasobruslaři. Hanko a Věro, proč jste to nevypočítaly? Rybízy ani angrešty se nám neujaly. Na šňůře visely nové šaty a trička. Přišli naši přední vědci s manželkami. Jirku bolela ramena i kolena. Na zemi se válelo autíčko i nádobíčko. Té akce se zúčastnily umělkyně s manžely. Na záhonech rostly papriky, okurky a rajčata. Orchestr s dirigentem odjel- do Japonska.

strana 51

15. a) Vlci byli odjakživa velmi přizpůsobivým živočišným druhem, neboť dokázali žít v pouštích, stepích, v lesích i v tundře. Původně obývali téměř celou severní polokouli, ale vlivem lovu začali postupně mizet. V Čechách jsou dnes vlci chráněným druhem, protože byli na přelomu 19. a 20. století zcela vyhubeni. Od konce minulého století se vracejí zpět do volné přírody, a proto se už dnes vyskytují i na našem území.
- b) 1VH, neboť 2VH. s. souřadné – význ. poměr příčinný; 1VH, ale 2VH. s. souřadné – význ. poměr odporovací; 1VH, protože 2VV (přísluvečná příčinná). s. podřadné; 1VH, a proto 2VH. s. souřadné – význ. poměr důsledkový
- c) byli druhem – jmenný se sponou; dokázali žít – slovesný složený; obývali – slovesný jednoduchý; začali mizet – slovesný složený; jsou druhem – jmenný se sponou; byli vyhubeni – jmenný se sponou; vracejí se – slovesný jednoduchý; vyskytují se – slovesný jednoduchý
- d) Čechách
- e) A. ano; B. ne; C. ne
16. a) 1VH, že 2VV (předmětná), aby 3VV (předmětná), pokud 4VV (přísluvečná podmínková). s. podřadné; 1VH, aby 2VV (přísluvečná účelová). s. podřadné; 1VH, protože 2VV (přísluvečná příčinná), nebo 3VV

(přísluvečná příčinná). s. podřadné, 2VV – 3VV význ. poměr vylučovací; 1VV (přísluvečná podmínková), aby 2VV (předmětná), 3VH. s. podřadné

b) pamatuj si (Př); špatně (PU způsobu); souhlas (Pt); do cesty (PU místa); obyčejným (Pks); z nich (Pt)

c) nikdo (vyjádřený); nemůže donutit (slovesný složený)

d) dočasné a povrchní

e) musíš obletět; kolem (7); Šel kolem (6)

strana 52

3. ROZVÍJEJÍCÍ VĚTNÉ ČLENY

1. a) Americký spisovatel Ernest Hemingway, nositel Nobelovy ceny, měl **zálibu** (4. p.) v hutné literární zkratce. Dával **přednost** (4. p.) tzv. **miniknižkám** (3. p.), vydávaným např. v Indii, v nichž čtenáři najdou určité **průpovědky** (4. p.), **zrnka** (4. p.) moudrosti a **verše** (4. p.). Jako příklad uváděl jednou **přátelům** (3. p.) nejkratší **povídku** (4. p.) z jedné indické knížky: „Dva tygři, jeden lovec. Jeden tygr, jeden lovec. Jeden tygr.“
b) přístavek
c) nositel Nobelovy ceny za literaturu, nejznámější dílo – Stařec a moře

strana 53

2. **Komu** (3) se nelení, **tomu** (3) se zelení. **Někomu** (3) se dařilo výborně, **jiným** (3) se lepila smůla na paty. Potřeboval se **mě** (2) zeptat na můj **názor** (4). Koupila **hovězí** (4) na guláš. Kroutil nevěřícně **hlavou** (7). Slíbili **mu** (3) vyšší **plat** (4). Nad **nikoho** (4) se nepovyšuj, před **nikým** (7) se neponižuj. Jirka **mě** (4) požádal o **ruku** (4). Každý večer **jí** (3) vyprávěla **pohádky** (4). Jen **dvěma** (3) ten příklad nevyšel. K Vánocům si přál dostat nové **lyže** (4). Pro **jednoho** (4) to byla hračka, **jiným** (3) to činilo **obtíže** (4). **Všem** (3) se tolik nedařilo.
3. a) **My** tři kluci jsme do toho kraje za hrad Křivoklát ohromně rádi jezdili. Tenkrát jsem ještě **nevěděl** proč, ale dnes to vím. Můj tatínek pochopil už tenkrát, že jednou můžu uvidět bulváry Paříže a mrakodrapy New Yorku, ale už nikdy nebudu moci týdný **bydlet** v chalupě, kde voní v peci chleba a v máselnici se tluče máslo, protože u těch chalup budou jednou zastavovat auta, uvnitř budou blikat televizory, podají vám šálek kávy a vybledlý chleba.
b) bulváry a mrakodrapy; šálek a chleba
c) do kraje (PUM), za hrad Křivoklát (PUM), ohromně (PU míry), tenkrát (PUČ), ještě (PUČ), dnes (PUČ), už tenkrát (PUČ), jednou (PUČ), už nikdy (PUČ), týdný (PUČ), v chalupě (PUM), v peci (PUM), v máselnici (PUM), u chalup (PUM), jednou (PUČ), uvnitř (PUM)
d) B.
4. Jezdil si **k nám** (PUM) **odpočinout** (PU účelu). **Vždy** (PUČ) jsme hráli **podle pravidel** (PUZ). **Při teplotě** (PU podmínky) pod nulou se sníh udrží i **v nížinách** (PUM). **Kvůli prohře** (PU příčiny) se tvářil **hodně** (PU míry) **nešťastně** (PUZ). Přišel si **zahrát** (PU účelu) karty. **Kvůli nepřízni** (PU příčiny) osudu se jí **příliš** (PU míry) nedařilo. **Kvůli opravám** (PU příčiny) kolabovala **ve městě** (PUM) doprava. **Bez peněz** (PU podmínky) **do hospody** (PUM) nelez. **Pro husté sněžení** (PU příčiny) byl výlet odložen **na pátek** (PUČ). **I přes** špatné **počasí** (PU přípustky) pojede **o víkendu** (PUČ) **do Prahy** (PUM). **Navzdory** horším **výsledkům** (PU přípustky) **ve škole** (PUM) **tam** (PUM) chodila ráda. **Bez dovolení** (PU podmínky) **nikam** (PUM) nechodí. Stavil se **k nám** (PUM) **pro radu** (PU účelu). **Za** slunných letních **večerů** (PUČ) sedávali **před chalupou** (PUM).
5. 1VH, abychom 2VV (přísluvečná účelová), o čem 3VV (předmětná). s. podřadné; 1VH, abychom 2VV (přísluvečná účelová), že buď 3VV (předmětná), nebo 4VV (předmětná). s. podřadné, 3VV – 4VV význ. poměr vylučovací.

strana 54

6. a) Janské Lázně patří nejen k nejznámějším, ale dokonce i k nejstarším lázním u nás. Nacházejí se na úpatí Černé hory, na jejíž vrcholek vede lanovka. Podle kronik ze 16. století zde byl první teplý pramen objeven v roce 1006 Janem z Chockova, po němž je pojmenován Janův pramen. Písemné zprávy o používání termální vody k léčebným účelům pocházejí ze 14. století. Další zajímavou zmínku o městě zaznamenal ve svých cestopisech papežský vyslanec, který se při cestách po Čechách v tamějším prameni vykoupal. K největšímu rozvoji města došlo za Schwarzenbergů, kteří začali kolem pramene stavět nové budovy, čímž dali základ dnešnímu lázeňskému městu.
- b) **několikanásobný přívlastek**: nejen k nejznámějším, ale dokonce i k nejstarším; **postupně rozvíjející přívlastky**: první teplý, další zajímavou, dnešnímu lázeňskému
- c) ale (8), u (7), nás (3), podle (7), němž (3), Janův (2), používání (1), další (2), svých (3)
7. **Tví** (3, shodný) spolužáci si přečetli **Jiráskovy** (2, shodný) **Staré** (2, shodný) pověsti **české** (2, shodný). **Ten** (3, shodný) pobyt **v lázních** (7, 1, neshodný) prospěl **strýčkovu** (2, shodný) zdraví. **Jirkova** (2, shodný) snaha **zlepšit** (5, neshodný) **své** (3, shodný) výkony byla obrovská. Jirka vyhrál **první** (4, shodný) závod **v plavání** (1, neshodný). **Náš** (3, shodný) učitel nám vysvětlil psaní **čárky** (1, neshodný) **před spojkou** (7, 1, neshodný) **nebo** (8, neshodný). Karel **IV.** (4, shodný) měl celkem **čtyři** (4, shodný) manželky.
8. Ráda poslouchala **Smetanovy skladby**. (skladby od Smetany); **Jirkovy rodiče** probudil brzy ráno **kosí zpěv**. (rodiče Jirky, zpěv kosů); Milovala **ovocné poháry**. (poháry s ovocem); Nejraději nosila **hedvábné šaty**. (šaty z hedvábí); Oblíbila si **historické romány**. (romány o historii); **Matematické úlohy** jí dělaly potíže. (úlohy z matematiky); **Ostravské doly** proslavila těžba uhlí. (doly v Ostravě); V pokoji byla cítit **květinová vůně**. (vůně květin); Neuměla najít na mapě **slovenské jeskyně**. (jeskyně na Slovensku); Měla spoustu poznatků **o textilní výrobě**. (o výrobě textilu); Koupila si nový **kávoový servis**. (servis na kávu); Navštívila většinu **italských památek**. (památek v Itálii); Kupovali jen **moravská vína**. (vína z Moravy).

strana 55

9. Některé pohádky **od Erbena** přečetla několikrát. (Erbenovy); Poslední **turnaj v hokeji** jsme vyhráli. (hokejový); V dějepise se seznámili s odíváním **ve středověku**. (středověkým) Najdi si to v encyklopedii **pro děti**. (dětské); Krvácení **z tepny** je velmi nebezpečné. (tepenné); Potemnělou savanou se nesl řev **Iva**. (Iví); Dům **mé babičky** stojí na samotě. (babiččin)
10. a), b) Pro **naši malou bílou (PR)** myšku kupuji semínka **slunečnice nebo kukuřice (N, vylučovací)**. Kouzlo **vánočních i velikonočních (N, slučovací)** svátků si vychutnají nejvíce děti. **Nejen anglická, ale i francouzská (N, stupňovací, musí být čárka)** konverzace činila **některým mladým nadaným (PR)** matematikům a fyzikům značné obtíže. Doporučené denní dávky **vitaminů a minerálů (N, slučovací)** si můžeš najít na internetu. Objevných plaveb se účastnily **španělské, anglické, ba i francouzské (N, stupňovací)** lodě. V televizi dávali **můj oblíbený (PR)** film.
11. např.: Bratr je nadějný mladý brankář. (PR) Jirkův křeček má rád slunečnicová, dýňová i lněná semínka. (N) V práci jsi měl zbytečné pravopisné chyby. (PR) Včerejší fotbalové zápasy reprezentace dopadly katastrofálně. (PR) Půjdu si koupit nové společenské šaty. (PR) Můj starší bratr touží po štěněti. (PR) Sestra si koupila nové červené tričko. (PR)
12. a) Bismarck patřil mezi největší a nejznámější bitevní lodě světa. Tato moderní loď, považovaná za chloubu **německého námořnictva**, zasáhla do bojů druhé světové války. První plavba lodi skončila jejím potopením po zásahu britskými torpédy. Tehdejší dobové zdroje uváděly, že po bitvě, trvající hodinu, byl Bismarck natolik poškozen, že jeho velitel vydal rozkaz otevřít dnové ventily a odpálit nálož, aby loď nepadla do rukou Spojenců.
- b) Bismarck patřil; loď zasáhla; plavba skončila; zdroje uváděly

c) Bismarck patřil mezi největší (Pks) a nejznámější (Pks) bitevní (Pks) lodě světa (Pkn). Tato (Pks) moderní (Pks) loď, považovaná (Pks) za chloubu německého (Pks) námořnictva (Pkn), zasáhla do bojů druhé (Pks) světové (Pks) války (Pkn).

d) **několikanásobný přívlastek**: největší a nejznámější; **postupně rozvíjející přívlastek**: nejznámější bitevní, tato moderní, druhé světové, tehdejší dobové

e) **britskými** – shodný, torpéda Britů – neshodný; **Spojenců** – neshodný, spojeneckých – shodný

f) státy bojující proti mocnostem osy (Německo, Itálie, Japonsko); **Spojenci** – USA, SSSR, Francie, Velká Británie

strana 56

13. Dům po povodních vypadal zcela **poničený**. Jana pracuje **jako** výchovná **poradkyně**. Vojáci se vraceli z války **vyčerpaní**. Karolína vcházela do třídy vždy **poslední**. Jeho řešení sejevilo **jako vynikající**. Tvé písmo označil **za nečitelné** a práci odmítl přečíst. Banány v bedýnkách ležely **nahnílé**. Politikovy výroky považovala **za nešťastné**, ale nekomentovala je. Ležel v posteli **zakrytý** až po uši. Z nemocnice odcházela matka **plná elánu**. Katka se cítila v manželství **šťastná**. Byla zvolena **starostkou** obce.

14. a) Jirkův obraz mi připadal **nepovedený** (D). Jirkův obraz je hodně **nepovedený** (část přís. jmenného se sponou). Prohlédla jsem si ten **nepovedený** (Pks) Jirkův obraz. Eva se stala módní **návrhářkou** (část přís. jmenného se sponou). Eva pracuje jako módní **návrhářka** (D). Eva je módní **návrhářka** (část přís. jmenného se sponou). Eva je v poslední době **zmatená** (část přís. jmenného se sponou). Ta **zmatená** (Pks) dívka se jmenuje Eva. Zastavila před námi úplně **zmatená** (D). Z túry se vrátili **hladoví a vyčerpaní** (Pks) spolužáci. Vrátili jsme se z horské túry **vyčerpaní a hladoví** (D). Po horské túře jsme byli **hladoví a vyčerpaní** (část přís. jmenného se sponou). V kádi je **leklý** (Pks) kapr. Kapr v kádi ležel **leklý** (D). Kapr v kádi je **leklý** (část přís. jmenného se sponou).

15. a) Žofie Chotková přišla na svět **jako páté dítě** hraběte Bohuslava Chotka a hraběnky Vilemíny Kinské. Dlouhou dobu byla považována **za bezvýznamnou dámu**. Se svým manželem, následníkem trůnu Františkem Ferdinandem d'Este, se poprvé potkala skoro **třicetiletá**. Tehdy působila **jako dvorní dáma** v rodině svých příbuzných. Jejich láska zůstala dva roky **utajená**. Po prozrazení vztahu se zdálo takřka nemožné přimět starého císaře k souhlasu se sňatkem. Svatba v Zákupích byla považována **za nerovnorodou**, a proto se jí neúčastnil nikdo z císařské rodiny. Jejich děti **byly vyloučeny** z případného nástupnictví. I přesto byli oba manželé šťastní a zůstali po celou dobu manželství zamilovaní. Jejich život ukončil sarajevský atentát, ona umírá **zasažena** kulkou do břicha, její manžel do krku.

b) následník trůnu, dvorní dáma

c) byla považována; považovali ji ...

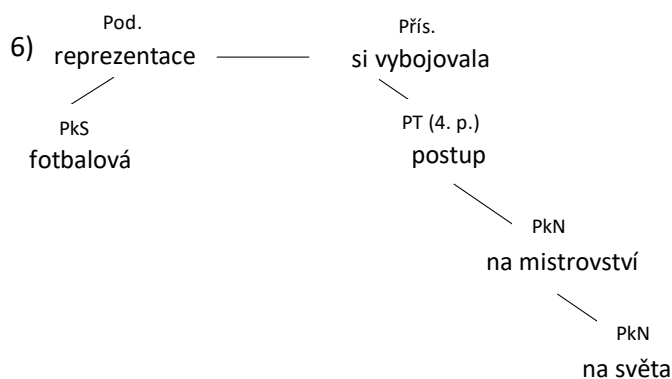
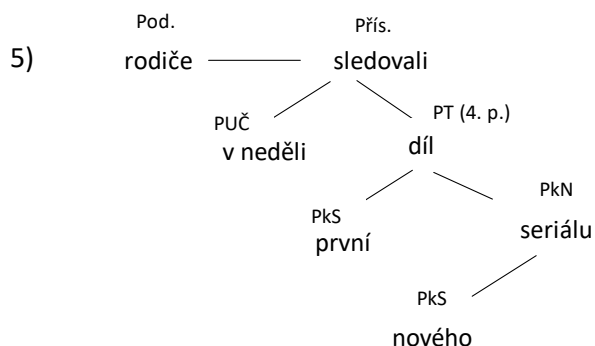
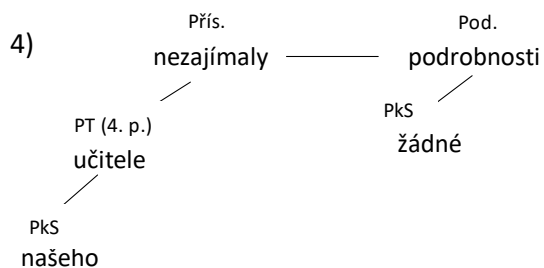
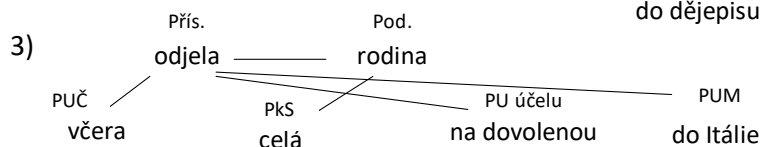
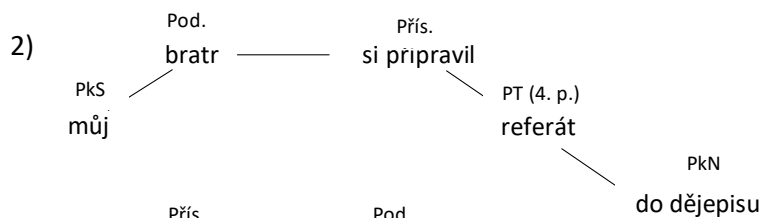
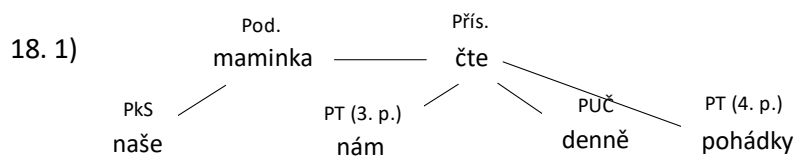
strana 57

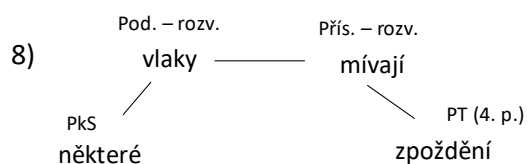
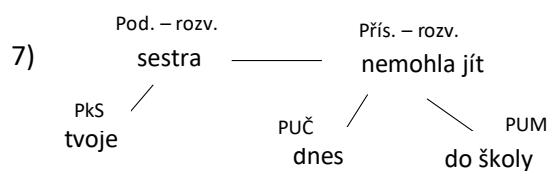
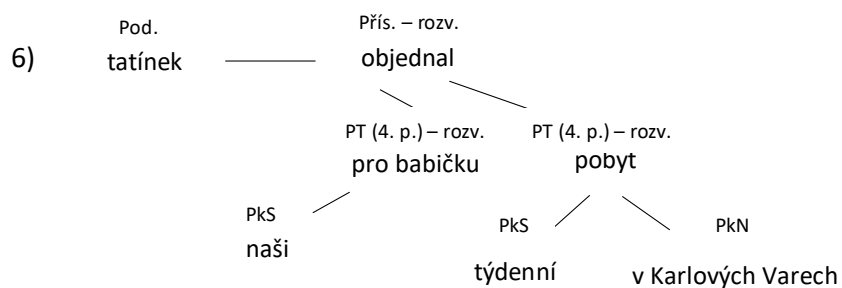
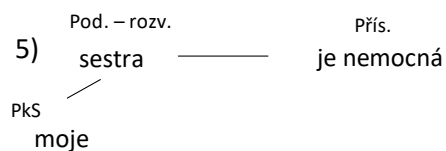
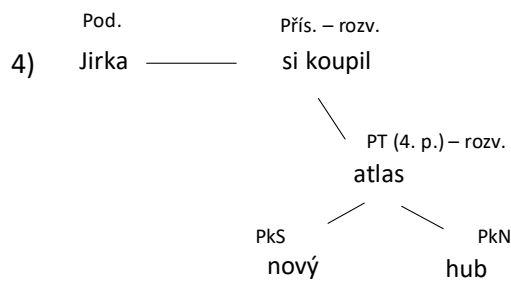
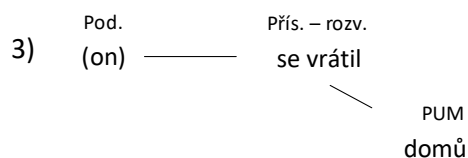
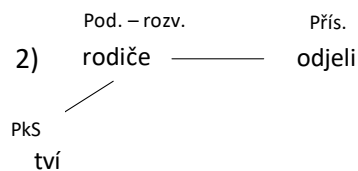
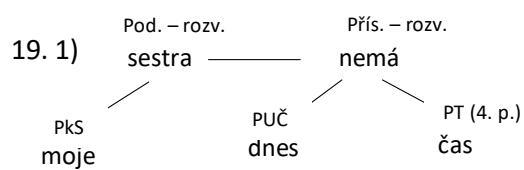
16. Vysoké Tatry, **nejvyšší pohoří Slovenska**, navštěvujeme pravidelně každé prázdniny. Bedřich Smetana, **autor Libuše**, ztratil na konci svého života sluch. Před školou potkal Jirku, **mého nejlepšího kamaráda**. Jeli jsme do Brna, **největší jihomoravské metropole**. Karel IV., **Otec vlasti**, nechal postavit přes Vltavu kamenný most. Navštívili jsme Lipno, **naši největší přehradu**. Jičín, **město pohádky**, leží v Českém ráji. Hanka, **nejlepší žákyně z naší třídy**, každému ráda pomůže. Na muchomůrku zelenou, **naši nejjedovatější houbo**, si musíme dávat pozor. Chtěl bych navštívit Himálaj, **nejvyšší pohoří světa**.

17. a) Karel IV., **poslední rakouský císař, český a uherský král**, se narodil roku 1887. Byl synem arcivévody Otty a Marie Josefy. Vystudoval přírodní vědy ve Vídni, **hlavním městě monarchie**, a v roce 1905 vstoupil do armády. Zajímal se o reformy svého strýce Františka Ferdinanda d'Este, **následníka rakousko-uherského trůnu**, do politiky ale nezasahoval. Roku 1911 uzavřel sňatek se Zitou Parmskou. Roku 1914 po atentátu v Sarajevu, **hlavním městě Bosny a Hercegoviny**, se stal následníkem trůnu. V roce 1916 po smrti Františka Josefa I., **nejdéle vládnoucího Habsburka**, nastoupil do čela říše, kde setrval do konce 1. světové války.

b) např.: přírodní vědy; hlavní město; 1. světová válka

strana 58

strana 59

20. Rád bych mluvil s tvým otcem nebo s tvou matkou. **(Pt, vylučovací)**; Ta knížka je drahá, tedy neprodejná. **(část Př, důsledkový)**; Půjdeme na Staroměstské, ne však na Václavské náměstí. **(Pks, odporovací)**; Eva se tvářila spokojeně a šťastně. **(PUZ, slučovací)**; Měl jsem referát v zeměpise, ale ne v dějepise. **(Pkn, odporovací)**; Nehraju ani na flétnu, ani na housle. **(Pt, slučovací)**; Musím ještě koupit dárky pro babičku a pro dědečka. **(Pkn, slučovací)**; Vymalovali jsme obývací pokoj a ložnici. **(Pt, slučovací)**; Přijela k nám pro radu a pro peníze. **(PU účelu, slučovací)**; Honza bývá po tréninku nejen zpocený, ale i špinavý. **(D, stupňovací)**; Stavím se k vám dopoledne, nebo odpoledne. **(PUČ, vylučovací)**; Pravidelně četla nejen noviny, ale dokonce také časopisy. **(Pt, stupňovací)**; Jirka je nedochvilný, a tudíž nespolehlivý. **(Př, důsledkový)**
21. a) Musím na tebe pořád **myslet (část Př)**. Je dobré **umět (Po)** si všechno **opravit (Pt)**. Potřebovala **se naučit (Pt)** slovíčka do angličtiny. Jirkova snaha **dorozumět se (Pkn)** anglicky konečně přinesla ovoce. Tatínek přestal na Nový rok **kouřit (část Př)**. **Být (Po)** je spona. Sloveso **stát se (Pkn)** je spona. Přišel **si půjčit (PU účelu)** peníze. Chtěl **vědět (část Př)** vše o andulkách. Rozhodl jsem se **jíst (Pt)** víc zeleniny.
- b) Bavilo by mě **létat (Po)** v oblacích. Pomohl jsem Petrovi, aby se mu splnilo jeho přání **jezdit (Pkn)** na koni. Chtěl **jezdit (část Př)** na koni. Přišel **si zacvičit (PU účelu)** do posilovny. Nestihla **přijít (Pt)** včas na schůzku. Dnes **se** k vám nemůžu **stavit (část Př)**. Můj bratr už začal **chodit (část Př)** do školky. Je hloupé pořád **se vymlouvat (Po)**. **Vyhrát (Po)** je infinitiv. Tatínkova snaha **vyhrát (Pkn)** byla obrovská.
22. Přestože měla zpočátku problémy, nakonec měla nejlepší výsledky. – **VV příslovečná přípustková, přes počáteční problémy (PU přípustky)**; Jela na týden do lázní, aby si odpočinula od práce. – **VV příslovečná účelová, za účelem odpočinku (PU účelu)**; Jestliže bude pršet, zůstanu doma. – **VV příslovečná podmínková, v případě deště (PU podmínky)**; Protože ji bolelo v krku, zůstala doma. – **VV příslovečná příčinná, kvůli bolesti (PU příčiny) v krku**; Než odevzdáš diktát, pořádně si ho zkontroluj. – **VV příslovečná časová, před odevzdáním (PUČ) diktátu**; Požádal mě, abych jí opravil auto. – **VV předmětná, o opravu (Pt) auta**; Bylo by dobré, aby nosil domácí úkoly. – **VV podmětná, nosit úkoly (Po)**; Rozuměla si s dětmi, se kterými chodila do Sokola. – **VV přívlastková, chodícími (Pks) do Sokola**; Udělej to tak, jak řekla maminka. – **VV příslovečná způsobová, podle maminky (PUZ)**; Viděl jsem, jak Eva skáče šipku. – **VV doplňková, Evu skákat (D) šipku**.

strana 60

23. Při praní postupuj **obezřetně**. Viděl jsem Edu **v obchodě**. Mám ráda jídla **s masem**. Překvapil mě **dárkem**. Zeptal se **na úkol**. Vyžehlila prádlo **večer**. Šla do zahrady **zalévat**. Tatínek mu zakázal **trénovat**.
24. a) Zdenička **(Po)** pak **(PUČ)** koňáře **(Pt)** poprosila **(Př)**, aby neprozradil **(Př)**, že mu **(Pt)** to **(Pt)** poradila **(Př)** ona **(Po)**, a přenechala **(Př)** ho **(Pt)** jeho **(Pks)** osudu **(Pt)**. Koňář **(Po)** se choval **(Př)** přesně **(PUZ)** podle její **(Pks)** chytré **(Pks)** rady **(PUZ)**. Skutečně **(PUZ)** potkal **(Př)** krále **(Pt)**, který **(Po)** se ho **(Pt)** ptal **(Př)**, co **(Pt)** tam **(PUM)** pohledává **(Př)**. Koňář **(Po)** povídá **(Př)**, že číhá **(Př)** na kapry **(Pt)**, co **(Po)** mu **(Pt)** ulétli **(Př)** z rybníka **(PUM)**. Král **(Po)** se na něho **(Pt)** rozkřikl **(Př)**: „Jsi **(Př)** blázen **(Př)**?...“
- b) Královna koloběžka první od Jana Wericha; **Jan Werich** – (1905–1980) byl legendární český herec, dramatik a spisovatel. Proslavil se jako polovina slavné autorské dvojice V+W (Jiří Voskovec a Jan Werich) v meziválečném Osvobozeném divadle. Jeho tvorba se vyznačovala filozofickým humorem, lidskostí a satirou.
- c) několikanásobný větný člen: s lukem a šípem; postupně rozvíjející přívlastek: její chytré
- d) A. ano; B. ne; C. ano
25. a) 1VH, a přitom 2VH, co 3VV (předmětná), když 4VV (příslovečná časová). s. souřadné, 1VH – 2VH význ. poměr odporovací

strana 61

4. INTERPUNKCE VE VĚTĚ JEDNODUCHÉ

1. Čau (,) Jirko, pojď dál. Přestaň křičet, Evo, a mluv pomalu. Můžeš mi k tomu něco říct, Pavle? Co si o tom myslíš, Václave? Vážení a milí rodiče, žádám vás o pravidelné podepisování žákovských průkazů. Dobrý den, pane rado, ráda bych znala Váš názor. Ahoj (,) Jirko, rád tě vidím. Nemusíme se o tom bavit, Hanko. Dobrý den, vážení a milí hosté, vítám vás na své přednášce.
2. Červený šátečku, kolem se toč. Černé oči, jděte spát. Ivánku náš, copak děláš? Ach, synku, synku, doma-li jsi? Andulko šafářova, husičky nemáš doma. Beskyde, Beskyde, kdo po tobě ide? Holubičko, kde jsi byla? Muzikanti, co děláte? Marjánko, Marjánko, Marjánko má, zavaž mi šáteček na uzle dva. Čížečku, čížečku, ptáčku maličký, pověz mi, čížečku, jak roste mák. Pejsku náš, co děláš? Kam, panenky, kam jdete? Utíkej, Káčo, utíkej!

strana 62

3. **Fuj**, to jsem se lekla! Vrabci **frr** na střechu. Neuměl pořádně vyslovit **prrr**. **Ó** kéž by se to rychle vyřešilo. **No** to snad nemyslíš vážně. **Jé**, to je prima. **Pst**, už ani slovo. V hodinách **cvak** a víckrát se nerozešly. **Proboha**, kde ses tu vzal? Hrnek **bác** na zem. **Au**, to je strašná bolest. Utíkejte, **hrr**, na ně. **Haló**, zastavte se na chvíli. Váza **bác** a na zemi po ní zbyly jen střepy. **Inu**, to bylo tehdy, když pejsek s kočičkou ještě spolu hospodařili. **Hej**, počkej na mě. **Hybaj**, liško z nory ven.
4. **V Brně**, tam se žije. **Jirka**, ten se rodičů něco nazlobil. **Na babičku**, na tu nedal dopustit. **Pro Lucku**, pro tu to byla hračka. To chtěl vždy umět, **hrát šachy**. **Bez hudby**, bez té si nedokázal svůj život představit. **Eva**, ta se dnes nedostaví. To je opravdu skvělý nápad, **ta stavba nového hřiště**. **Pro maminku**, pro tu by udělal všechno na světě. **Z chemie**, z té měl vždy obavy. To jsou nádherné šaty, **ty z hedvábí**. **Katce**, té se ten test povedl. **V Praze**, tam je spousta památek.
5. Jirka, **už to tak vypadá**, přijde pozdě. Napiš(,) **prosím(,)** Evě, že v sobotu nepřijedu. Řešení slovních úloh, **jak je všeobecně známo**, dělá dětem problémy. Jirka je **prý** nemocný. Pavel, **musím to říct**, je drzý. Já s tebou, **promiň mi to**, nemůžu souhlasit. Jirka **možná** nebude mít námitky. Já jsem, **musím se přiznat**, z toho výkladu nepochopil ani slovo. Jednou v létě, **bylo to na konci prázdnin**, přišla silná bouřka. Zlato je, **jak již bylo řečeno**, drahý kov. Jednostranná strava, **jak víte**, neprospívá našemu zdraví. Zítra bude mít svátek(,) **tuším(,)** Evžen.

strana 63

6. a) Co kdyby ses, **Jirko**, přestal vymlouvat? (**oslovení**); Dobrý den, **pane Nováku**, pojdte dál. (**oslovení**); Jirka, **mám takový pocit**, chybí už poněkolkáté. (**vsuvka**); **S Evou**, s tou se nikdy nebavila. (**samostatný větný člen**); Letos začala(,) **bohudík(,)** oprava toho mostu. (**vsuvka**); **Brr**, to je ale zima. (**citoslovce**); **Hej** (**citoslovce**) (,) **lidičky** (**oslovení**), začněte konečně používat hlavu. **V Brně**, tam se hraje nejlepší hokej u nás. (**samostatný větný člen**); **Do divadla**, tam jsme se vždy moc těšili. (**samostatný větný člen**); **Soused, čert aby ho vzal**, zase sekal trávník v neděli v sedm ráno. (**vsuvka**); **Milá babičko**, moc ráda bych tě navštívila. (**oslovení**).
b) **Haló**, u telefonu Novák. (**citoslovce**); **Rajčata**, ta nejedl odmalička. (**samostatný větný člen**); **Hele (,)** (**citoslovce**) **Petře**, (**oslovení**) přestaň se vymlouvat. **Jahodové knedlíky**, ty zbožňoval. (**samostatný větný člen**); Jeho výsledky, **zdá se mi**, se nedávno zlepšily. (**vsuvka**); **Na vnoučata**, na ta nedal dědeček dopustit. (**samostatný větný člen**); Pojď dál, **Ondro**. (**oslovení**); **Pane starosto**, (**oslovení**) **mluvte(,)** **prosím(,)** hlasitěji. (**vsuvka**); **Honza**, ten se pořád jen vymlouvá. (**samostatný větný člen**); **Ahoj(,)** (**citoslovce**) **Jano**, neostýchej se a pojď dál. (**oslovení**); **Au**, to je bolest. (**citoslovce**).
7. a) několikanásobné větné členy: nejznámějším a nejoblíbenějším; zpěvákovi a herci; vynikající a stálou

- b) přístavek: populárním zpěvákovi a herci; vsuvka: jak vás asi napadne
 d) Vzniklo přenosem jména osoby na předmět (metonymie). Bonbony byly pojmenovány po tehdejší celebritě, aby se zvýšila jejich prodejnost a zapamatovatelnost.

strana 64

8. a), b) Do geometrie musíme nosit dva **trojúhelníky s ryskou, kružítko, ořezanou tužku a úhloměr (v. p. slučovací)**. V letošním roce jsme se učili nejen o **Boženě Němcové a Karlu Hynku Máchovi, ale i o Josefu Kajetánu Tylovi (v. p. stupňovací)**. Naučil jsem se **zpívat a skládat (v. p. slučovací)**, nikoli však **dirigovat (v. p. odporovací)**. Z referátů se dozvídáme základní údaje, **ale i perličky (v. p. stupňovací)** ze života **předních vědců, umělců a podnikatelů (slučovací)**. Nepropadal ani z **matematiky, ani z fyziky (v. p. slučovací)**, **ale z anglického jazyka (v. p. odporovací)**. Letní dny trávím rád **u babičky nebo na táboře (vylučovací)**. Dnes přišli pozdě **Honza, Jakub (slučovací), ale ne David (odporovací)**.
9. a) Tomáš Baťa, **jeden z nejslavnějších zlínských rodáků**, založil roku 1894 spolu se svým bratrem a sestrou obuvnickou firmu. Roku 1912 se oženil s Marií Menčíkovou, **dcerou správce vídeňské Dvorské knihovny**. Pro své zaměstnance zřídil Baťovu školu práce, **odbornou školu**, kde si mohli mladí rozšířit vzdělání. Nechal postavit mrakodrap, **administrativní centrum firmy**. Přispěl k modernizaci školství, **zdravotní a sociální péče i dopravy**. Dne 12. července 1932 zahynul při letecké nehodě, když cestoval do švýcarského města Möhlin, **sídla své nové pobočky**, jejíhož otevření se chtěl zúčastnit.
 b) s bratrem a sestrou (v. p. slučovací); školství, péče i dopravy (v. p. slučovací)
10. Tomáš Garrigue Masaryk, **první československý prezident**, měl za manželku Američanku. Karel Čapek, **nejznámější český dramatik**, nikdy nezískal Nobelovu cenu. Emil Hácha, **protektorátní prezident**, bývá často negativně hodnocen. Emil Zátopek, **naš nejlepší běžec**, se stal mnohonásobným olympijským vítězem. Jaroslav Seifert, **český básník a nositel Nobelovy ceny**, měl krásný vztah ke své matce. Jaroslav Heyrovský, **nositel Nobelovy ceny**, sestrojil polarograf. Edvard Beneš, **druhý československý prezident**, po mnichovské konferenci odešel do emigrace. Milada Horáková, **jediná popravená žena v komunistických procesech u nás**, prošla koncentračním táborem. Ema Destinnová, **významná operní pěvkyně**, slavila úspěch nejen u nás, ale i v cizině.
11. **několikanásobné větné členy**: učenci a vědci; tenis, cyklistiku a fotbal; majetek i divadlo; **přístavek**: jeden z nejznámějších herců první republiky; **vsuvka**: jak už to často bývá.

strana 65

5. ZVLÁŠTNOSTI VĚTNÉ STAVBY

A. Elipsa

1. a) Šárka Kašpárková, jedna z nejznámějších českých atletek, dosáhla největšího úspěchu na olympijských hrách v Atlantě, kde získala bronzovou medaili v trojskoku.
1VH, kde 2VV přívlastková.
 b) jedna z nejznámějších českých atletek
 c) slovo vzniklé skládáním: trojskok; přídavná jména ve 3. stupni: nejznámějších, největšího
2. Chodila jsem na ZŠ Havířova. Na základní škole jsem měla až do 9. třídy vyznamenání. Na gymnáziu už se objevily nějaké trojky. Baval mě tělocvik, chemie a dějepis. Do školy jsem, stejně jako všichni ostatní, moc ráda nechodila.

B. Řeč přímá a nepřímá

1. a) Starý muž si nasbíral v lese dříví, otep si hodil na záda a vlekl se k domovu. Dříví se zdálo každým krokem těžší a těžší. Muž upustil otep a dal se do pláče: „Smrti, vysvobod' mě z toho pozemského trápení a plahočení.“ Bědoval, aby si ulevil, ale nečekal, že ho smrt opravdu vyslyší. Ale smrt ho uslyšela a přišla.

„Proč mě voláš?“ zeptala se kostnatá postava s kosou. Stařec naštěstí duchapřítomně odpověděl: „Abys mě/mi, kmotříčko, pomohla s dřívím!“

strana 66

b) **uvozovací věty:** Muž upustil otep a dal se do pláče; zeptala se kostnatá postava s kosou, Stařec naštěstí duchapřítomně odpověděl; **přímá řeč:** „Smrti, vysvobod' mě z toho pozemského trápení a plahočení.“ „Proč mě voláš?“, „Abys mě/mi, kmotříčko, pomohla s dřívím!“

c) hromadné: dříví; pomnožné: záda

d) těžší

e) rozkazovací způsob: vysvobod', podmiňovací způsob: aby si ulevil, pomohla bys

f) naštěstí

2. a)

a) Přejde pán k Pepíčkově a ptá se: „Nevíš, kde bydlí pan Novák?“ „Vím, pojďte, já vám to ukážu,“ odpoví Pepíček s úsměvem. Když vyjdou společně do osmého patra, Pepíček ukáže na dveře a povídá: „No, tak tady bydlí pan Novák.“ Po chvilce dodá: „Teď ale sedí na lavičce před domem.“

b) Jedou spolu medvěd a zajíc na motorce. Medvěd zrychluje. Při rychlosti 80 km/h se ptá zajíc: „Bojíš se?“ „Ne,“ povídá zajíc. „Bojíš se?“ ptá se medvěd při rychlosti 160 km/h. Zajíc odpoví: „A proč bych se měl bát?“ Na druhý den se vše opakuje, řídí ale zajíc. Hned začne zrychlovat a při 150 km/h se ptá: „Medvěde, bojíš se?“ Medvěd odpoví: „Není důvod.“ „Ale je,“ usmívá se zajíc, „nedosáhnu na brzdu.“

strana 67

b)

a) Přejde pán k Pepíčkově a ptá se; odpoví Pepíček s úsměvem.; Pepíček ukáže na dveře a povídá; Po chvilce dodá:

b) „Bojíš se?“ „Ne,“; „Bojíš se?“; : „A proč bych se měl bát?“; „Medvěde, bojíš se?“; „Není důvod.“ „Ale je,“; „nedosáhnu na brzdu.“

3. a), b) K tůni plné žab přiklusal obrovitý vůl, aby se napil. „Ten je ale veliký,“ žasly žáby. Žabák volovi záviděl obdiv tolika žab, a proto se chvástal: „Když se pořádně nafouknu, budu ještě větší.“ Jedna ropucha posměšně kvákla: „Pche, zlatý voči.“ Ostatní žáby se s týmiž slovy přidaly: „Zlatý voči, zlatý voči,“ a skřehotaly tak zlomyslně, až se žabák rozhněval a pustil se do akce. Žabák se nadechl a začal se nafukovat. Po chvíli se zeptal: „Už jsem velký jako vůl?“ Žáby kvákaly: „Kdepak.“ Žabák se nadmul ještě víc a ptal se: „A co teď?“ Žáby začaly posměšně kvákat: „Zlatý voči.“ V žabákovi se vzbouřila žluč. „Já vám ukážu, vy treperendy,“ zvolal a začal se nafukovat, co mu síly stačily. „Prásk!“ Žáby se lekly a naskákaly do tůně. Teprve když se vynořily, uviděly, že nebohý žabák praskl jako měchuřina.

d) bajka; Ezop (řecký zakladatel), Jean de La Fontaine (francouzský autor), I. A. Krylov (ruský autor)

4. a) 1VH, který 2VV (přívlastková), když 3VV (přísluvečná časová), jelikož 4VV (přísluvečná příčinná), že 5VV (předmětná), až 6VV (přísluvečná časová)

b) Pesimista je člověk, který vidí vše z horší stránky. Člověk se záporným, beznadějným pohledem na svět.; antonymum: optimista

strana 68

5. a), d)

A. V jejich rukou dýchaly jako malé děti. Chatrný papír se chvěl, jako by snil hrozně zlý sen. „Nemusíte se bát,“ šeptala stařena pergamenům. Vrásčitéma rukama něžně hladila jejich drsný povrch a vnímala jejich zoufalou beznaděj. „Brzy to bude za námi,“ promlouvala klidným tichým hlasem k mapám a obrázkům.

B. Tehdy (**6, času**) si (**3, osobní**) to (**3, ukazovací**) děvče říkalo Nuria. Byla to (**3, ukazovací**) úplně (**6, míry**) obyčejná dívka, žádná (**3, záporné**) stařena jako teď (**6, času**), na kterou (**3, vztažné**) se (**osobní**) obraceli vesničané se svým (**3, přívlastňovací**) soužením a ona (**3, osobní**) jim (**3, osobní**) pomáhala uzdravit se (**3, osobní**) tajemnými lektvary. Časy se (**3, osobní**) změnilly a ona (**3, osobní**) taky (**6, způsobu**).

C. Svitky vypadaly celé zažloutlé, špinavé a potřhané. Zdaleka už nebyly tak úhledné jako kdysi. Byl to jen starý papír, na který před dávnými časy malovalo jedno děvče živé obrazy.

D. Stala se z ní stará žena a jejím jediným společníkem byl nevrlý havran. Ve vsi se o ní říkalo, že je moudrá, ale skutečnost byla jiná.

E. Nuria Niebla působila staře a křehce. Opírajíc se o hůl vrávorala ke kredenci. Mezi hrníčky, talířky a dalšími bezcennými krámy uchovávala po celé ty roky svitky papíru.

F. V srdci byla stále tou mladou dívkou, kterou osud zavál sem, na ostrov, kde také začala kreslit. Opatrně otevřela prosklená dvířka kredence a vyndala roličky srolovaných pergamenů.

b) E, C, B, D, F, A

c) **uvozovací věty**: šeptala stařena pergamenům; promlouvala klidným tichým hlasem k mapám a obrázkům; **přísluvečné určení míry**: hrozně; **postupně rozvíjející přívlastky**: jejich drsný, jejich zoufalou, klidným tichým; **několikanásobný větný člen**: k mapám a obrázkům.; **beznaděj**: odvozování

e) **přísluvečná spřežka**: zdaleka; **několikanásobný větný člen**: zažloutlé, špinavé a potřhané – doplněk

f) **přísudky**: říkalo se – slovesný, je moudrá – jmenný se sponou, byla jiná – jmenný se sponou; **věta jednočlenná**: Ve vsi se o ní říkalo; **postupně rozvíjející přívlastek**: jejím jediným

g) Mezi hrníčky (**PUM**), talířky (**PUM**) a dalšími (**Pks**) bezcennými (**Pks**) krámy (**PUM**) uchovávala (**Př**) po celé (**Pks**) ty (**Pks**) roky (**PUČ**) svitky (**Pt**) papíru (**Pkn**).

h) **fázové sloveso**: začala; **zavál** – 3. os., č. j., zp. oznam., č. min., rod činný, v. dokonavý; **otevřela** – 3. os., č. j., zp. oznam., č. min., rod činný, v. dokonavý; **vyndala** – 3. os., č. j., zp. oznam., č. min., rod činný, v. dokonavý; **pergamenů** – 2. p., č. mn., r. muž. (neživ.), hrad

strana 69

OPAKOVÁNÍ – VĚTNÉ ČLENY

1. Evě bylo smutno. (**VJ**); Nevymlouvejte se! (**VD**); Zdena bolí v krku. (**VJ**); V Anglii se jezdí vlevo. (**VJ**); Vymlouvali se. (**VD**); Venku fouká vítr. (**VD**); Nádherné! (**VE**); Nevymlouvat se! (**VE**); Nastal soumrak. (**VD**).
2. Jirka se stal záchranářem. (**JSS**); Eva je umazaná od bláta. (**JSS**); Mladí ležáci – staří žebráci. (**JBS**); Jsem naštvaná na Katku. (**JSS**); Tatínek byl včera doma. (**S**); Naučil jsem se na test. (**S**); Ztratili jsme se v horách. (**S**); Katka bude zpěvačka. (**JSS**)
3. a), c), d)
4. V Jizerských i Orlických horách rostou **nejrůznější chráněné** rostliny. (v. poměr: slučovací)
Pro **některé naše** děti je nejen anglický, ale i německý jazyk obtížný. (v. poměr: stupňovací)
5. a) přísudek, b) PU způsobu, c) přívlastek shodný, d) přívlastek neshodný

strana 70

6. SOUVĚTÍ

A. Věta jednoduchá a souvětí

1. a) Vzducholoď Hindenburg, pojmenovaná po německém říšském prezidentovi, byla se svou délkou 245 m největším létajícím strojem všech dob. (**VJ, vzducholoď – byla strojem**). V průběhu svého fungování od roku 1935 loď absolvovala 63 letů, z toho 10 okružních cest mezi Spojenými státy americkými a Německem. (**VJ, loď – absolvovala**). Běžná rychlost, kterou Hindenburg plachtil oblohou, byla 126 km/h. (**S, 2 věty, rychlost – byla, Hindenburg – plachtil**). Interiér lodi nabízel nebyvalý luxus, včetně sprch, společenské

místnosti s pianem, promenády, teplých obědů a večeří. **(VJ, interiér – nabízel)** Odpovídala tomu i cena letenky, za kterou se dal koupit automobil. **(S, 2 věty, cena – odpovídala, automobil – se dal koupit)**. Během posledního letu nic nenasvědčovalo katastrofě. **(VJ, nic – nenasvědčovalo)**. Těsně před přistáním ale stroj proletěl bouří, při níž se na vzducholodi nashromáždila statická energie. **(S, 2 věty, stroj – proletěl, energie – se nashromáždila)**. Dne 6. května 1936 vzplanul v zadní části trupu požár a během půlminuty zbyla z chlouby hitlerovského Německa hromádka popela. **(S, 2 věty, požár – vzplanul, hromádka – zbyla)** O život přišlo 35 lidí. **(VJ, (35) lidí – přišlo)**

B. Souvětí podřadné

strana 72

SOUVĚTÍ PODŘADNÉ S JEDNOU VĚTOU VĚDLEJŠÍ

- a), b) Měli byste vědět, že Čertovo jezero je druhé největší ledovcové jezero u nás. **(VV předmětná)** Zajímavý je fakt, že se jezero nachází na Šumavě v nadmořské výšce 1030 metrů. **(VV přívlastková)** Místo je opředeno mnoha pověstmi, z nichž jedna mu dala i neobvyklý pohádkový název. **(VV přívlastková)** Pověst vypravuje, jak chtěl v tomto místě čert stáhnout do pekla nevinnou dívku. **(VV předmětná)** Ta ale na čerta vyžrála, protože mu uvázala na ocas kámen. **(VV příslovečná příčinná)** Byl tak těžký, že jím čert vyryl do země kotlinu. **(VV příslovečná měrová)** Když ji zalila voda, bylo jezero na světě. **(VV příslovečná časová)** Pokud jste dávali pozor v zeměpise **(VV příslovečná podmínková)**, určitě si vzpomenete, že mezi Čertovým a Černým jezerem probíhá po hřebeni hlavní evropské rozvodí. **(VV předmětná)** Jezerní stěny jsou jedinými místy na Šumavě, kde vznikají laviny. **(VV přívlastková)**

c) chtěl **(Př)** v tomto **(Pks)** místě **(PUM)** čert **(Po)** stáhnout **(součást Př)** do pekla **(PUM)** nevinnou **(Pks)** dívku **(Pt)**

d) postupně rozvíjející přívlastek: druhé největší ledovcové; měli byste vědět – přísudek slovesný složený, je jezero – přísudek jmenný se sponou

e) bylo – přísudek slovesný
- Než odešla, usmála se. **(VV příslovečná časová)** Pekla ten dort tak, jak ji to naučila maminka. **(VV příslovečná způsobová)** Chodila jsem na brigádu, abych si mohla koupit počítač. **(VV příslovečná účelová)** Vysvětlí mu, jak se má chovat. **(VV předmětná)** Běž tam, kde tě budou poslouchat. **(VV příslovečná místní)** Pro maminku je nepříjemné, že si na tebe pořád někdo stěžuje. **(VV podmětná)** Líbily se mi housle, na něž hrál. **(VV přívlastková)** Kdyby ti někdo ubližoval, svěř se mi. **(VV příslovečná podmínková)** Ačkoli nemám moc času, poradím ti. **(VV příslovečná přípustková)** Byl tak unavený, že sotva chodil. **(VV příslovečná měrová)**
- Maminku překvapilo, jak hezky jsi uklidil byt. **(podmětná)** Zajímalo ji, kdy se bude stěhovat. **(podmětná)** Zeptala se, kam pojedeme o víkendu. **(předmětná)** Vysvětlila mi, proč budeme o víkendu doma. **(předmětná)** Poprosila mě, abych chvíli mlčel. **(předmětná)** Je nepříjemné, když ji pořád přerušuješ. **(podmětná)** Vadilo nám, že včera nejezdila lanovka. **(podmětná)** Hodilo by se mi, kdybych mohl jít domů dřív. **(podmětná)** Vyprávěla mi, co všechno na dovolené zažila. **(předmětná)** Je zvláštní, co všechno se tam stalo. **(podmětná)** Mamince vadilo, jak se ptal pořád na totéž. **(podmětná)** Trápilo ho, že měl dvojku z angličtiny. **(podmětná)** Nevěděla, jak mu o tom má říct. **(předmětná)** Je nepříjemné, že mi ujel vlak. **(podmětná)**

strana 73

- Líbilo se jí, jak se oblékali lidé ve středověku. **(VV podmětná)** Zeptala se mě, jaké mám mimoškolní zájmy. **(VV předmětná)** Rozhodla se, že koupí Jakubovi zmrzlinu. **(VV předmětná)** Ten, kdo řídí, **(VV podmětná)** musí mít dobrý zrak. Vyprávěla mi o tom, co zažila na cestách. **(VV předmětná)** V televizi popisovali, jak se vyrábí papír. **(VV předmětná)** Zajímala se, jak se pěstují citrusy. **(VV předmětná)** Líbí se mi, jak jsi přeložil

ten článek. **(VV podmětná)** Je dobré, abychom pomáhali slabším. **(VV podmětná)** Vadilo mi, že Jirka lhal. **(VV podmětná)** Kdo je sytý, hladovému nevěří. **(VV podmětná)**

5. Věty podmětné: 2. Překvapilo mě, jaké měl Jan výborné známky. 3. Nejlepší bude, když ihned odejdeš. 5. Překvapilo mě, co řekla. 8. Je zajímavé, kolik přišlo lidí. 9. Je nepřijemné, že tak křičíš. **TAJENKA: deset**
6. **na cestu (Pt)**: Těším se, že pojedu do Polska. (VV předmětná); **pravdomluvné (Pks)**: Mám ráda lidi, kteří mluví pravdu. (VV přívlastková); **na koníčky (Pt)**: Zeptala se mě, jaké mám koníčky. (VV předmětná); **vítězství (Po)**: Překvapilo ji, že zvítězila v soutěži. (VV podmětná); **i přes zaneprázdnění (PU přípustky)**: Přestože byla zaneprázdněná, našla si čas. (VV přípustková); **popovídat si (PU účelu)**: Přišel k nám, aby si popovídal s rodiči. (VV účelová); **s bolestí (PU příčiny)**: Navštívila lékaře, protože ji bolelo břicho. (VV příčinná); **podle popisu (PU způsobu)**: Udělám to tak, jak je to popsáno v návodu. (VV způsobová); **před odchodem (PU času)**: Než odejdeš, zavři okna. (VV časová); **do rodiště (PUM)**: Rád se vracel tam, kde se narodil. (VV místní); **Zjištění**: Druh VV odpovídá větnému členu, který nahrazuje.
7. Snažila se, aby měla lepší výsledky. (VV přísl. účelová) Snažila se **pro dosažení lepších výsledků**.; Když se vrátil, zavolal mi. (VV přísl. časová) **Po návratu** mi zavolal.; S nikým se nebavila, protože měla špatnou náladu. (VV přísl. příčinná) S nikým se nebavila **kvůli špatné náladě**.; Kdybyste měli horečku, zůstaňte doma. (VV přísl. podmínková) **V případě horečky** zůstaňte doma.; Ačkoli měla v rozběhích nejlepší časy, nevyhrála. (VV přísl. přípustková) **I přes nejlepší časy v rozběhích** nevyhrála.; I když to nikdo neočekával, stala se ředitelkou společnosti. (VV přísl. přípustková) **Navzdory všeobecnému neočekávání / Přes neočekávání všech** se stala ředitelkou společnosti.; Přecházej jen tam, kde je přechod. (VV přísl. místní) Přecházej jen **na přechodu**.; Jirka byl vyloučen, protože soupeře fauloval. (VV přísl. příčinná) Jirka byl vyloučen **z důvodu faulování soupeře**.; Pokračuj tak, jak jsme se domluvili. (VV přísl. způsobová) Pokračuj **podle domluvy**.; Objednala si ten slovník, poněvadž ho potřebovala. (VV přísl. příčinná) Objednala si ten slovník **z důvodu potřeby**.; Než odešel, promluvil si s námi. (VV příslovečná časová) **Před odchodem** si s námi promluvil.; Přečti to tak, aby tě všichni slyšeli. (VV příslovečná způsobová) Přečti to **nahlas**.

strana 74

8. Protože hrozil pád laviny, byly některé horské cesty zavřeny. **(VV příslovečná příčinná)** Přátelila se s lidmi, kteří hrají košíkovou. **(VV přívlastková)** Přestože tvrdě trénoval, nedosáhl na medaili. **(VV příslovečná přípustková)** Líbí se mi, že umíš přiznat chybu. **(VV podmětná)** Když skončil závod, odjeli jsme. **(VV příslovečná časová)** Poskládej to tak, jak se píše v návodu. **(VV příslovečná způsobová)** Zajdi si tam, kde prodávají náhradní díly. **(VV příslovečná místní)** Poprosila mě, abych dodržoval pravidla slušného chování. **(VV předmětná)** Ten, kdo je vítěz, musel podat nejlepší výkon. **(VV podmětná)**
9. Kdyby ti bylo špatně, zajdi si k lékaři. **(VV podmínková)** Když napadl sníh, vyrazili do hor. **(VV časová)** Když budeš mít štěstí, můžeš vyhrát. **(VV podmínková)** Když se vrátil z práce, sledoval film. **(VV časová)** Když budeš hodný, určitě ti koupíme nový počítač. **(VV podmínková)** Když začal chodit na střední školu, koupili mu nový počítač. **(VV časová)** Když budu mít čas, stavím se. **(VV podmínková)** Když nebude pršet, neporostou houby. **(VV podmínková)** Když začaly děti chodit do školky, vrátila se do práce. **(VV časová)**
10. Odcházel v době, kdy skončilo Evino vystoupení. **(VV přívlastková)** Vrátil se, když se dozvěděl o její účasti v soutěži. **(VV příslovečná časová)** Spěchejte na místo, odkud jste vyrazili. **(VV přívlastková)** Vraťte se tam, odkud jste vyšli. **(VV příslovečná místní)** Zůstala v hale, dokud neodešli poslední diváci. **(VV příslovečná časová)** Počkala do chvíle, než vyhlásili nejlepší hráče. **(VV přívlastková)** Vydej se na dovolenou, kde budeš jen odpočívat. **(VV přívlastková)** Jedte někam, kde budete mít čas na přemýšlení. **(VV příslovečná místní)** Chodím do kurzu ruštiny, kam mě přihlásili rodiče. **(VV přívlastková)** V létě pojedu tam, kam řekneš. **(VV příslovečná místní)** Je dobré znát vzorec, jak se vypočítá obsah kruhu. **(VV přívlastková)**; **TAJENKA: nezasloužím**.
11. a) Jak si kdo ustele, tak si lehne. **(VV příslovečná způsobová)** Kolik jazyků umíš, tolikrát jsi člověkem. **(VV příslovečná měrová)** Jak zaseješ, tak sklidiš. **(VV příslovečná způsobová)** Smál se, až se za břicho popadal.

(VV příslovečná měrová) Mrzlo, až praštělo. **(VV příslovečná měrová)** Je tak sucho, že vysychají studny. **(VV příslovečná měrová)** Jak řekl, tak udělal. **(VV příslovečná způsobová)** Bylo jí tak špatně, že musela zůstat v posteli. **(VV příslovečná měrová)** Usnul, jako by ho do vody hodil. **(VV příslovečná způsobová)** Utíkal, jako by mu za patami hořelo. **(VV příslovečná měrová)** Zpíval tak falešně, že si všichni zacpávali uši. **(VV příslovečná měrová)** Snažil se, jak jen to šlo. **(VV příslovečná měrová)**

strana 75

12. Abyste zvládla tu roli, musíte umět perfektně německy. **(VV přísl. účelová)** Přiklonila se k tomu řešení jen proto, že jí připadalo jako nejmenší zlo. **(VV přísl. příčinná)** Spěchej, ať stihneš vlak. **(VV přísl. účelová)** Poněvadž byl o zboží zájem, jeho cena rostla. **(VV přísl. příčinná)** Nezúčastnila se nedělního závodu, protože byla nachlazená. **(VV přísl. příčinná)** Maminka měla strach, jelikož jsem se ztratil. **(VV přísl. příčinná)** Přesedla si, aby lépe viděla. **(VV přísl. účelová)** Přišla ke mně, že potřebuje mou radu. **(VV přísl. účelová)**
13. Prázdniny trávil v místech, kde bylo hodně sněhu. **(VV přívlastková);** O prázdninách byl tam, kde bylo hodně sněhu. **(VV přísl. místní);** Vyprávěl nám, kde byl o prázdninách. **(VV předmětná);** Překvapilo mě, kde byl o prázdninách. **(VV podmětná);** Chtěla vědět přesné datum, kdy jsem se narodil. **(VV přívlastková);** Nepamatoval si, kdy jsem se narodil. **(VV předmětná);** Zajímalo mě, kdy se narodil. **(VV podmětná);** Nevěděla, dokdy se mají odevzdat přihlášky. **(VV předmětná);** Neznala datum, do kdy se mají odevzdat přihlášky. **(VV přívlastková);** Nezajímalo ji, dokdy měla odevzdat přihlášku. **(VV podmětná);** Udělej to tak, jak ti to otec nařídil. **(VV přísl. způsobová);** Nelíbilo se mi, jak to mám dělat. **(VV podmětná);** Zнала postup, jak má vše dělat. **(VV přívlastková);** Vysvětlila mi, jak to mám dělat. **(VV předmětná);** Běž tam, kam tě poslali. **(VV přísl. místní);** Řekla mi, kam mám jít. **(VV předmětná);** Nelíbilo se jí, kam měla jít. **(VV podmětná);** Šla do míst, kam ji poslali. **(VV přívlastková)**
14. **kvůli silným deštům:** Protože silně pršelo, hrozily povodně. **(VV příčinná);** **třídících odpad:** Vážím si lidí, kteří třídí odpad. **(VV přívlastková);** **o vysvětlení:** Požádala mě, abych jí vysvětlil ten příklad. **(VV předmětná);** **prořezat stromky:** Dědeček přijel, aby prořezal stromky. **(VV účelová);** **bez znalosti pouček:** Pokud nebudeš znát poučky, ten příklad nevypočítáš. **(VV podmínková);** **před odjezdem:** Než odjela na dovolenou, zalila pokojové rostliny. **(VV časová);** **odejít z práce dřív:** Rozhodla se, že odejde z práce dřív. **(VV předmětná);** **navzdory celodennímu dešti:** I přes celodenní déšť, měla dobrou náladu. **(VV přípustková);** **na začátek:** Vrať se na místo, kde jsi začal. **(VV místní);** **na mé oblíbené barvy:** Zeptal se mě, jaké barvy jsou mé oblíbené. **(VV předmětná);** **požádat sestru o ruku:** Přišel k nám, aby požádal sestru o ruku. **(VV účelová);** **při vysokých teplotách:** Když jsou vysoké teploty, je potřeba více pít. **(VV podmínková);** **o dobré umístění:** Snažila se, aby se v té soutěži dobře umístila. **(VV předmětná)**
15. Zajímalo ho, jaký je můj názor. **(VV podmětná; Zajímal ho můj názor.);** Přesvědčila ji, aby navštívila tetu. **(VV předmětná; Přesvědčila ji k návštěvě tety.);** Je důležité, abys dodržoval pravidla. **(VV podmětná; Je důležité dodržovat pravidla.);** Vadilo nám, jak Jirka vyrušoval. **(VV podmětná; Vadilo nám Jirkovo vyrušování.);** Rektor je ten, kdo řídí univerzitu. **(VV přísudková – Rektor je „ředitel“ univerzity.);** Povídala mi o tom, kde se narodila. **(VV předmětná; Povídala mi o svém rodišti.);** Rozčílilo ji, že Pavel lhal. **(VV podmětná; Rozčílilo ji Pavlovo lhaní.);** Napsal učiteli, aby uvolnil dceru z výuky. **(VV předmětná; Napsal učiteli o uvolnění dcery z výuky.);** Vysvětlil mi, jak se řeší slovní úlohy. **(VV předmětná; Vysvětlil mi řešení slovních úloh.)**
16. např.: Nevěděla, že je Pavel její bratr. **(VV předmětná)** – Byl rád, že je Pavel její bratr. **(VV přísl. příčinná);** Chtěl, aby se víc usmívala. **(VV předmětná)** – Koupil jí květinu, aby se víc usmívala. **(VV účelová);** Maminka chtěla vědět, kdy začínal koncert. **(VV předmětná)** – Nepamatovala si přesný čas, kdy začínal koncert. **(VV přívlastková);** Dával pozor, aby si nezlomil nohu. **(VV účelová)** – Nelyžoval, aby si nezlomil nohu. **(VV účelová);** Slyšela ho, jak hraje na housle. **(VV doplňková)** – Líbilo se mi, jak hraje na housle. **(VV podmětná)**

strana 76

17. Udivilo mě, jaké šaty si vzala na ples. (VV podmětná); Zeptala se mě, který účes se mi líbí. (VV předmětná); Vezmu si jen věci, které budu potřebovat. (VV přívlastková); Překvapilo by mě, kdybys zítra vyhrál. (VV podmětná); Navštívila bych tě, kdybys měl čas. (VV přísl. podmínková); Když jí nebylo dobře, zůstala doma. (VV přísl. časová); Je dobré, když dáváš v hodinách pozor. (VV podmětná); Když budeš chtít, můžeš u nás přespát. (VV podmínková); Poprosila mě, abych přišel. (VV přísl. účelová); Navštívil jsem ji, aby nebyla smutná. (VV přísl. účelová); Bylo by hloupé, abys byla doma o víkendu sama. (VV podmětná); Udělej to tak, aby byla spokojená. (VV přísl. způsobová); Vybírala si takové věci, aby snadno fungovaly. (VV přívlastková); Jak slíbila, tak to i udělala. (VV přísl. způsobová); Zajímalo by mě, jak se ti to podařilo. (VV podmětná); Vyprávěla nám, jak se jí to podařilo. (VV předmětná); Jirka běžel tak rychle, jak nejrychleji uměl. (VV přísl. měrová); Nebavilo mě poslouchat, kdo koho obtěžoval. (VV podmětná); Byl to Jirka, kdo pořád jen zlobil. (VV podmětná); Zajímalo mě, kdo rozbil okno. (VV podmětná)
18. a) Jestliže jste někdy byli v Českém ráji (VV přísl. podmínková), určitě se vám vybaví Trosky, jež jsou jeho neodmyslitelnou dominantou (VV přívlastková). Když se ve 14. století Čeněk z Vartemberka rozhodl postavit hrad (VV přísl. časová), nemohl si vybrat lepší místo. Šlo o komíny dvou vyhaslých sopek, kde už Keltové vykonávali náboženské obřady (VV přívlastková). Toto místo si vybrali, protože bylo prosyceno sakrální energií (VV přísl. příčinná). To samozřejmě platí o celém Českém ráji, který je opředen mnoha legendami (VV přívlastková). Jména věží vycházejí z pověstí, které jim daly jméno Panna a Baba (VV přívlastková). Byly to prý dvě ženy, co se hádaly o poklad (VV přívlastková). K tomu vede rozsáhlý labyrint chodeb, který stráží rytíři (VV přívlastková). Zlato ukradené z opatovického kláštera zde prý ukryl Ota z Berkova, aby bylo v bezpečí (VV přísl. účelová). Přestože se do labyrintu vydalo mnoho výprav (VV přísl. přípustková), poklad nalezen nebyl.
19. Např.: Poprosil tatínka, aby mu pomohl. (VV předmětná); Přišel za mnou, abych mu poradil. (VV přísl. účelová); Udělej to tak, aby byl spokojen. (VV přísl. způsobová); Je dobré, aby dával pozor. (VV podmětná); Eva přišla s prosbou, aby jí pomohl s úkolem. (VV přívlastková); Zadáni je tak jednoduché, že ho každý hned vyřeší. (VV přísudková); Svěřila se mi, že je nemocná. (VV předmětná); Vadilo jí, že se choval nezdvořile. (VV podmětná); Přišel za rodiči, že potřebuje odvézt na hory. (VV přísl. účelová); Je takový silák, že uzvedne i nejtěžší činku. (VV přívlastková); Petr křičel tak nahlas, že to všem trhlo uši. (VV přísl. měrová); Jan to vysvětloval tak, že to všichni hned pochopili. (VV příslovecná způsobová); Eda mi vysvětlil, že mám chodit všude včas. (VV předmětná)

strana 77

SOUVĚTÍ PODŘADNÉ S VÍCE VĚTAMI VEDLEJŠÍMI

1. a) Vyslovíme-li jméno Milan Rastislav Štefánik, většina z nás si vybaví, že byl jedním ze spoluzakladatelů státu. Málokdo ale ví, že to byl i vynikající vědec. Když dne 4. května 1919 krátce před polednem došlo nedaleko Bratislavy k letecké havárii, nikdo nepředpokládal, že mezi oběťmi je i zkušený letec Štefánik, který se po více než šesti letech vracel do vlasti. Svědkové havárie tvrdili, že se stroj krátce před přistáním naklonil směrem dolů tak prudce, že někteří cestující vypadli. Když dopadl na zem, vznítit se. V okamžiku, kdy na místo nehody dorazili první lidé, Milan Rastislav Štefánik ještě žil. Jeho zranění však byla tak vážná, že nedávala žádnou šanci na přežití. Je zajímavé, že dodnes nevíme, jak k tragédii došlo. Přestože většina odborníků popírá, že by Štefánikovu smrt způsobil někdo úmyslně, mezi některými lidmi na Slovensku se podobné teorie několikrát objevily.
- b) Vyslovíme-li jméno Milan Rastislav Štefánik (VV přísl. podmínková), většina z nás si vybaví, že byl jedním ze spoluzakladatelů státu. (VV předmětná) Málokdo ale ví, že to byl i vynikající vědec. (VV předmětná) Když dne 4. května 1919 krátce před polednem došlo nedaleko Bratislavy k letecké havárii (VV přísl. časová), nikdo nepředpokládal, že mezi oběťmi je i zkušený letec Štefánik (VV předmětná), který se po více než šesti letech vracel do vlasti. (VV přívlastková) Svědkové havárie tvrdili, že se stroj krátce před přistáním naklonil

směrem dolů tak prudce **(VV předmětná)**, že někteří cestující vypadli **(VV přísl. měrová)** Když dopadl na zem **(VV přísl. časová)**, vznítit se. V okamžiku, kdy na místo nehody dorazili první lidé **(VV přívlastková)**, Milan Rastislav Štefánik ještě žil. Jeho zranění však byla tak vážná, že nedávala žádnou šanci na přežití. **(VV přísudková)** Je zajímavé, že dodnes nevíme **(VV podmětná)**, jak k tragédii došlo. **(VV předmětná)** Přestože většina odborníků popírá **(VV přísl. přípustková)**, že by Štefánikovu smrt způsobil někdo úmyslně **(VV předmětná)**, mezi některými lidmi na Slovensku se podobné teorie několikrát objevily.

c) ... že se stroj **(Po)** krátce **(PU času)** před přistáním **(PUČ)** naklonil **(Př)** směrem **(PUM)** dolů **(PUM)** tak **(PU míry)** prudce **(PUZ)**; ... že by **(Př)** Štefánikovu **(Pks)** smrt **(Pt)** způsobil **(Př)** někdo **(Po)** úmyslně **(PUZ)**, mezi některými **(Pks)** lidmi **(PUM)** na Slovensku **(Pkn)** se podobné **(Pks)** teorie **(Po)** několikrát **(PU míry)** objevily **(Př)**

d) nás **(3, osobní)**, málokdo **(3, neurčité)**, nedaleko **(7)**, nikdo **(3, záporné)**, že **(8)**, mezi **(7)**, který **(3, vztažné)**, cestující **(1)**, kdy **(6)**, byla **(5)**, tak **(6)**, že **(8)**

2. Např.: a) Kdybych měl vlastní počítač **(VV přísl. podmínková)**, mohl bych na něm psát úkoly, které máme do školy. **(VV přívlastková)**

b) Bylo by dobré, kdyby se pravidelně učila **(VV podmětná)**, aby měla hezké známky. **(VV přísl. účelová)**

c) Přál si bydlet v rodinném domku, protože chtěl mít zahradu **(VV přísl. příčinná)**, kde by mohl pěstovat zeleninu. **(VV přívlastková)**

d) Petr strávil dovolenou tam, kde byl klid **(VV přísl. místní)**, poněvadž si potřeboval odpočinout. **(přísl. příčinná)**

strana 78

3. a), b) Hrad Točnick je neodmyslitelně spjat s Václavem IV., který ho dal vystavět **(VV přívlastková)**, když vyhořel nedaleký hrad Žebrák. **(VV přísl. časová)** Přímo u hradní zdi se nachází Černé jezírko, které sloužilo jako zásobárna vody do doby **(VV přívlastková)**, než byla kutnohorskými havíři vyhloubena studna. **(VV přívlastková)** Zajímavé je, že jezírko s trojúhelníkovým tvarem nemá přirozený přítok ani odtok **(VV podmětná)**, a že je napájeno podzemním pramenem **(VV podmětná)**. Lidé z okolí byli vždy přesvědčeni, že nevěstí nic dobrého. **(VV předmětná)** Kdybyste to nevěděli **(VV přísl. podmínková)**, tak v něm měly žít černé chlupaté ryby, v něž byli zakletí všichni **(VV přívlastková)**, které nechal Václav IV. zabít **(VV přívlastková)** nebo kteří zemřeli nevinně ve vězení. **(VV přívlastková)** Mezi lidmi se vyprávělo, že král rád pozoroval brčálovou hladinu **(VV podmětná)**, jak z ní vylézají pekelné obludy. **(VV doplňková)** Senzibilové i dnes tvrdí, že v okolí jezírka je patrná silná negativní energie. **(VV předmětná)** Přestože nádrž nikdy nebyla chráněna **(VV přísl. přípustková)**, žádný nepřítel ji nezničil, protože nad ní držela ochrannou ruku nějaká vyšší moc. **(VV přísl. příčinná)**

c) odvozováním: neodmyslitelně, podzemním; skládáním: trojúhelníkovým

d) několikanásobný větný člen: přítok ani odtok; slova s dvojháskou: sloužilo, vyhloubena

e) vyprávělo – N, pozoroval – N, vylézají – N, držela – N

f) senzibil – člověka s mimořádnou vnímavostí na smyslové podněty

4. A – e); B – a); C – c); D – d)

strana 79

C. Souvětí souřadné

1. a), b), c)

A. Josef Skupa se narodil ve Strakonici, avšak dětství **(Pt)** prožil v Plzni **(PUM)**. **(v. p. odporovací)** Nejenže dobře kreslil, ale zajímaly ho i loutky. **(v. p. stupňovací)** Po studiích se stal středoškolským profesorem, jenže se této práci věnoval jen krátce **(v. p. odporovací)**, musel totiž narukovat do armády **(PUM)**. **(v. p. příčinný)** Po skončení války se vrátil k učení, ale věnoval se i divadlu. **(v. p. odporovací)**

B. Oblíbil si loutku Kašpárka, roku 1920 se však poprvé objevil se Spejblem. **(v. p. odporovací) Průlomový (jmenná část Př) byl (spona Př) rok 1926**, neboť na scéně poprvé vystoupil Hurvínek. **(v. p. příčinný)** Skupovy loutky byly **velmi (PU míry)** oblíbené, a tak brzy stál před životním rozhodnutím. **(v. p. důsledkový)** Dá se skloubit učitelské povolání s loutkami, nebo se má soustředit pouze na divadlo? **(v. p. vylučovací)** Zvítězila druhá **možnost (Po)**, Skupa se tedy začal plně věnovat divadlu. **(v. p. důsledkový)**

C. Roku 1944 byl za poslech zahraničního rozhlasu odsouzen k pěti letům vězení. Věznice **v Drážďanech (Pkn)** však byla po spojeneckých náletech rozbořena, a tak se mu podařilo **vrátit (Pt)** do Plzně. **(v. p. důsledkový)** Roku 1953 přibral **do divadla (PUM)** Miloše Kirschnera. Ten nejenže alternoval Spejbla a Hurvínka, ale dokonce se naučil **texty (Pt)** v cizím jazyce **(v. p. stupňovací)**, a tak se **obě (Pks)** loutky staly proslulé po celém světě. **(v. p. důsledkový)**

d) **Když skončila válka**, vrátil se k učení a věnoval se divadlu.

strana 80

1. důsledkový, 2. vylučovací, 3. stupňovací, 4. odporovací, 5. souvětí, 6. stupňovací, 7. slučovací; **TAJENKA:** *Jaké rozeznáváme druhy souvětí?*; Rozeznáváme souvětí souřadné a podřadné.
3. např.: a) Nejenže lhal, ale i kradl. b) Pršelo, a tak jsme zůstali doma. c) Buď budeš poslouchat, nebo tě na výlet nevezmeme. d) Eva hraje na housle a Petru baví tancování. e) Zůstali jsme doma, pršelo totiž. f) Učil se, ale neměl dobré známky.
4. např.: **a) Jan hraje tenis.** – v. p. slučovací: Jan hraje tenis a jeho sestra závodně plave.; v. p. odporovací: Jan hraje golf, ale vůbec mu nejde.; v. p. příčinný: Jan hraje tenis, baví ho totiž sporty.; **b) Rodiče zůstali v Praze.** – v. p. důsledkový: Rodiče zůstali v Praze, a tak jsme nemohli jet s kamarády na chalupu.; v. p. vylučovací: Buď rodiče zůstali v Praze, nebo odjeli do Paříže.; v. p. stupňovací: Rodiče zůstali v Praze, a dokonce tam koupili byt.; **c) Ta písemná práce nedopadla dobře.** – v. p. důsledkový: Ta písemná práce nedopadla dobře a tak jsem dostal čtyřku.; v. p. odporovací: Ta písemná práce nedopadla dobře, ale já jsem dostal dvojku.; v. p. příčinný: Ta písemná práce nedopadla dobře, byla totiž nečekaná.; **d) Eva umí výborně anglicky.** – v. p. slučovací: Eva umí výborně anglicky a bydlí v Americe.; v. p. odporovací: Eva umí výborně anglicky, ale němčina jí vůbec nejde.; v. p. příčinný: Eva umí výborně anglicky, bydlela totiž rok v Anglii.
5. a) Přejde dnes na schůzky otec, nebo se dostaví matka? Stačí ti základní informace, nebo chceš znát podrobnosti? Máš nějaký problém, nebo je vše v pořádku?; Nepatří sem, protože je v poměru slučovacím: O dovolené jsme chodili po horách nebo jsme lenošili.
b) Stavte se v úterý nebo si udělejte čas ve středu. Pošli mi výsledky e-mailem nebo je přines osobně. Můžeš si o tom přečíst nebo se podívej na nějaký dokument.; Nepatří sem, protože je v poměru vylučovacím a je třeba proto doplnit čárku: Je Amazonka řeka, nebo se jedná o horu?

strana 81

D. Psaní čárek v souvětí souřadném

1. a) Karel Čapek byl sedmkrát navržen na Nobelovu cenu za literaturu, ale nakonec ji nikdy nezískal, protože komise vždy doporučila, aby se s udělením ještě počkalo, i když jeho díla patřila ve své době k nejpřekládanějším a jeho hry se hrály téměř po celém světě. **1VH, ale 2VH, protože 3VV (přísl. příčinná), aby 4VV (předmětná), i když 5VV (přísl. přípustková) a 6VV (přísl. přípustková). s. souřadné, 1VH – 2VH v. p. odporovací, 5VV – 6VV slučovací**; Ve svých dílech varoval před nastupujícím fašismem, ale i před nebezpečím, které představují vynálezy. **1VH, které 2VV (přívlastková). s. podřadné**; Uvědomoval si, že vědec by měl být odpovědný za svůj vynález a měl by přemýšlet o tom, zda nemůže být zneužit. **1VH, že 2VV (předmětná) a 3VV (předmětná), zda 4VV (předmětná). s. podřadné, 2VV – 3VV v. p. slučovací**; Zajímavý, nikoli však veselý je náhlý konec Čapkova života, který způsobil nejen zápal plic, ale také zoufalství z předmnichovského vývoje v Československu. **1VH, který 2VV (přívlastková). s. podřadné**; Později vyšlo najevo, že gestapo se na Čapkovu osobu zaměřilo ještě před vznikem protektorátu, a kdyby nezemřel,

pravděpodobně by jej čekal podobně tragický osud jako jeho bratra Josefa, který zahynul na konci války v koncentračním táboře. **1VH, že 2VV (podmětná), kdyby 3VV (přísl. podmínková), a 4VV (podmětná), který 5VV (přívlastková). s podřadné, 2VV – 4VV v. p. slučovací**

b) před fašismem, ale i před nebezpečím – předmět

c) nejen zápal plic, ale také zoufalství – v. p. stupňovací

d) předmnichovský – odvozování; pravděpodobně – skládáním

strana 82

2. b) a) „Říkáme láska, ale on je to celý zástup citů, které v tom houfu ani nemůžeme rozeznat.“ **1VH, ale 2VH, které 3VV (přívlastková)**

b) „Člověk, který tuze spěchá, dojde jistě k cíli, ale jen za tu cenu, že se nepodíval na tisíce věcí, které cestou minul.“ **1VHa, který 2VV (přívlastková), 1VHb, ale 3VH, že 4VV (přívlastková), které 5VV (přívlastková)**

c) „Mezi tím, co chceme a co musíme, se utváří celý náš život.“ **1VHa, co 2VV (předmětná) a co 3VV (předmětná), 1VHb**

d) „Představte si to ticho, kdyby lidé říkali jen to, co vědí.“ **1VH, kdyby 2VV (přívlastková), co 3VV (předmětná)**

e) „Kritizovat znamená usvědčit autora, že to nedělá tak, jak bych to dělal já, kdybych to uměl.“ **1VH, že 2VV (předmětná), jak 3VV (přísl. způsobová), kdybych 4VV (přísl. podmínková)**

f) „Nevěř tomu, čemu nerozumíš, ale nezavrhuj, cos neprozkoumal.“ **1VH, čemu 2VV (předmětná), ale 3VH, cos 4VV (předmětná)**

3. Petr jí dal dárek, a ona se tvářila kysele. **(v. p. odporovací);** Petr jí dal dárek a popřál jí k svátku. **(v. p. slučovací);** Měla svátek, a proto jí Petr popřál. **(v. p. důsledkový);** Měla ráda divadlo, a tak jí koupili předplatné. **(v. p. důsledkový);** Koupili jí předplatné do divadla, a ona o něho neměla zájem. **(v. p. odporovací);** Koupili jí předplatné do divadla a přidali k němu lístky pro partnera. **(v. p. slučovací);** Věnovala se závodně krasobruslení, neměla tudíž čas na další koníčky. **(v. p. důsledkový);** Věnovala se krasobruslení a měla další zajímavé koníčky. **(v. p. slučovací);** Věnovala se krasobruslení, a dokonce měla i jiné koníčky. **(v. p. stupňovací)**
4. a) „Vědy je zapotřebí, ale kdyby Newton byl ležel někde jinde a nepadlo mu na nos jabko a neupozornilo ho na to, že je taky přitažlivost zemská, tak by ta přitažlivost byla dál. **1VH, ale kdyby 2VV (přísl. podmínková) a 3VV (přísl. podmínková) a 4VV (přísl. podmínková), že 5VV (předmětná), tak 6VH. s. souřadné, 1VH – 6VH v. p. odporovací;** On by ji neobjevil, ale objevil by ji někdo jinej. **1VH, ale 2VH. s. souřadné, 1VH – 2VH v. p. odporovací;** Za minutu, za vteřinu, za sto let. Ale kdyby Shakespeare nenapsal Hamleta, tak nikdy nebyl. **Kdyby 1VV (přísl. podmínková), 2VH. s. podřadné;** Kdyby velký umělci neudělali svoje dílo, tak jsme byli o to chudší, protože umění je komunikace.“ **Kdyby 1VV (přísl. podmínková), 2VH, protože 3VV (přísl. příčinná) s. podřadné**
- b) Umění, protože kdyby konkrétní umění neudělal konkrétní člověk, nikdo jiný už to stejné nevytvoří. Tím bychom přišli o komunikaci, protože umění je komunikace.
- e) jabko – jablko; jinej – jiný; nebyl – nebyl by; velký – velcí; jsme byli – bychom byli

strana 83

5. Přišel tatínek a se vším souhlasil. **(v. p. slučovací);** Věděl o tom, a nikomu to neřekl. **(v. p. odporovací);** Uviděl mě a hned se ke mně hlásil. **(v. p. slučovací);** Šel jsem ho navštívit, a on mi neotevřel. **(v. p. odporovací);** Pozval ho, a on nepřišel. **(v. p. odporovací);** Maminka učí a tatínek pracuje v nemocnici. **(v. p. slučovací);** Hoši si hráli s autíčky a děvčata se starala o panenky. **(v. p. slučovací);** Závodně plavala a věnovala se tancování. **(v. p. slučovací);** Napsala si úkoly a potom šla na trénink. **(v. p. slučovací);**

Překrásně zpívala, a nikdo ji nepochválil. **(v. p. odporovací)**; Přinesla domácí sešit, a úkol v něm chyběl. **(v. p. odporovací)**; Vybrala si nádherné šaty, a na večírek si je neoblékla. **(v. p. odporovací)**; Vystudoval učitelství, a nikdy se mu nevěnoval. **(v. p. odporovací)**; Rád chodil na túry a sbíral houby v lese. **(v. p. slučovací)**; **TAJENKA: Milada Horáková**

6. a) Přišel pozdě, ale neomluvil se. **(v. p. odporovací)** – Nejenže přišel pozdě, ale ještě rušil. **(v. p. stupňovací)**
 b) Chodil na plavání, ba i tenis zvládal. **(v. p. stupňovací)** – Nebaví ho ani tenis, ani nehraje volejbal. **(v. p. slučovací)**
 c) Přišel pozdě, neboť měl vlak zpoždění. **(v. p. příčinný)** – Vlak měl zpoždění, a tak přišel pozdě. **(v. p. důsledkový)**
 d) Buď mi poradí, nebo to zvládnou sám. **(v. p. vylučovací)** – Je Vesuv v Asii, či se nachází v Evropě? **(v. p. vylučovací)**
7. Pobýval skoro rok ve Švédsku, ale pořád neumí dobře švédsky. **(v. p. odporovací)**; Pojedete o prázdninách k moři, nebo zůstanete v Praze? **(v. p. vylučovací)**; Nebavily ji cizí jazyky, ani se jí nelíbil výměnný pobyt. **(v. p. slučovací)**; Hned se smála, hned brečela. **(v. p. slučovací)**; Buď přijdeš včas, nebo dostaneš poznámku do žákovské knížky. **(v. p. vylučovací)**; Každému se posmíval, a proto neměl kamarády. **(v. p. důsledkový)**; Hrála závodně košíkovou, a dokonce jede na olympiádu. **(v. p. stupňovací)** Předvedla nejrychlejší jízdy, a tudíž vyhrála. **(v. p. důsledkový)**; Přišla pozdě, neboť se stala nehoda. **(v. p. příčinný)**; Maminka uměla anglicky i francouzštinu jí šla skvěle. **(v. p. slučovací)**; Nejenže byla dobrá tanečnice, ale dokonce i gymnastka. **(v. p. stupňovací)**; Přečteš si něco ze světové literatury či zůstaneš u našich autorů? **(v. p. vylučovací)**; Uměl krásně malovat, avšak zpěv mu příliš nešel. **(v. p. odporovací)**

SOUVĚTÍ SOUŘADNÉ S VÍCE NEŽ DVĚMA VĚTAMI VEDLEJŠÍMI

strana 85

1. a), e) Milada Horáková, která přežila **zatčení (Pt)** **gestapem (Pkn)** a pobyt v koncentračním táboře, byla jedinou ženou popravenou v komunistických procesech, neboť **svými názory a činy hájila demokracii. Po válce (PUČ)** se vrátila **do Prahy (PUM)**, působila v Československé národně socialistické straně, a dokonce **byla zvolena (Př) do parlamentu (PUM)**, ale na svůj poslanecký post po únoru 1948 rezignovala. Přestože jí přátelé radili, aby opustila Československo, nejenže to neudělala, ale **zůstala politicky aktivní**, a proto byla v září 1949 zatčena **jako vůdkyně (D)** hnutí, které se mělo snažit **svrhnout (Pt)** komunistický režim. Samotný proces trval osm dní a skončil **vynesením rozsudku smrti**, přestože **o udělení (Pt) milosti (Pkn)** žádali například A. Einstein, W. Churchill nebo E. Rooseveltová.
 b) 1VHa, která 2VV (přívlastková), 1VHb, neboť 3VH (příčinná) s. souřadné, 1VH – 3VH v. p. příčinný; 1VH, 2VH, a dokonce 3VH, ale 4VH. s. souřadné, 1VH – 2VH v. p. slučovací, 2VH – 3VH v. p. stupňovací, 3VH – 4VH v. p. odporovací; Přestože 1VV (přísl. přípustková), aby 2VV (předmětná), nejenže 3VH, ale 4VH, a proto 5VH, které 6VV (přívlastková). s. souřadné, 3VH – 4VH v. p. stupňovací, 4VH – 5VH v. p. důsledkový; 1VH a 2VH, přestože 3VV (přísl. přípustková). s. souřadné, 1VH – 2VH v. p. slučovací
 c) zatčení a pobyt; názory a činy; Einstein, Churchill nebo Rooseveltová;
 d) popravenou v komunistických procesech
2. a) Přišla domů a uvařila si kávu, protože byla unavená.
 b) Když přišla ze školy, napsala si úkoly, ale neuklidila si v pokojíčku.
 c) Přestože byla nachlazená, šla do školy, a dokonce napsala i všechny testy, neboť si potřebovala opravit známky.
3. a) Když se vrátila domů, napsala si Eva úkoly a připravila prezentaci, aby ji rodiče pochválili. Když 1VH (přísl. časová), 2VH a 3VH, aby 4VV (přísl. účelová). s. souřadné, 2H – 3H v. p. slučovací
 b) Jirka onemocněl, a proto se nezúčastnil závodu, i když mohl vyhrát. 1VH, a proto 2VH, i když 3VV (přísl. přípustková). s. souřadné; 1VH – 2VH v. p. důsledkový

- c) Jestliže bude hezky, půjdeme na výlet do přírody, ale nepojedeme do Prahy, protože tam je už jsme letos byli. Jestliže 1VV (přísl. podmínková), 2VH, ale 3VH, protože 4VV (přísl. příčinná). s. souřadně, 2VH – 3VH v. p. odporovací
4. Co zde budu vyprávět **(VV podmětná)**, stalo se krátce před tím, než Mauglí odešel z vlčí smečky **(VV přísl. časová)** a než se pomstil na tygru Šér Chánovi. **(VV přísl. časová)** Bylo to ve dnech, kdy ho Balú učil zákonu džunglí. **(2VV přívlastková)** Velký medvěd měl radost, že má tak čiperného žáka **(VV přívlastková)**, neboť mladí vlci se chtějí ze zákona džunglí učit jen tomu, co se týká jejich vlastní smečky a kmene. **(VV předmětná)** A utíkají, jakmile umějí opakovat lovecký zpěv. **(VV přísl. podmínková)**

E. Souřadně spojené vedlejší věty

strana 87

- a) Zeptala se, jestli půjdeme na večeri do restaurace, nebo zajdeme do kina na nový film.
 - b) Protože bude pršet a protože bude zima, zůstaneme doma.
- a) Franklin Delano Roosevelt byl zcela mimořádný člověk, který se stal čtyřikrát po sobě americkým prezidentem, přestože málem přišel o život při pokusu o atentát a přestože byl kvůli obrně často upoután na invalidní vozík. **1VH, který 2VV (přívlastková), přestože 3VV (přísl. přípustková) a 4VV (přísl. přípustková). s. podřadné, 3VV – 4VV v. p. slučovací**; Prezidentův zdravotní stav byl utajován, tudíž se zachovalo jen málo jeho snímků na vozíku. **1VH, tudíž 2 VH. s. souřadné, v. p. důsledkový**; Pro Spojené státy bylo důležité, že měsíc před vypuknutím války přijal americký prezident dopis od fyzika Alberta Einsteina, ve kterém byl varován před pokroky německého výzkumu v oblasti jaderné fyziky a před hrozbou atomové bomby, a proto byla prozřetelně vytvořena skupina vědců s úkolem Němce předstihnout. **1VH, že 2VV (podmětná), ve kterém 3VV (přívlastková), a proto 4VH. s. souřadné, 1VH – 4VH v. p. důsledkový**; V závěru života se při zasedání Velké trojky na jaltské konferenci bohužel dopustil dvou osudových chyb. Jednak přiznal Sovětům právo veta v Radě bezpečnosti OSN, jednak nechal Stalinovi volnou ruku při organizování poválečné Evropy, které vedlo k tomu, že se mnohé národy ocitly po desetiletí pod komunistickou nadvládou. **Jednak 1VH, jednak 2VH, které 3VV (přívlastková), že 4VV (předmětná). s. souřadné, 1VH – 2VH slučovací**; Zemřel krátce po návratu z konference v době, kdy do porážky Německa zbývaly pouhé čtyři týdny. **1VH, kdy 2VV (přívlastková). s. podřadné.**
 - b) americký prezident; i přes své vážné onemocnění se dokázal stát prezidentem čtyřikrát
 - c) viz poslední odstavec

strana 88

OPAKOVÁNÍ – SOUVĚTÍ

1. Překvapilo by mě, kdyby si udělal čas. **(VV podmětná)**; Zeptala se Petra, kdy přijdu. **(VV předmětná)**; Zeptal se mě, které tričko si má vzít na sebe. **(VV předmětná)**; Ačkoli se necítil dobře, závod vyhrál. **(VV přípustková)**
2. **Protože nedodržel pokyny**, byl vyloučen. **Přestože mu to rodiče zakázali**, zúčastnil se té akce. **Když se vrátil z hor**, cítil se odpočatý. Zeptal se mě na můj názor. Překvapila mě jeho včerejší výhra. I přes svou skromnost řídil firmu.
3.
 - a) 1VH, ale 2VH a 3VH s. souřadné, 1VH – 2VH v. p. odporovací, 2VH – 3VH v. p. slučovací
 - b) 1VH, abys 2VV (podmětná), ale abys 3VV (podmětná) s. podřadné, 2VV – 3VV v. p. odporovací
 - c) 1VHa, který 2VV (přívlastková), 1VHb, že 3VV (způsobová) s. podřadné

strana 89

4. a) A, C, B, D, E
b) V každé době vznikaly v českých zemích krásné a kvalitní filmy. **(VJ)**; První hvězdy filmového nebe se zrodily v období první republiky, kdy pod režijním vedením Martina Friče nebo Vladimíra Slavínského začínali herci jako Vlasta Burian a Adina Mandlová. **(souvětí p.)**; Nezapomenutelné snímky natočili i Voskovec s Werichem. **(VJ)**
c) A. NE; B. NE; C. ANO
d) O dalších skvostech českého filmu ale až příště.
f) Nová vlna bylo významné období československého filmu v 60. letech, kdy vznikaly originální a mezinárodně oceňované filmy.

Uč. str. 90–91 IV. ÚTVARY ČESKÉHO JAZYKA

strana 90

1. a) obývací, sedačka, brejle, líp, máma, táta
b) račte, přistoupiti, odvětil, počín, chrabrý
c) **dominovat** – vládnout, vévodit, vynikat – z latiny; **kulturní** – umělecký, společenský – z latiny

strana 91

2. a) bulilo – N, futrálu – N, fotbal – S, špajz – N, špejle – S, bábina – N, sesli – N, ségra – N, knížku – S, přihasil si – N, motorce – S
b) **bulilo** – plakalo, **futrálu** – pouzdře/obalu, **špajz** – spíž, **bábina** – babička, **ségra** – sestra, **přihasil si** – přijel
3. a) **vesnice** – obec venkovského typu, nejčastěji s převahou zemědělského obyvatelstva, většinou do 3000 obyvatel; **město** – větší nebo velké lidské sídliště, zpravidla správní, kulturní, průmyslové a obchodní středisko určitého územního celku, do 1 milionu obyvatel; **velkoměsto** – město o velké rozloze, s počtem obyvatel nad 1 milion; **pěšina** – úzká cesta pro pěší, stezka; cestička; **cesta** – nepřiliš široký pruh země ušlapaný nebo projetý a zvlášť upravený pro chůzi nebo pro jízdu menšími povozy; **silnice** – uměle zpevněná široká cesta určená k dopravnímu spojení zastavěných oblastí nekolejovými vozidly; **zámek** – zařízení (ovládané klíčem) umožňující něco zamknout, zavřít / rozlehlá výstavná budova, zpravidla umělecky vybavená a obklopená parkem, někdejší šlechtické sídlo; **hrad** – opevněné sídlo panovníků nebo šlechticů, hrazené (feudální) sídlo
b) např.: Naše malá vesnice nemá vlastní školu, proto musíme dojíždět do sousedního města, ale nejraději nakupujeme ve velkoměstě. Lesní pěšina nás dovedla na polní cestu, která nakonec vyústila na hlavní silnici. V létě jsme navštívili hrad Karlštejn a zámek Lednice.
4. Tak vám tedy budu teď vyprávět jednu pohádku o hloupém Honzovi... Když Honzovi chudák maminka zemřela, nějaký čas žili takto spolu s otcem. Ale čím víc šel tatínek do let (stárnul), tím víc se mu to s Honzou bez ženy stále více protivilo. Jakkak by ne!
5. a) B
b) C
c) A

Uč. str. 92–93 V. ZVUKOVÁ STRÁNKA JAZYKA

strana 92

1. a) S dobrými časy to šlo po roce 1940 z kopce. Nejdříve přišla válka, potom kapitulace, potom příchod Němců. A pak začala bída. A zejména pro Židy to začalo **být** velmi špatné. Museli nosit hvězdu, odevzdat jízdní kola, nesměli jezdit tramvají, o autech ani nemluvě. Po osmé hodině nesmějí na ulici a nesmějí se po této hodině zdržovat v zahradě či na balkoně. Nápadná žlutá hvězda jim vše **vysvětlovala**. Rodiče **mi/mně** po cestě podrobně **vyprávěli**, jak vznikl plán našeho „potopení“. Již před měsíci jsme dopravili část svého zařízení a šatstva do bezpečí. Teď jsme **byli** tak daleko, že jsme chtěli 16. července dobrovolně zmizet. Zavoláním SS se to o deset dnů **uspíšilo**. Skrýš je v otcově obchodním domě. Pro lidi, kteří nejsou z našeho kruhu, je to těžko pochopitelné.
b) hvězdu, nesměli, nemluvě, nesmějí, hvězda, vysvětlovala, vyprávěli
c) autech, nejsou; zdržovat
d) [visvjetlovala], [rodiče] , [podrobněji], [jiš], [mňesíci], [šactva], [bespečí]
e) holokaust: (v letech 1933-1945) vyhlazování Židů i příslušníků jiných národů nebo národností nacisty; úplná zkáza, zničení vůbec; původně masové vyvražďování Židů v 2. svět. válce; dnes masové vyhlazování národa, genocida

strana 93

2. a) euro, pneumatika, kroužek, poutavý, proutěný, soukromý, vzpoura, meloun, souhvězdí, automat
3. a) lávka (5 písmen /5 hlásek), **město** (5/6), děti (4/4), **svět** (4/5), kosti (5/5), voda (4/4), když (4/4), **vědec** (5/6), tělo (4/4), těžký (5/5), potrava (7/7), objem (5/5), objev (5/5)
b) voda, potrava, objem
4. vedl A; vedle N; krevní N; královský N; hrbolatý A; který N; krásnější N; vrba A; první A; strýčkův N; stráž N; plný A; slaný N; vlněný A; plži A
TAJENKA: „Je ztola zbytečně se ptát, má-li život smysl, či ne. Má takový **smysl, jaký mu dáme.**“

Uč. str. 94–106 VI. NAUKA O SLOVĚ

strana 94

1. OBOHACOVÁNÍ SLOVNÍ ZÁSObY

1. a) K2, druhá nejvyšší hora světa, je často označována jako „hora hor“ pro svou neodolatelnou krásu a vysoké měřítko úmrtnosti 1 : 4. Ve srovnání se všemi dalšími osmitisícovkami se na K2 odehrálo nejvíc nezdařených pokusů o výstup na vrchol ležící v nadmořské výšce 8 611 metrů. Ten je sice nižší než Mount Everest, ale jeho svahy jsou strmější. Mezi neúspěšné pokusy se řadí i ten český ze srpna 2003. Tehdy se o její zdolání pokusil Radek Jaroš, Martin Minařík a Petr Mašek, který tak chtěl zakončit svůj dvouměsíční pobyt v Himálaji. Snažení **bylo** bohužel marné, přestože se horolezci pokusili o jeho pokoření hned několikrát. Pokaždé ale museli svůj výstup ukončit kvůli špatnému počasí.
b) osmitisícovkami, dvouměsíční, bohužel, horolezci, několikrát
c) **sousloví:** hora hor, nadmořská výška, měřítko úmrtnosti; **slova utvořená předponou:** nejvyšší, označována, neodolatelnou, úmrtnosti, srovnání, odehrálo, nejvíc, nezdařených, pokusů, výstup, nadmořské
d) neodolatelnou krásu a vysoké měřítko úmrtnosti
e) B.

strana 95

- f) B.
g) C.
h) A. Ne; B. Ano; C. Ne
2. neomluvitelný (**odvozování**), expozice (**přejímání**), kuchyňská linka (**sousloví**), obranyschopnost (**skládání**), vysokohorský (**skládání**), zemědělec (**skládání**), bezbarvý (**odvozování**), energetika (**přejímání**), nadpřirozený (**odvozování**), vyjmenovaná slova (**sousloví**), legislativa (**přejímání**), přístřešek (**odvozování**), vodovod (**skládání**), Čedok (**zkracování**), pohotovost (**odvozování**), konstituce (**přejímání**), výtvarná výchova (**sousloví**), oboustranný (**skládání**), Zetor (**zkracování**), poddaní (**odvozování**), rodný list (**sousloví**), dřevostavba (**skládání**), nábytek (**odvozování**), přechodníky (**odvozování**), přehazovaná (**odvozování**), analýza (**přejímání**), nerovnoměrný (**skládání**), DAMU (**zkracování**), mucholapka (**skládání**), lední hokej (**sousloví**)
3. a) **novostavba** – skládání
b) **předpis** – odvozování
c) **dvouhra** – skládání
d) **dalekohled** – skládání
e) **koloběh** – skládání
f) **dobromysl** – skládání
4. a), b) **archaismy**: vesna (jaro), peku (peču), pročez (proto), apotéka (lékárna), šenkýř (hostinský), kabátec (kabát), vyňatá slova (vyjmenovaná slova), jest (je), almara (skříň), vůkol (okolo), odvětit (odpovědět), bicykl (kolo), užít (uvidět); **neologismy**: aerobik, internet, galaxie, displej, mikroprocesor, hardware, mobil, konverzace, disk

strana 96

A. Odvozování

1.

slovo základové	slovo odvozené	změna
vůz	vožík	S ů → o
hrad	hrádek	D a → á
lžice	lžička	K í → i

slovo základové	slovo odvozené	změna
vrata	vrátka	D a → á
zeď	zídka	S e → í
stůl	stolek	S ů → o

2.

slovo základové	slovo odvozené	změna
ruka	ručka	k → č
kniha	knižka	h → ž
narodit se	narozeniny	d → z

slovo základové	slovo odvozené	změna
stuha	stužka	h → ž
ulice	ulička	c → č
doplatit	doplácet	t → c

3. **létat** – letec, letadlo, letuška; **volit** – volič, volby, volební; **mrazit** – mrazírny, mrazírenský, namražený; **zima** – zimovat, zimník, zimnice; **teple** – oteplení, oteplilo se, teplota; **krásný** – krásně, krasavec, zkrásnět; **voda** – vodní, vodák, vodník; **topit** – topič, topení, zatopit; **sedět** – posezení, sedák, sedadlo; **komín** – kominík, komínová, kominický; **závod** – závodní, závodit, závodník; **lepit** – lepidlo, lepený, nalepit
4. **slova s předponou pří-**: přímůva, příjmení, přívod, přístup, příklad, přístřeší, přísaha, přídavek, příroda, příloha, přiděl; slova, **kde pří-** není předponou (je součástí kořene): příčka, přímka, přítel, přítomnost, příští

strana 97

1. b), c), d), j), l)
2. a) **odvozeno předponou**: pohled, zápis, zábava, odlet, národ, výkop, prales, nástroj, nákup, podnos, závěs, výtisk
b) **přípona + koncovka**: hlediště, letiště, rodiště, kopaná, tiskovina
c) **nemají příponu, ale mají koncovku**: zábava
3. a) **odvozeno příponou**: rádce, hlasivky, plavec, hradiště, bojiště, kovář, chodec, ledovec, myšlenka
b) **přípona + koncovka**: rádce, hlasivky, hradiště, bojiště, myšlenka
c) **nemají příponu, ale mají koncovku**: porada, podhradí, náledí
4. a) **kořen je označen tučně**: ne-**vid**-it-el-n-ý; pře-**žvýk**-av-ec; **lék**-ař-ov-u; zá-**věs**-y; zá-**lož**-k-a; **pás**-k-em; ná-**hub**-ek; zá-**ruč**-n-í; sou-**hvězd**-í; **sídl**-i-št-ě; **uč**-it-el-k-a; pře-**čet**-l-i; pře-**tvář**-k-a; ú-**zem**-n-í; ne-roz-**hod**-n-ý; pod-**zim**-ní-ho; vy-**cház**-k-a; zá-**had**-a; **cvič**-en-ec; pod-**zem**-í; vy-**tisk**-n-eme; zá-**kus**-ek; **top**-iv-o; o-**chrán**-c-e; **zvěř**-in-ec; vy-**uč**-ov-án-í; s-**klad**-ník; zá-**vod**-y
b) kořen

strana 98

B. Skládání

1. hrdopýšek, krvetvorba, vodovod, velkoměsto, hromosvod, dvoukolák, duchapřítomný, tlakoměr, lidumil, stonožka, dřevorubec, novostavba; **TAJENKA**: „Pamatuj, že i ta nejtěžší hodina ve tvém životě má jen *šedesát minut*.“
2. a) Teprve na přelomu tisíciletí se svět dozvěděl o Ireně Sendlerové, statečné Polce, které se během 2. světové války podařilo zachránit 2 500 židovských dětí. Do ghetta vstupovala s falešnou kartičkou dobrovolné zdravotní sestry, nemluvňata pašovala přes třímetrovou zeď nebo je **vyvážela** v krabicích s otvory pro dýchání, starší děti skrývala v hromadách odpadků, v **pytlí/ech** pro mrtvé nebo v rakvích. Děti se ujímaly **polské** rodiny a kláštery. V říjnu 1943 byla zatčena. Dne 20. ledna 1944 měla **být** popravena. Její spolupracovníci však na poslední chvíli uplatili jednoho z nacistických důstojníků, který ji tajně propustil. Do konce války se pak skrývala.
b) **skládání**: tisíciletí, dobrovolné, třímetrovou, spolupracovníci; **sousloví**: 2. světové války, zdravotní sestry
c) pře-lom-u, doz-věd-ěl, svět-ov-é, po-dař-il-o, vy-váž-el-a
3. celostátní, dobrodruh, levostranný, koloběh, tlakoměr, dvouhra, rybolov, národopis, slunovrat

strana 99

C. Zkracování

1. **A.** UK, a); **B.** OSN, b); **C.** USA, c); **D.** ČR, NATO b); **E.** PS PČR, c)
2. **pí** – paní, **p.** – pan, **sl.** – slečna, **atd.** – a tak dále, **aj.** – a jiné, **apod.** – a podobně, **např.** – například, **tzv.** – takzvaný, **mj.** – mimo jiné, **PSČ** – poštovní směrovací číslo, **EU** – Evropská unie, **ČTK** – Česká tisková kancelář, **AV ČR** – Akademie věd České republiky, **OÚ** – obecní úřad
3. a) Kikisobla, zvaná též princezna Angelina, byla dcera náčelníka kmene Squamišů, který žil na území dnešního Seattlu. S prvními osadníky žili indiáni v míru a oboustranném respektu. Roku 1855 se vztahy s bílými muži zhoršily. Americká vláda rozhodla, že se indiáni musejí přemístit do rezervace. Angelina to jako jediná odmítla a zůstala ve své dřevěné chýši. Zachovala si důstojnost náčelníkovy dcery. Aby byla schopna uživit se, musela prát špinavé prádlo osadníkům a prodávat tradiční indiánské dekorační předměty. Byla pohřbena na místním hřbitově v rakvi ve tvaru kanoe.
b) slovo vzniklé skládáním: oboustranném, slovo přejaté: respektu, rezervace, dekorační

strana 100

D. Přejímání

- a) Tuhle mi otec našťavaně řekl, že většího cholerika, než jsem já, neviděl. Nevěděl jsem, co to slovo znamená, a tak jsem se rozhodl, že to zjistím. Cholerik je člověk, který má sklon k výbuchům hněvu a k agresi, těžko se ovládá a často reaguje impulzivně. Nejraději by prorazil hlavou zeď. Ta charakteristika ke mně sedí. S otcem ale souhlasit nemohu, protože mě určitě předčí. A teď vám vysvětlím, proč v určitých situacích jednáte tak, jak jednáte. Proč cholerik vyletí a flegmatik zůstává chladný? Může za to temperament. Je vrozený a trvale se projevuje určitým způsobem reagování na vzniklé situace. Kromě choleriků a flegmatiků jsou mezi námi i sangvinici a melancholici.
b) cholerik – prudký, vznětlivý, popudlivý člověk; agrese – útočné napadení; vpád, útok, výboj; reagovat – projevít reakci, odpovídat; impulzivně – prudce, vznětlivě; charakteristika – vytčení příznačných, podstatných znaků; situace – souhrn podmínek, okolností vztahujících se k někomu, něčemu; stav, poměry; flegmatik – člověk povahy klidné, chladnokrevné, lhostejné, netečné; temperament – souhrn citových a volních znaků lidské povahy určujících chování a zvláštní reakci člověka na vnější podněty; sangvinik – člověk povahy živé, rychle se přizpůsobující okolí, přitom však vyrovnaný; melancholik – trdnomyslný, těžkomyslný, zádumčivý člověk
c) k výbuchům a k agresi
1. monolog, 2. synonymum, 3. metafora, 4. archaismy, 5. anekdota, 6. tragédie – vše z řečtiny
1. komedie, 2. poezie, 3. biografie, 4. komiks (AJ), 5. žurnalista (FR) – zbytek z řečtiny
TAJENKA: *lyrika* (z řečtiny; literární žánr vyjadřující subjektivní pocity, city, nálady), *epika* (z řečtiny; literární žánr vyznačující se výpravnou dějovostí)

strana 101

2. VÝZNAM SLOVA

A. Slova nadřazená, podřazená, souřadná

- c).
- a) B
b) A – ptáci, b) B – kosti, C – zvířata, D – nádoby

B. Slova jednoznačná a mnohoznačná

- a) Zeus, nejvyšší řecký bůh, byl prý jako dítě živěn medem. I proslulí řečtí básníci Homér a Euripides vyzdvihovali význam medu pro lidské zdraví. Také Pythagoras ve svých spisech o medicíně tvrdil, že med se vyznačuje různými léčivými vlastnostmi. Pythagorovi stoupenci se dokonce živil výlučně vegetariánskou stravou a medem. Hippokrates, známý průkopník lékařství, úspěšně používal včelí med jako lék proti horečce. Jedna z legend vypravuje o tom, že se na jeho hrobě usadil roj včel, které produkovaly zvláštní med léčící dětská onemocnění.
b) **nejvyšší** – 1. p., č. j., r. m. (živ.), měkké, vz. jarní; **dítě** – 1. p., č. j., r. s., vz. kuře; **proslulí** – 1. p., č. mn., r. m. (živ.), tvrdé, vz. mladý; **vyzdvihovali** – 3. os., č. mn., zp. oznam., čas min., r. činný, v. nedok., 3. tř., vz. kupuje; **význam** – 4. p., č. j., r. m. (neživ.), vz. hrad; **zdraví** – 4. p., č. j., r. s., vz. stavení; **spisech** – 6. p., č. mn., r. m. (neživ.), vz. hrad; **tvrdil** – 3. os., č. j., zp. oznam., čas min., r. činný, v. nedok., 4. tř., vz. prosí; **léčivými** – 7. p., č. mn., r. ž., tvrdé, vz. mladý; **vlastnostmi** – 7. p., č. mn., r. ž., vz. kost; **stoupenci** – 1. p., č. mn., r. m. (živ.), vz. muž; **produkovaly** – 3. os., č. mn., zp. oznam., čas min., r. činný, v. nedok., 3. tř., vz. kupuje; **onemocnění** – 4. p., č. mn., r. s., vz. stavení

strana 102

- c) **dítě** – nedospělý lidský jedinec; **vegetariánský** – převážně rostlinného původu; **med** – hustá sladká šťáva z rostlinných šťáv a z pylu, které včely v útrokách přeměňují a ukládají již jako med do buněk plástů; **včela** – společenský hmyz, chovaný člověkem pro med
- d) A. ne; B. ano; C. ano; D. Ano
- e) A. ano; B. ano; C. ano; D. Ano
- f) např.: **medicině** – lékařství
2. buňka (J), třída (M), pánev (M), sloveso (J), čitatel (J), ouvej (J), myš (M), ucho (M), leknín (J) palice (M), nerost (J)
3. V cukrárně si dala **rakvičku** (META) a **vídeň** (METO). K obědu jsme měli **segedín** (METO) s knedlíkem. Nechal se ostříhat na **ježka** (META). Milovala všechny **sladkosti** (METO). **Škola** (METO) vede žáky k samostatnosti. Měl zarudlé **mandle** (META) a rýmu. Myslivec našel v lese pytlácké **oko** (META). Mám ráda kočičí **jazyčky** (META). Oblíbila si **Picassa** (METO). **Zuby** (META) na pile by potřebovaly nabrousit. Dala si do vázy **kočičky** (META). Ztratila se jí **myš** (META) k počítači. Byl na **rentgenu** (METO) plic. Otec byl dříve považován za **hlavu** (META) rodiny. Přišlo tam celé **město** (METO). Koupil si dva **lístky** (META) na koncert. Uměla přemet, ale **most** (META) jí nešel. Výsledná síla je pět **newtonů** (METO). V tělocviku jsme skákali přes **kozu** (META).

strana 103

4. a) 1. zebra, 2. Čína, 3. Damašek, 4. Paříž, 5. kořen, 6. trubička, 7. ucho; **TAJENKA: rampouch**
b) např.: Chodci mají přecházet silnici po zebře (META). K obědu jsme měli čínu (METO) s rýží. Měla povlečení z damašku (METO). Ke svačině si koupil paříž (METO) a dva rohlíky. Zůstal mu kořen (META) zubu. V cukrárně si objednal trubičku (META). Hrníček měl uražené ucho (META).

C. Sousloví a rčení

1. Ten nemá ani za **mák** (obrazné pojmenování) rozumu. Nejraději měla buchty s **mákem** (základní význam). K **podzimu** (základní význam) patří sychravé počasí a plískanice. Užívala si **podzimu** (obrazné pojmenování) života. Vládl **železnou** (obrazné pojmenování) rukou. Najděte na mapě místa s těžbou **železné** (základní význam) rudy. Do pokoje vlétla **můra** (základní význam). Asi každého z nás občas trápí nějaká noční **můra** (obrazné pojmenování). **Vrána** (základní význam) je název některých pěvců z rodu krkavec. Mirek Dušín byl mezi ostatními kluky bílá **vrána** (obrazné pojmenování). Můj bratr je černá **ovce** (obrazné pojmenování) rodiny. Na zahradách u rodinných domů jsou stále častěji vidět **ovce** (základní význam).

strana 104

2. **kápnout božskou** – přiznat se, **házet klacky pod nohy** – škodit, **házet flintu do žita** – vzdát se, **mazat med kolem úst** – lichotit, **strouhat mrkvičku** – posmívat se; **vytrhnout trn z paty** – škodit, **pít někomu krev** – rozhněvat někoho, **mít dlouhé vedení** – být hloupý, **skočit někomu na špek** – nachytat se, **spadl mu kámen ze srdce** – ulevilo se mu, **padnout do oka** – zalíbit se, **sypat si popel na hlavu** – litovat

D. Synonyma, antonyma, homonyma

1. a) Čert letěl **rychle** (pomalu) jako blesk, možná i rychleji. Když minula půlnoc, byl nad Římem. **Trochu** (hodně) si úkol **usnadnil** (ztížil), protože popadl sloup z **prvního** (posledního) římského kostela. Hodil si ho na záda a vznesl se do **výše** (dolů). Proto dodnes v kostele Santa Maria i Trastevere v jeho sloupovádi jeden sloup **chybí** (přebývá).
b) Čert se našťestí tou námahou zdržel tak moc, že doletěl zpět k Vyšehradu právě ve **chvíli** (v okamžiku, v momentu), kdy ranní mše v kostele skončila. Dábel **viděl** (pochopil, uvědomil si), že **prohrál** (nezvítězil, nevyhrál). **Mrštil** (praštil, hodil) sloupem **vztekle** (naštvaně, rozzlobeně) o zem. A vysvobozený kněz? Karet už se nikdy nedotkl, a když šel kolem hospody, raději se **díval** (koukal, hleděl) jinam.

- c) rychle jako blesk;
- d) A. ano; B. ne; C. ano

strana 105

- 2. Např.: najít – ztratit, chytrý – hloupý, poslouchat – zlobit/neposlouchat, hladký – hrubý/drsný, mluvit – mlčet, čistý – špinavý, smát se – plakat, měkký – tvrdý, pomáhat – škodit, dobrý – špatný; křičet – šeptat, suchý – mokrá
- 3. 1. holohlavý, 2. moudrý, 3. mokrá, 4. složitý, 5. slavný, 6. chybný, 7. nemajetný, 8. statečný; **TAJENKA: homonyma**; Homonyma jsou slova stejně znějící, ale mající různý význam
- 4. kohoutek (M), myš (M), houba (M), box (H), rys (H), rentgen (M), hlava (M), vlna (H), kolej (H), topí (H), zub, (M), raketa (H), kladívko (M), koruna (M), stát (H), zámek (H), lopatka (M), trubička (M), los (H), role (H), jez, (H), pánev (M)

E. Slova neutrální a citově zabarvená

- 1. **a)** kůň (N) – herka (H) – koníček (L); **b)** tatínek (L) – fotr (H) – otec (N); **c)** peníze (N) – prachy (H) – penízky (L); **d)** barabizna (H) – dům (N) – domeček (L); **e)** děťátko (L) – dítě (N) – fracek (H); **f)** pejsánek (L) – hafan (H) – pes (N)
- 2. a) „Pepíčku, napapej se, vyčisti si zoubky a jdi spinkat.“
b) „Pepane, nažer se, vyčisti si kelcny a běž chrápat.“

strana 106

OPAKOVÁNÍ – ZVUKOVÁ STRÁNKA JAZYKA, VÝZNAM SLOVA

- 1. a) rozkazovací, b) tázací, c) oznamovací
- 2. a)
- 3. **závodník**: zá – vod – ník – není, **podzimních**: pod – zim – n – ích, **lékařovým**: není – lék – ařov – ým, **odběhli**: od – běh – l – i
- 4. a) **mrkev** – petržel, celer; zelenina; b) **tenis** – hokej, kopaná; sport; c) **modrá** – červená, žlutá; barva
- 5. d)
- 6. b), c)
- 7. b)
- 8. a) – A, b) – D, c) – E, d) – B, e) – C

Uč. str. 107–109 VII. PRÁCE S UMĚLOU INTELIGENCÍ (AI)

strana 108

- 4. b) nedostatky: **své** přesvědčení; docela obyčejné
prompt: „Najdi mi v prvním odstavci referátu stylistické nedostatky a oprav je.“
c) přesvědčoval; amerického
e) text 1: „Vytvoř mi výklad s hlavními informacemi o Tomáši Garrigueovi Masarykovi.“
text 2: „ Vytvoř mi zápis s hlavními informacemi o Tomáši Garrigueovi Masarykovi.“
text 3: „Vytvoř mi otázky na hlavní informace o životě Tomáše Garriguea Masaryka.“

strana 109

- 5. a) Pryč jsou doby, kdy šlo jen o kvantitu, letos vítězí kvalita, zážitek a promyšlený výběr.; Dárky pro ženy se letos nesou v duchu jemnosti, elegance a péče o sebe. Oblíbené jsou...; ... sáhněte po špercích, módních doplňcích apod. Potěšit ale mohou i doplňky do interiéru...

Uč. str. 110–139 VIII. SLOH

strana 110

1. SLOHOVÉ ÚTVARY

1. kontrola v učebnici na stranách 110–124 k pojmům: výklad, výtah, výpisky, vypravování, popis, líčení, charakteristika, úvaha

A. Výklad

strana 111

1. b) objektivní; typické pro výklad: používá spisovný jazyk a odborné termíny, objektivně podává odborné poznatky o chování šimpanzů
c) podle AI:
1. odstavec: šimpanz, lidoop, hominidé, primáti, šimpanz učenlivý, šimpanz bonobo, Afrika, všežravci, chování; **2. odstavec:** tlupa, koalice, přátelské svazky, intriky, potrava, páření, inteligence, nástroje; **3. odstavec:** listy, houba, kámen, kladivo, ořechy, větve, termiště, předávání znalostí, generace, primitivní kultura; **4. odstavec:** znaková řeč, počítání, matematické úkony, sčítání, odčítání; **5. odstavec:** sebeuvědomění, zrcadlo, odraz, Galupův pokus, červená barva, obarvené části těla; **6. odstavec:** házení předmětů, přesnost, zoologická zahrada, výkaly, hlína, řeč, abstraktní uvažování; **7. odstavec:** inteligence, nejinteligentnější zvířata, lidské aspekty chování

strana 112

B. Výpisky

1. b) stavba pomocí kamenných, dřevěných a kostěných nástrojů; nejasný způsob přemísťování a vztyčování kamenů; potřeba velkého množství lidí, vynalézavosti a umu; legendy o vzniku stavby, např. kouzelník Merlin a obři z Irska; nejasný účel stavby; možné využití: náboženské obřady, léčení nemocných, astronomická observatoř

strana 113

C. Výtah

1. b)
 - průmyslová revoluce začala kolem roku 1770 v Anglii
 - rozšířila se do dalších evropských zemí
 - základem bylo využití parní energie
 - parní energii vyráběl parní stroj
 - první parní stroj pro průmyslové využití sestrojil roku 1765 James Watt
 - růst výroby zvýšil nároky na dopravu
 - v dopravě se začal využívat parní pohon
 - dopravní prostředky byly díky páře rychlejší a bezpečnější
 - po roce 1800 byla vynalezena parní lokomotiva
 - významný konstruktér: George Stephenson
 - jeho lokomotiva se jmenovala Rocket
 - roku 1825 byla v Anglii uvedena do provozu první železniční trať pro přepravu osob
 - v lodní dopravě nahradily plachetnice parníky
 - rozvoj paroplavby se zasloužil Robert Fulton

- roku 1807 předvedl v New Yorku kolesový parník na řece Hudson
- kolesový pohon byl později nahrazen lodním šroubem
- v první polovině 19. století se začaly používat také parovozy
- parovozy byly první automobily na parní pohon

d) např.: Průmyslová revoluce začala kolem roku 1770 v Anglii. Jejím základem bylo využití parní energie vyráběné parním strojem. První parní stroj pro výrobu sestrojil James Watt roku 1765. Růst výroby kladl větší nároky na dopravu. Dopravní prostředky začaly využívat parní pohon, díky kterému byly rychlejší a bezpečnější. Po roce 1800 byla vynalezena parní lokomotiva. Nejznámějším konstruktérem byl George Stephenson, který předvedl lokomotivu Rocket. Roku 1825 byla v Anglii uvedena do provozu první železniční trať pro přepravu osob. V lodní dopravě byly plachetnice nahrazeny parníky. O rozvoj paroplavby se zasloužil Robert Fulton, který roku 1807 předvedl kolesový parník na řece Hudson. Kolesový pohon byl později nahrazen lodním šroubem. V první polovině 19. století se začaly používat také parovozy, tedy první automobily na parní pohon.

strana 114

D. Vypravování

- a) Ano, jedná se o vypravování. Text má děj, vystupují v něm postavy a události na sebe časově navazují. Vypravěč popisuje rodinu, získání vstupenek a přípravy na návštěvu cirkusu. Text je navíc psán humorně a obsahuje příběhové prvky.
- b) 1) **V čem jsou vypravěčovi rodiče zvláštní?** Vypravěčovi rodiče jsou zvláštní tím, že otec umí číst a matka psát. Text to podává humorně, jako by to byla výjimečná vzdělanost.
2) **Kam se rodina chystá a která další událost se s jejich plánem překrývá?** Rodina se chystá do cirkusu. Tento plán se překrývá se svatbou nejstaršího bratra Čendy.
3) **Jakým způsobem rodina získala vstupenky?** Vstupenky získala maminka v práci za odměnu pro celou rodinu.

strana 115

- c) patřila – náležela, ke smetánce – lepším rodinám (vyšším vrstvám), uměl číst – se naučil číst, pečlivě – úzkostlivě; dostala – obdržela, resolutně – rozhodně, koncem týdne – před víkendem, tísnila – mačkala, určil – vybral
- d) Humoristická povídka líčí komické události a humorné stránky života. Využívá epizodickou kompozici, staví na situační i jazykové komice, využívá kuriózní příklady, nadsázku a prvky parodie.
- b) 1. cesta na vrchol; 2. rozhledna; 3. trable na zpáteční cestě; 4. veselé setkání v Kutné Hoře; 5. zasloužená večeře
- c) citoslovce, krátké věty, spád děje (dějová slovesa), přímá řeč, přirovnání

strana 116

- b) bajka; v bajce vystupují zvířata, mluví jako lidé, mají lidské vlastnosti, které jsou kritizovány, na závěr je ponaučení
- c) Hladová přišla a hladová odcházela.
- d) Chamtivost a touha získat co nejvíc nemusí přinést skutečný užitek. Člověk se může za něčím hodně honit, ale nakonec zjistí, že z toho nemá žádný trvalý prospěch. Nemá smysl být chamtivý, protože majetek a požitky jsou pomíjivé.
4. Letos jsme strávili dovolenou v Itálii. Prožili jsme tam osm dní. I když jsme se nejčastěji opalovali na pláži, přesto jsme uskutečnili dva výlety. Nejprve jsme zamířili do Benátek. Kromě prohlídky města jsme se nechali

povozit v gondole po Velkém kanále. Další výlet jsme podnikli do Říma. Počasí nám celou dobu přálo. Letošní dovolená se vskutku vydařila.

strana 117

E. Popis

1. a) Do mísy nasypeme mouku, uprostřed uděláme důlek, do něho nadrobíme droždí, přilijeme vodu, přikryjeme a necháme vzejít kvásek. Potom rozklepneme vajíčko, osolíme, přidáme nakrájené rohlíky a zpracujeme vláčné těsto. Necháme kynout asi 1 hodinu. Těsto rozválíme, vyválíme asi 20 cm dlouhé válečky. Vaříme je pod pokličkou v mírně osolené vodě 15–20 minut. Uvařené knedlíky propícháme vidličkou, aby se nesrazily. Kynuté houskové knedlíky servírujeme jako přílohu ke guláši, omáčkám nebo zelí.
b) Jednotlivé kroky pracovního postupu jsou řazeny tak, jak po sobě časově následují. Vše je popsáno stručně a srozumitelně. Kuchařský recept obsahuje výčet surovin, které budou zpracovávány.
3. b) např.: Popálené místo je třeba co nejrychleji ochladit pod tekoucí studenou vodou. Chladíme ho alespoň 10 až 20 minut, aby se zmírnila bolest a zabránilo se dalšímu poškození kůže. Pokud je v blízkosti popáleniny prsten, náramek, hodinky nebo těsný oděv, opatrně je sundáme, protože místo může začít otékat. Popáleninu nemažeme máslem, olejem ani krémem a nepropichujeme vzniklé puchýře. Po ochlazení ránu překryjeme sterilním obvazem nebo čistou látkou. Pokud je popálenina větší, hluboká, velmi bolestivá nebo se nachází na obličeji či rukou, je nutné vyhledat lékaře.

strana 118

4. a) např.: Herbář je sbírka usušených a vylisovaných rostlin. Slouží k poznávání rostlin a k jejich uchování. Při vytváření herbáře se naučíme rostliny správně sbírat, lisovat, určovat a popisovat.
K vytvoření herbáře potřebujeme rostliny, plastové sáčky, papír nebo noviny, těžké knihy či lis, kartony, lepidlo nebo lepicí pásku a štítky s popisem. Rostliny sbíráme celé, nejlépe i s listy, květy a částí kořene. Každou rostlinu uložíme do plastového sáčku a přidáme popis lokality, kde jsme ji našli. Zapišeme také datum sběru.
Doma rostliny opatrně rozložíme mezi papíry nebo noviny a vložíme je do lisu nebo zatížíme knihami. Papíry pravidelně měníme, aby rostliny dobře uschly a nezačaly plesnivět. Usušené rostliny nalepíme nebo připevníme na karton. Ke každé rostlině přidáme štítek s jejím názvem, místem a datem sběru. Jednotlivé kartony ukládáme do desek nebo složky.
Hotový herbář můžeme využít ve škole při učení o rostlinách. Je důležité sbírat jen běžné rostliny a netrhat chráněné druhy.

strana 120

F. Líčení (citově zabarvený popis)

1. a) ano; jedná se o líčení, zachycuje atmosféru okamžiku, pocity, dojmy, nálady, obsahuje obrazná pojmenování.

strana 121

2. perly rosy – metafora, smaragdová tráva – metafora, moře mě objalo svými rukama – personifikace, žhavý déšť – epiteton, řeka čaruje – personifikace, diamanty nočního nebe – metafora, duby posmutněly – personifikace, ohýnky petrklíčů – metafora, tekutá tma – epiteton
3. **jaro** – např.: jaro vytahuje travu, jaro vítá ptáčky z teplých krajů, maluje kraj nazeleno, rozhazuje kvítí, polštáře žlutých pampelišek, koberce fialek; **léto** – pole voní obilím, zlaté klasy, sluneční paprsky si nedopřejí oddechu; **podzim** – den se ztrácí, mlha vládne kraji, deštivý panáček si nedopřává oddechu,

podzim mává vlaštovkám, listy září všemi barvami; **zima** – krutá ledová dáma, na okapech rostou rampouchy, na kraji leží bílá peřina

strana 122

G. Charakteristika

1. b) jde o kombinaci přímé a nepřímé charakteristiky

strana 123

c) kaligrafické písmo – krasopis

d) malířství; na přelomu 19. a 20. století (1860–1939); secese; Slovanská epopej

2. a), c)

a) upřímný – říká pravdu (pravdomluvný); **b) dobrosrdečný** – mající dobré srdce (dobrácký, dobromyslný); **c) ohleduplný** – nemyslí jen na sebe (vnímavý, citlivý); **d) odvážný** – ničeho se nebojí (statečný); **e) pilný** – člověk, který nezhálí (pracovitý); **f) paličatý** – vše dělá po svém, nepřijme názor druhého (tvrdohlavý); **g) sebestředný** – zaměřený jen sám sebe, myslí jen na sebe (egoistický); **h) bezcitný** – člověk bez citu (necitlivý, krutý); **i) pokrytecký** – člověk, který se přetvařuje (neupřímný)

b) kladné: a), b), c), d), e); záporné: f), g) h), i)

3. Můj kamarád Vilém je na svůj věk středně vysoké postavy. Měří asi 165 cm. Při chůzi se klátí, jeho nohy připomínají písmeno „O“, za což může jeho záliba – ježdění na koni. Na světlém obličejí nás zaujmou pihy. Skoro pořád se usmívá. Na obličejí vynikají modré oči, zato nos a ústa se skoro ztrácejí, jak jsou malá. Na hlavě mu rostou dlouhé hnědé vlasy, které mají zakrýt odstávající uši. Ale i tak mu to sluší...
4. b) **přímá charakteristika**: Je to hubený chlapec. Má černé vlasy. Harry je zdvořilý... je velice statečný. Je například velmi paličatý; **nepřímá charakteristika**: několikrát dokázal zachránit celý kouzelnický svět; pro své přátele je ochoten nasadit i život; občas si vybíjí vztek na někom, kdo za to nemůže; často se podceňuje, někdy navíc nedokáže přiznat svou chybu.

H. Úvaha

strana 125

1. b) text se zamýšlí nad stavem přírody z různých pohledů, v závěru je zhodnocení, jsou použita slovesa uvažování, řečnické otázky a hodnotící příslovce
- c) 1. Představa přírody a její krásy; 2. Stav dnešní přírody, co všechno je špatné; 3. Otázka odpadu; 4. Přírodní pochody, nebo pomsta? 5. Poučení – berme na přírodu ohled
- d) např.: K planetě Zemi bychom se měli chovat ohleduplně. Měli bychom třídit odpad, omezovat plasty a šetřit vodou i elektřinou. Také bychom měli méně jezdit autem a více chodit pěšky, jezdit na kole nebo využívat hromadnou dopravu. Důležité je nevytvářet zbytečný odpad, nespotřebovávat víc, než potřebujeme, sázet stromy a chránit přírodu, zvířata i rostliny.
3. a) „**Když jsi přišel na svět, plakal jsi a všichni se radovali. Žij tak, aby všichni plakali, až jej budeš opouštět.**“ Tento citát znamená, že člověk by měl žít dobrý a smysluplný život. Když se narodíme, ostatní mají radost. Až zemřeme, měli bychom po sobě zanechat tolik dobra, lásky a hezkých vzpomínek, že ostatním bude líto, že odcházíme.
- „**Přítel je ten, kdo o vás ví všechno a má vás pořád stejně rád.**“ Citát říká, že opravdový přítel nás přijímá takové, jací jsme. Zná naše dobré i špatné vlastnosti, naše chyby i slabosti, ale přesto nás má rád a stojí při nás.
- „**Humor je sůl země a kdo je jím dobře prosolen, uchová se dlouho čerstvý.**“ Karel Čapek tím říká, že humor je v životě velmi důležitý. Pomáhá člověku zvládat těžké situace, udržuje ho v dobré náladě a brání tomu, aby byl zatrpklý nebo příliš vážný.

„Technika překonala všechny vzdálenosti, avšak nevytvořila žádnou blízkost.“ Tento citát znamená, že technika nám umožňuje být ve spojení s lidmi na dálku, například telefonem nebo internetem. Sama o sobě ale nezaručí skutečnou blízkost, porozumění a dobré vztahy mezi lidmi.

2. FUNKČNÍ STYL

strana 127

1. b) Jednotlivé ukázky spojuje téma hudby, liší se však obsahem. Každá ukázka představuje jiný funkční styl
- c) A. vzkaz – prostěsdělovací styl; B. výklad – odborný styl; C. rozhovor – publicistický; D. pohádka – umělecký styl; E. životopis – administrativní styl
- d) **etapa** – období, fáze; **ponorková nemoc** – zvýšené napětí v důsledku psychické únavy a nedostatku soukromí při delším pobytu v malé uzavřené skupině; zřejmě odvozeno od námořníků na ponorkách, kde byli izolováni od okolního světa

strana 128

A. Prostěsdělovací styl

1. b) A. blahopřání / gratulace k narozeninám, B. SMS zpráva + vizitka, C. blahopřání / gratulace ke svatbě, D. Kondolence, E. inzerát

strana 129

B. Administrativní styl

3. a), b) Tučně jsou opravené či doplněné údaje.

Životopis

Jméno: **Jaroslav** Vomáčka

Vzdělání:

1984–1988 **SOU** Lochnovice...; **ukončeno maturitní zkouškou**

1976–1984 **Základní škola v Lochnovicích**

Doplňující vzdělání:

1990 **mistrovská zkouška, SOU Lochnovice**

Pracovní zkušenosti:

1995 – 2018 **vedoucí a majitel autoservisu, Autoservis Votruba, s. r. o., Joudov 1, 123 45 Joudov**

1988–1995 **automechanik a vedoucí mistr Autoopravna** Lochnovice

Znalosti a dovednosti:

Jazyky: **základní znalost** ruského jazyka

Ostatní: **řidičský průkaz sk. B**

strana 130

C. Odborný styl

2. **eufemismus** – český jazyk a literatura (pojmenování, které zlehčuje nebo zmírňuje nepříjemnou skutečnost); **pipeta** – chemie (skleněná odměrná trubice na kapaliny), **buňka** – biologie (základní stavební a funkční jednotka těl živých organismů); **chlor** – chemie (žlutozelený jedovatý plynný prvek ze skupiny halogenů); **dělitel** – matematika (číslo, kterým se dělí); **pomlka** – hudební výchova (neboli pauza, hudební značka v notovém písmu, která určuje ve skladbě, kde se nemá hrát či zpívat); **vykřičník** – český jazyk a literatura (interpunkční znaménko, zpravidla pro ukončení věty rozkazovací nebo zvolací); **basový klíč** – hudební výchova (používá se pro notový zápis partu violoncella, kontrbasu, nízkých dechových nástrojů);

bohemistika – český jazyk a literatura (vědní obor, který se zabývá českým jazykem a literaturou); **chlorid sodný** – chemie (sloučenina chloru a sodíku, kuchyňská sůl); **tónina** – hudební výchova (příslušnost tónového materiálu hudební skladby k určité stupnici); **antonymum** – jazykověda (slovo opačného významu); **symfonie** – hudební výchova (orchestrální skladba, zpravidla o čtyřech větách, složená v cyklické sonátové formě); **aluminium** – chemie (hliník, lehký kovový prvek); **blizna** – biologie (část pestíku, orgánu rostlinného květu); **kružnice** – matematika (množina všech bodů v rovině, které leží ve stejné vzdálenosti od pevně daného bodu, zvaného střed); **akord** – hudební výchova (označení pro souzvuk tří a více současně znějících různých tónů); **končetina** – biologie (kloubovitý nebo chápavý výčnělek živočišného těla); **hustota** – chemie (hmotnost objemové jednotky látky); **poezie** – český jazyk a literatura (básnictví, básnické výtvoř); **samohláska** – český jazyk a literatura (hlásky, jejichž charakteristickým rysem je tón); **trávicí soustava** – biologie (orgánová soustava, která zajišťuje příjem, zpracování potravy, vstřebání živin a vyloučení nestrávených zbytků); **rovnice** – matematika (algebraický útvar vyjadřující rovnost, ve kterém vedle daných čísel je ještě neznámá, která se má vypočítat); **membrána** – biologie (polopropustná povrchová vrstva buňky schopná propouštět látky ze zevního prostředí do buňky a zpět); **úsečka** – matematika (část přímky mezi dvěma body); **minerál** – biologie (nerost, vzniká přírodní činností); **algebra** – matematika (odvětví matematiky zabývající se především řešením rovnic určitého typu a teoriemi s tím souvisejícími); **sloučenina** – chemie (látky vzniklé sloučením, tedy chem. reakcí z látek jednodušších); **taktová čára** – hudební výchova (kolmá linka na notové osnově, která ukazuje hranici taktu)

3. a) A – výklad; B – výtah; C – referát

strana 132

D. Publicistický styl

1. a) zpráva
 - b) **analytička** – provádí analýzu; zkoumá jednotlivé složky a vlastnosti nějakého jevu, činnosti apod. a jejich vývoj; **kauza** – právní případ; **laudatio** – pochvalný projev při oficiální oslavě nějaké osoby nebo instituce; **laureátka** – osoba poctěná za své mimořádné dílo (práci) veřejnou cenou
 - c) Cena Ferdinanda Peroutky je novinářské ocenění, které bylo zřízeno u příležitosti 100. výročí narození českého novináře a publicisty Ferdinanda Peroutky; ocenění má být udělováno mravně bezúhonných publicistům za jejich práci mimořádné úrovně, která vychází z demokratické orientace. Ferdinand Peroutka – český spisovatel, dramatik a publicista. Bývá považován za jednoho z nejvýznamnějších představitelů české předválečné demokratické žurnalistiky. Je autorem díla Budování státu, pojednávajícího o vzniku a prvních letech Československa. Po komunistickém únorovém převratu roku 1948 odešel do exilu; vedl české oddělení rádia Svobodná Evropa.

strana 133

ZPRÁVA

1. a) A. Pražský magistrát jedná o tom, kde by mohla být umístěna Muchova Slovanská epopej.
B. Objevují se domněnky o růstu cen diamantů kvůli rozhodnutí zavřít největší diamantový důl světa.
C. Vědci z curyšské univerzity zjistili, že k zmírnění globálního oteplování planety by mohla vést masivní výsadba stromů.
- b) Ano, u většiny ukázek lze odpovědět na otázky co, kdy, kde, jak a proč. Některé odpovědi jsou ale pouze stručné nebo nepřímé, například přesné budoucí datum uzavření dolu nebo přesné místo pro Slovanskou epopej uvedeno není.

REPORTÁŽ

strana 135

1. b) A. ne, B. ne, C. ano, D. ne
c) Zuluové, historie, král Shaka, boj muže proti muži, oštěp, zbraň, kyj, meč, válečník, sjednocení národa, kmeny, vítězství, Angličané, Búrové, bitvy, děla, hrdost
d) Zuluové jsou hrdý africký národ s bohatou historií. Jejich první král Shaka změnil způsob boje a upravil původní oštěp na účinnější zbraň pro boj zblízka. Díky tomu si podmanil jiné kmeny a sjednotil dříve znepřátelený národ. Zuluové jsou hrdí na své války a vítězné bitvy s Angličany a Búry. V textu také vystupují zuluští chlapi v tradičním kroji, kteří ukazují, že si jejich národ dodnes uchovává své zvyky, tanec a hrdost.
e) Autor nejen podává fakta o životě afrického národa Zulu, který sám poznal – pracuje s detailem, jeho cílem není jen podat výčet strohých informací, ale snaží se čtenáře přenést mezi Zuluy prostřednictvím vypravování svého zážitku s použitím přímé řeči, a tak ho zaujmout.
g) Park se v textu nazývá KwaZulu-Natal, případně je zmiňován jako Hlu-hlu-we. Nachází se pravděpodobně v Jihoafrické republice, protože text mluví o jižní Africe, Zuluích a Krugerově parku.
2. a) Podle textu Karla Plíhala je amnestie udělení svobody pro „zavřeného“.

strana 136

FEJETON

1. b) Skrytý význam věty je humorná narážka na Walta Disneyho a jeho slavnou postavičku Mickey Mouse. Walt Disney – americký filmový producent, režisér, scenárista, dabér, animátor, který vytvořil řadu světově známých kreslených postav, včetně myšáka Mickey Mouse. Walt Disney je tak s myšákem neodmyslitelně spjat, proto by si jeho a jakékoli myši s nadsázkou mohl pozvat i do svého bytu v 11. patře.

strana 137

INTERVIEW, PODCAST

1. d) **Podcast** je zvukový pořad na internetu, který si člověk může pustit kdykoliv. Většinou má podobu rozhovoru, vyprávění nebo komentáře k určitému tématu. Podcasty mohou být například o sportu, škole, historii, zdraví, kultuře nebo zajímavých lidech. Poslouchají se třeba v mobilu, v počítači nebo v aplikacích jako Spotify či Apple Podcasts.

strana 138

E. Umělecký styl

1. a) A. poezie (psána ve verších), B. drama (přímé jazykové promluvy postav s popisem jednání určené k předvádění na jevišti), C. próza (neveršovaná literární tvorba)

strana 139

- b) Autor básně hledá strašidlo a zloděje u něj v domě. Ukáže se, že strašidlem a zlodějem je on sám, když večer vyjídá lednici
- c) V závorkách jsou scénické poznámky. Nedorozumění vyplývá z existence homonym (Smil Flek – smyl flek)
- d) např.: přírodozpytec, odění
- e) např.: ptáci si povídají, ptačí maminka opatruje děti; „Brý ráno,“ křičí kos; „Už je čas.“ „Vím, vím, vím,“ povídá vrabec; „Už abych lít, kde bych něco štíp, štíp, štíp, aby bylo co jíst, vid’?“ „Vskutku, vskutku,“ brouká holub na střeše. „Jsou s tím starosti, brachu. Málo zní, málo zní.“

Uč. str. 140–170 IX. KOMUNIKACE

strana 140

1. CO JE KOMUNIKACE

A. Co je mimoslovní komunikace

1. a) **A:** Muž má zvednutou ruku před tělem, může tím naznačovat „stop“, nesouhlas nebo že nechce pokračovat v rozhovoru.

Situace: Ve škole nebo v práci odmítá návrh ostatních nebo žádá, aby ho nepřerušovali.

B: Muž gestikuluje rukama, pravděpodobně něco vysvětluje nebo zdůrazňuje.

Situace: Při poradě vysvětluje ostatním svůj názor nebo prezentuje nápad.

C: Lidé si podávají ruce přes stůl, jde o gesto pozdravu, souhlasu nebo dohody.

Situace: Skupina se na něčem domluvila a podáním ruky potvrzuje spolupráci.

B. Co je slovní komunikace

strana 141

2. b) první rozhovor je neformální, protože obsahuje hovorové a nespisovné výrazy, hovoří spolu dva kamarádi

c) V rozhovoru 1 jsou nespisovné výrazy například: **Čau, hele, cool, nějakéj, design, fajn, bych za sebe přihodila, hláška, vystihuje, borci, jasný, šlo by, chaos, střih**; pokud bychom změnili nespisovné výrazy za spisovné, vztah mezi aktéry by se stal formálnější, méně bezprostředním

strana 142

C. Jak správně komunikovat

2. b) Petr měl pocit, že je Klára našťvaná, protože se k němu předchozí den chovala odměřeně. Klára mu vysvětlila, že její chování nebylo kvůli němu. Byla unavená ze školy a pohádala se s bráchou, proto mohla působit našťvaně.

c) **Aktivní naslouchání:** „Jasně, to chápu. Takže jsem to asi bral moc osobně.“

Otevřené otázky: „Proč si to myslíš?“

Vyjasňování situace: „Poslední dobou mám pocit, že jsem tě nějak našťval.“ / „A teď nevím, jestli to bylo kvůli mně.“

Respektující reakce: „To je v poho. Je super, že ses radši zeptal.“

strana 143

3. A. „Včera mi připadalo, že jsi byla trochu odměřená. Stalo se něco?“
B. „Mám pocit, že dnes nemáš dobrou náladu. Chceš si o tom promluvit?“
C. „Když se takhle bavíme, není mi to příjemné. Můžeme si o tom promluvit v klidu?“
5. A.2; B.3; C.1; D.4

strana 144

6. b) Ano. Oba respektovali názor toho druhého, i když se jejich postoje trochu lišily. Například Eva reaguje: „**To je pravda.**“ a později „**To je asi rozumný přístup.**“ Dan zase na Eviny názory reaguje klidně a bez zesměšňování, například: „**Jasně.**“ nebo „**Pokud by byli mírumilovní, tak super.**“
c) Zpětnou vazbu vyjadřují například reakce: „**Jo, přesně.**“, „**Jo, exoplanety. O tom jsem taky slyšel.**“, „**To je pravda.**“, „**To je asi rozumný přístup.**“, „**Jasně.**“ a „**Souhlas!**“ Těmito větami dávají najevo, že druhého poslouchají a reagují na jeho názor.

d) Například když Eva řekne, že vědci našli planety s podobnými podmínkami jako Země, Dan odpoví: „**Jo, exoplanety. O tom jsem taky slyšel.**“ Navazuje tak přímo na její myšlenku a ukazuje, že ví, o čem mluví.

e) Ano, především otázky „**Věříš na mimozemský život?**“ a „**A bála by ses, kdyby se objevili na Zemi?**“ umožňují druhému svůj názor vysvětlit a rozhovor dále rozvíjet. Podobně otázka „**Takže věříš, že něco existuje?**“ vybízí Dana k upřesnění jeho postoje.

f) Měli **poněkud odlišný názor**. Eva je větší optimistka a věří, že mimozemský život pravděpodobně existuje: „**Já jsem spíš optimista, líbí se mi ta myšlenka, že ve vesmíru nejsme sami.**“ Dan je opatrnější a chce mít důkazy: „**Řekněme, že tomu dávám šanci. Ale nechávám to otevřené, dokud se něco neprokáže.**“ Oba tedy připouštějí možnost mimozemského života, ale Eva mu věří více než Dan.

D. Jak řešit problém

strana 146

- b) Všechny tři rozhovory řeší stejnou situaci: host reklamuje špatně připravené jídlo. Liší se ale způsobem komunikace. V **rozhovoru 1** je host velmi útočný a nezdvořilý, číšník se naopak snaží být klidný a vstřícný. V **rozhovoru 2** komunikují oba slušně a zdvořile. V **rozhovoru 3** se host snaží mluvit slušně, ale číšník reaguje nevhodně, urážlivě a neprofesionálně.
 - c) Nepatřícně se chová **číšník ve třetím rozhovoru**, protože je drzý, zesměšňuje hosta a odmítá uznat problém. Nepatřícně se chová také **zákazník v prvním rozhovoru**, protože mluví hrubě, útočně a používá nevhodné výrazy.
 - d) V rozhovoru 1 host říká jen „**číšníku**“, což působí dost nezdvořile. V rozhovoru 2 říká „**pane číšníku**“, což je správné a zdvořilé oslovení. V rozhovoru 3 také říká „**pane číšník**“, což je rovněž nespisovný tvar.
 - e) Nespisovné slovo je oslovení „**číšník**“ (**číšníku**); „**fakt**“ (opravdu, skutečně); „**furt**“ (pořád); „**vohrát**“ (ohrát)
3. Číšník i host se asertivně chovali v rozhovoru č. 3. Host zde slušně a jasně popsal problém: „Rád bych reklamoval svíčkovou... Je téměř studená a navíc maso je tak tuhé, že nejde krájet.“ Neurážel číšníka, pouze věcně sdělil, s čím není spokojený a co by si přál. Také číšník reagoval klidně, zdvořile a vstřícně. Omluvil se, nabídl řešení a respektoval přání hosta: „Mohu vám nechat přinést nový pokrm?“ a později „Jistě, to není problém.“

strana 147

- b) Prodavačka naznačila, že chyba může být na Adamově straně větou: „**Ale někdy je chyba v jejich používání.**“ Adam zůstal asertivní a odpověděl klidně: „**Tak je zkuste otestovat. Bylo by pro mě nejlepší, kdybych dostal opravená nebo vyměněná sluchátka.**“ Nehádal se, ale jasně řekl, co požaduje.
- c) Respekt a uznání druhé strany jsou vidět například v těchto částech: „**Dobrý den**“, „**Můžete mi prosím potvrdit reklamační list?**“, „**Samozřejmě, tady ho máte.**“, „**Děkuji, na shledanou.**“ Obě strany komunikují převážně slušně a věcně.
- d) Ano, Adamovo chování bylo dostatečně sebevědomé. Dokázal **jasně popsat problém**, řekl, jaké řešení by mu vyhovovalo, a také vysvětlil svou potřebu: „**To je pro mě moc dlouhá doba. Sluchátka používám při studiu.**“ Přitom nebyl agresivní ani hrubý.
- e) **Jasně sdělení požadavku**: „Bylo by pro mě nejlepší, kdybych dostal opravená nebo vyměněná sluchátka.“
Uznání druhé strany: Adam nechá prodavačku sluchátka otestovat a reaguje klidně: „Tak je zkuste otestovat.“
Vymezení vlastních práv a potřeb: „To je pro mě moc dlouhá doba. Sluchátka používám při studiu.“ Také si správně žádá potvrzení: „Můžete mi prosím potvrdit reklamační list?“

strana 148

6. b) Pavel reagoval klidně a přímo: „**Katko, promiň, ale mobil ti půjčovat nebudu.**“ Jeho odmítnutí bylo jasné a srozumitelné.
- c) Katka se ho snažila přemluvit tím, že požadavek zlehčila: „**Je to jen na dvě minuty.**“ a „**Já jen na chvíli zapnu kameru, nic víc!**“ Pavel své odmítnutí zopakoval slušně: „**Rozumím, že to potřebuješ, ale i tak ti ho nepůjčím.**“
- d) Ano, Pavel má právo mobil nepůjčit, protože je to jeho osobní věc. Má v něm soukromé informace a může si sám rozhodnout, komu ho půjčí.
- e) Pavel si mohl v duchu říkat například: „*Nechci jí telefon půjčit, protože je mi to nepříjemné. Mám právo říct ne. Můžu jí to vysvětlit slušně, ale nemusím své rozhodnutí měnit.*“
- f) **Jasně odmítnutí:** „Mobil ti půjčovat nebudu.“; **Vysvětlení a klidný tón:** „Věřím ti, ale svůj telefon nikomu nepůjčuju. Mám tam osobní věci a je to pro mě nekomfortní.“; **Nabídka alternativy:** „Můžeš si vzít telefon od někoho, kdo s tím nemá problém.“

strana 149

9. b) „Chtěl bych vás poprosit o malé posunutí termínu odevzdání.“; „Rád bych práci dokončil pořádně.“; „Stačily by mi dva dny navíc, pokud by to bylo možné.“
Eda mluví slušně, jasně a konkrétně říká, co potřebuje.
- c) Odpovědnost za situaci přebírá větou: „**Vím, že jsme termín znali dopředu...**“ Tím uznává, že o termínu věděl a nesvaluje všechnu vinu na okolnosti.
- d) Vděčnost projevil větou: „**Mockrát děkuju! Do pátku to určitě zvládnou.**“ Poděkoval učitelce a zároveň potvrdil, že nový termín dodrží.
- e) Kdyby učitelka žádost odmítla, bylo by vhodné reagovat klidně a respektovat její rozhodnutí, například: „**Rozumím, děkuji, že jste mě vyslechla. Pokusím se práci dokončit v původním termínu.**“

strana 150

2. MANIPULACE V KOMUNIKACI

Jak rozlišit manipulaci

2. b), c), d)

1. Vyvolání strachu

- **Manipulátor:** Petr
- **Manipulovaná osoba:** Adam
- **Co chce získat:** Aby Adam šel s ním na akci.
- **Jaké prostředky používá:** Vyhrožuje ztrátou kamarádství: „**Jestli nejdeš, tak už nejsme kamarádi.**“
- **Možné pocity Adama:** strach, obava ze ztráty kamaráda, pocit viny, tlak udělat něco, co nechce

2. Lichocení

- **Manipulátor:** Lucie
- **Manipulovaná osoba:** Pepa
- **Co chce získat:** Aby Pepa udělal nebo odprezentoval práci místo ní.
- **Jaké prostředky používá:** Lichocení a přehnaná pochvala: „**Ty jsi nejlepší žák ze třídy!**“ Zároveň ho láká na úspěch: „**Dostal bys jedničku.**“
- **Možné pocity Pepy:** zmatek, potřeba vyhovět, pocit, že by měl pomoci.

3. Vyvolání pocitu viny

- **Manipulátor:** Martin

- **Manipulovaná osoba:** Filip
- **Co chce získat:** Aby mu Filip půjčil svůj mobil.
- **Jaké prostředky používá:** Výčitky a obviňování: „Ty mi nikdy nic nepůjčíš.“, „Vždycky si všechno necháváš jen pro sebe.“ Také zdůrazňuje vlastní údajnou ochotu půjčovat věci.
- **Možné pocity Filipa:** pocit viny, zmatek, potřeba mobil půjčit, i když nechce

4. Nátlak a srovnávání

- **Manipulátor:** parta spolužáků
- **Manipulovaná osoba:** Klára
- **Co chtějí získat:** Aby Klára šla na oslavu a případně pila alkohol.
- **Jaké prostředky používají:** Zesměšňování a tlak skupiny: „Nebud' trapná.“, „Jdeme tam všichni.“
- **Možné pocity Kláry:** trapnost, strach z odmítnutí skupinou, nejistota, potřeba přizpůsobit se ostatním

5. „Hraní“ na city

- **Manipulátor:** Marek
- **Manipulovaná osoba:** Ondra
- **Co chce získat:** Aby s ním Ondra šel ven.
- **Jaké prostředky používá:** Lítostivé výroky a vyvolávání pocitu odpovědnosti: „Já nemám žádné pořádné kamarády.“, „Ty jsi byl poslední, na koho jsem se mohl spolehnout.“
- **Možné pocity Ondry:** pocit viny, lítost, obava, že Marka zklame, potřeba jít s ním ven, i když nechce.

strana 151

3. A. ANO; B. NE; C. ANO; D. NE E. ANO
4. A. lichocení; B. vyvolání strachu; C. vyvolání pocitu viny; D. „hraní“ na city; E. nátlak a srovnávání
5. **Asertivní reakce Pavly:** „Chápu, že je to pro tebe těžké, ale hotový úkol ti neposílám. Můžu ti ale vysvětlit, jak se příklady počítají.“
- Asertivní reakce Adama:** „Mrzí mě, že tě to zklamalo, ale rodinné povinnosti teď nemůžu ovlivnit. Můžeme se domluvit na jiném termínu.“
- Asertivní reakce Marka:** „Vidím, že jsi naštvaná, ale ignorování mi není příjemné. Jestli tě něco mrzí, můžeme si o tom v klidu promluvit.“

strana 152

3. DIALOG A MONOLOG V DRAMATU

1. b) Sládek a Vaněk spolu sice mluví jako známí a sládek se snaží zdůraznit, že jsou „kamarádi“, ale jejich vztah nepůsobí jako skutečné přátelství. Je mezi nimi určitý odstup a nerovnost. Sládek má vůči Vaňkovi nadřazené postavení a zároveň si opakovaně ověřuje, zda mu může věřit. Vaněk je naopak velmi zdvořilý a opatrný. Dialog proto působí spíš napjatě než přátelsky.

strana 153

- c) Nedůvěra se projevuje hlavně v těchto větách: „Neříkáš to jen tak?“, „Věříš mi teda?“, „Ale to je čistě mezi náma, jasný?“, „Můžu se spolehnout?“

Sládek si několikrát ověřuje, zda Vaněk zachová tajemství, což ukazuje, že mu úplně bezvýhradně nedůvěřuje.

- d) Vaněk používá převážně spisovnou a zdvořilou češtinu, například: „Přirozeně, že vám věřím.“, „A máte dojem, pokud jde o mé zaměstnání...“ nebo „Jsem vám velmi vděčen.“

Sládek naopak používá hovorové až nespisovné výrazy, například: „Tak hele“, „mezi náma“, „chodějí“, „někdo jinej“, „u nás neděláš“.

Rozdíl souvisí s jejich prostředím, vzděláním a společenským postavením. Vaněk působí jako vzdělaný člověk a vyjadřuje se kultivovaněji, zatímco sládek mluví přirozeněji, lidově a neformálně.

e) Václav Havel byl český dramatik, spisovatel, esejista, disident a politik. Narodil se roku 1936 v Praze a zemřel roku 2011. Patřil k významným osobnostem české kultury i politiky. Byl kritikem komunistického režimu a jedním z mluvčích Charty 77. Za své názory byl pronásledován a vězněn. Po sametové revoluci se stal roku 1989 prezidentem Československa a později byl také prezidentem České republiky. Mezi jeho známá dramata patří například Audience, Vernisáž nebo Vyrozumění. Ukázka pochází z divadelní hry Audience, v níž vystupuje postava Ferdinanda Vaňka. Václav Havel se stylizoval především do postavy Ferdinanda Vaňka. Vaněk je vzdělaný spisovatel, který kvůli politické situaci pracuje v pivovaru, což připomíná Havlovu vlastní životní zkušenost.

2. b), c) Monolog je promluva jen jedné osoby, při dialogu se střídají promluvy dvou osob.

d) Hlavní myšlenkou dramatu **R.U.R.** je varování před nekontrolovaným technickým pokrokem a před tím, co se může stát, když člověk vytvoří něco, co už nedokáže ovládat. Dílo také upozorňuje na nebezpečí odlidštění, zneužívání techniky a nahrazování lidské práce bez ohledu na následky. Hlavní myšlenkou dramatu **Matka** je odpor proti válce a zdůraznění jejího utrpení a nesmyslnosti. Čapek ukazuje válku především z pohledu matky, která přichází o své blízké. Zároveň ale naznačuje, že v krajní situaci může být nutné bránit svobodu a životy druhých, i když to přináší velké oběti.

e) Obě divadelní hry napsal **Karel Čapek** a obě mají výrazný **varovný charakter**. Zabývají se nebezpečím, které může ohrozit člověka i celou společnost: v **R.U.R.** jde hlavně o nekontrolovaný technický pokrok a ztrátu lidskosti, v **Matce** o válku, násilí a oběti, které přinášejí politické konflikty. **R.U.R.** vzniklo v roce **1920** a poprvé bylo uvedeno v roce **1921**. Drama **Matka** pochází z roku **1938**, tedy z období těsně před druhou světovou válkou, kdy v Evropě sílilo napětí a hrozba ozbrojeného konfliktu.

Aktuální jsou obě hry i dnes. **R.U.R.** připomíná otázky spojené s rychlým rozvojem technologií, robotiky a umělé inteligence – například kde mají být hranice technického pokroku a kdo nese odpovědnost za jeho následky. **Matka** je aktuální kvůli tomu, že války a ozbrojené konflikty stále existují a civilní obyvatelé i rodiny při nich přicházejí o své blízké. Obě hry tedy upozorňují, že pokrok, moc nebo ideologie by nikdy neměly být důležitější než **lidský život, odpovědnost a morálka**.

h) Slovo „robot“ vymyslel **Josef Čapek**, bratr Karla Čapka. Karel Čapek ho potom poprvé použil ve své divadelní hře **R.U.R.** z roku 1920. Původně Karel uvažoval o jiném označení, ale Josef mu navrhl právě slovo „robot“. Slovo souvisí se starším českým výrazem robota, tedy nucená práce. Díky hře R.U.R. se pak výraz „robot“ rozšířil do mnoha jazyků světa.

4. PROSLOV

strana 155

3. a) A – C – B – E – D

b) Extrovert se veřejného vystoupení většinou tolik nebojí, introvert z něj může být nervózní už předem.

c) Introvert je spíše uzavřený, klidný a vyhledává samotu nebo menší skupiny lidí. Extrovert je společenský, otevřený a rád komunikuje s ostatními.

strana 156

5. MÉDIA A MEDIÁLNÍ KOMUNIKACE

A. Co je mediální komunikace

1. b) B. informovat – jde o předání informací čtenářům o otevření haly a jejího využití

c) Hlavním adresátem jsou obyvatelé obce, rodiče žáků, žáci a lidé, kteří by mohli halu využívat

d) Informaci mohl zveřejnit obecní zpravodaj, místní noviny nebo web obce či školy. Text informuje o místní události a uvádí praktické údaje pro obyvatele.

e) Článek je poměrně objektivní, ale mírně podporuje pozitivní pohled na halu. Zdůrazňuje její moderní vybavení a přínosy, i když uvádí i kritické názory občanů.

f) Ano. Čtenáře může ovlivnit výběrem informací, citacemi starosty a ředitele i zdůrazněním výhod haly. Zároveň ale uvádí i opačný názor, takže si čtenář může vytvořit vlastní postoj.

strana 157

B. Jak odlišit fakta od názorů

1. **Subjektivní** znamená založený na osobním názoru, pocitu nebo hodnocení.; **Objektivní** naopak znamená založený na ověřitelných faktech.
2. a) Vltava je nejdelší řeka Česka. — **objektivní**
Vltava je myslím naše nejkrásnější řeka. — **subjektivní**
Film začíná v 18 hodin. — **objektivní**
Ten film je prý hodně napínavý. — **subjektivní**
Venku je 8 stupňů. — **objektivní**
Venku je docela chladno. — **subjektivní**
Vyučování v naší škole začíná obvykle v 8 hodin. — **objektivní**
Příjemný by pro mě byl začátek vyučování v 9 hodin. — **subjektivní**
b) Subjektivní výrok poznáme podle toho, že vyjadřuje **osobní názor, pocit, dojem nebo hodnocení** a nemusí platit pro všechny stejně.
3. b) **Objektivní sdělení např.:** Do 9. B. přišel nový spolužák.; Jeho jméno je Adam Novotný.; Narodil se v roce 2011.; Sedí v poslední lavici u okna.; **Subjektivní sdělení např.:** Mně osobně připadá, že Adam působí trochu nervózně, když s někým mluví.; Myslím si taky, že bude asi hodně chytrý...; Několika lidem ve třídě se zdá, že je docela sympatický.; ... pár spolužáků říká, že vy padá trochu namyšleně.

strana 159

4. b) **1.** Demonstrace se konala dne: *17. listopadu 1989.* **2.** Místo prvního shromáždění bylo: *na Albertově* v Praze. **3.** Jaký byl odhadovaný počet studentů na Albertově? *50000.* **4.** V kolik hodin byla ukončena manifestace na Albertově? *16:40.* **5.** Kam měli účastníci pokračovat po Albertově? *Na Vyšehradský hřbitov.* **6.** Kolik přibližně lidí dorazilo na Vyšehrad? *10000.* **7.** V kolik hodin byla manifestace na Vyšehradě oficiálně ukončena? *18:15.* **8.** Kam se demonstranti odebrali z Vyšehradu? *Do středu města.* **9.** Na jakém místě byl dav zastaven a obklíčen Veřejnou bezpečností? *Na Perštýně.* **10.** Jaká hesla demonstranti skandovali? *a) Máme holé ruce! b) Vy nás máte chránit!* **11.** Kolik lidí bylo podle odhadů zraněno? *Až 600.* **12.** Jak se jmenovalo divadlo, kde se další den sešli herci? *Realistické.* **13.** Jak se podle zprávy jmenoval údajně mrtvý student? *Martin Šmíd*
c) A – FAKT
B – NÁZOR
C – FAKT
D – NÁZOR
E – FAKT
F – NÁZOR
G – FAKT (zpráva se opravdu rozšířila)

strana 160

C. Jaká jsou úskalí internetu

1. b) „Koničkem“ se podle autora stává brouzdání po internetu a používání sociálních sítí.
- c) Třetina respondentů přiznala, že kvůli brouzdání po internetu nemá čas téměř na nic jiného.
- d) „Konzumace obsahu“ znamená sledování, čtení a prohlížení toho, co vytvořili jiní lidé, bez vlastní aktivní tvorby.

strana 161

3. b) Hlavním záměrem autora je informovat o školní soutěži Master Chef a jejích výsledcích.
- c) Hlavním adresátem jsou žáci, rodiče a zaměstnanci školy, protože text se týká školní akce a úspěchu žákyně.
- d) - Katka má pravděpodobně velmi dobré kuchařské schopnosti, protože soutěž vyhrála a porotu zaujala výborným moučníkem.
- Zmínka o městském kole znamená, že soutěž pokračuje na vyšší úrovni a Katka bude školu reprezentovat.
- Vedoucí školní kuchyně byla v porotě nejspíš proto, že má odborné zkušenosti s přípravou jídla. To ukazuje, že soutěž měla být hodnocena vážně a odborně.
- e) např.: Školní Master Chef má svou vítězku
- g) **Master Chef** – kuchařská soutěž / mistr kuchař
menu – jídelníček
dezert – moučník / zákusek
kulinářský – kuchařský / týkající se vaření

strana 162

4. b) Anna Konečná reaguje na Petra Černého: „@Petr Černý, hlavně, že neměla protekci tvoje Maruška...“
Zuzka Jedličková reaguje na Tomáše Stehna: „@ Tomáš Stehno, probud' se, nevím, proč by jí nadřžovaly?“
Tomáš Stehno reaguje na Zuzku Jedličkovou: „@ Zuzka Jedličková, protože je šprtka.“
Zuzka Jedličková reaguje na Adélu Pokornou: „@Adéla Pokorná, hele tahle soutěž byla o vaření...“
- c) „@Petr Černý, hlavně, že neměla protekci tvoje Maruška.“
„@Tomáš Stehno, probud' se, nevím, proč by jí nadřžovaly?“
„To, že je chytrá, jak ty říkáš šprtka, ještě neznamená, že neumí vařit, vypatlanče!“
„@Adéla Pokorná, hele tahle soutěž byla o vaření a v tom je Katka dobrá. Tobě taky nikdo nenadává do anorektiček.“
- d) Urážky se týkají hlavně vzhledu, postavy, schopností a chování ostatních. Použité výrazy: **šprtka**, **vypatlanče**, **tlustoška**, **anorektička**, **probud' se** (útočné vyjádření); účastníci často neuměli dobře argumentovat. Místo věcných důvodů používali osobní útoky a urážky.
- e) **Hate speech** znamená nenávistný nebo urážlivý projev. Jde o vyjadřování, které někoho napadá, ponižuje nebo uráží, často kvůli vzhledu, původu, národnosti, náboženství, pohlaví, orientaci nebo jiné osobní vlastnosti.
- f) Např. promluvil/a bych si s ním citlivě a bez odsuzování, vyjádřil/a obavu a doporučil/a mu obrátit se na rodiče, lékaře nebo psychologa. Pokud by šlo o vážný stav, informoval/a bych důvěryhodného dospělého.
- g) **Protekce** znamená nespravedlivé zvýhodnění někoho díky známostem nebo osobním vztahům. Například když někdo vyhraje ne proto, že byl nejlepší, ale protože ho porota zná nebo mu nadřžuje.
5. a) **Netiketa** je soubor pravidel slušného a ohleduplného chování na internetu. Patří sem například respekt k ostatním, dodržování běžných pravidel slušnosti, ochrana soukromí a tolerance k chybám druhých.

strana 163

7. **Hoax** je nepravdivá nebo klamavá zpráva, která se šíří hlavně po internetu. Často má lidi vyděsit, zmást nebo přimět, aby ji poslali dál.
8. a) **Text 1: Nedůvěryhodná zpráva.**
Text neuvádí konkrétní zdroj, pracuje s neurčitými výrazy jako „na sociálních sítích se šíří“, „podle blíže nejmenovaných zdrojů“, „někteří rodiče mluví“. Snaží se čtenáře vystrašit a vyzývá k šíření zprávy dál.
- Text 2: Důvěryhodná zpráva.**
Uvádí konkrétní instituci — Českou obchodní inspekci — konkrétní výrobky i látky. Také doporučuje ověřit informace na oficiálních stránkách Kupi.cz nebo SZPI. Nepůsobí přehnaně emotivně.
- Text 3: Nedůvěryhodná zpráva.**
Text používá silně emotivní slova jako „šokující“, „alarmující“, „tajná anonymní matka“. Neuvádí ověřitelný zdroj ani konkrétní instituci. Obsahuje výzvu „pošlete zprávu dál“, což je typické pro hoaxy.

strana 164

- b) Pro nedůvěryhodné zprávy je typické, že používají neověřené nebo anonymní zdroje, například „blíže nejmenované zdroje“ nebo „organizace, která nechce být jmenována“. Často také využívají silně emotivní a varovná slova jako „šokující“, „alarmující“, „nebezpečné“, „vážné“ a snaží se vyvolat strach a obavy.

strana 165

10. a) *možné příklady*
- A. Na fotografii vidím zvláštní zelený objekt, který připomíná UFO nebo mimozemskou loď.
B. Fotografie ve mně vyvolává zvědavost a trochu tajemný pocit, protože není hned jasné, co na ní je.
C. Fotografie asi chce ukázat něco neobvyklého, zvláštního nebo „mimozemského“.
D. Takovou fotografii bychom mohli najít například na Facebooku, Instagramu, v článku o zajímavostech nebo na stránce s vtipnými obrázky.
- b) Záhadné UFO v noci
- c) Fotografie mohl na Facebook přidat někdo, kdo chce pobavit ostatní, vyvolat zvědavost nebo předstírat, že zahlédl UFO.
- d) např.: Dnes večer se mi podařilo vyfotit opravdu zvláštní objekt. Na první pohled vypadá jako UFO, které přistálo někde ve tmě. Možná jde jen o hračku nebo dekoraci, ale fotografie působí tajemně. Zelená barva a malé světélkující detaily připomínají mimozemskou loď. Malá postavička vedle objektu celý dojem ještě zesiluje. Obrázek může být myšlený jako vtip nebo jako zajímavá iluze. Rozhodně by na sociálních sítích přitáhl pozornost.
11. c) Autor chtěl nejspíš zaujmout, pobavit nebo vyvolat senzaci. Záměrně píše tak, aby fotografie působila jako důkaz setkání s mimozemšťany. Cílí hlavně na lidi na sociálních sítích, kteří mají rádi záhady, tajemno nebo snadno uvěří neověřeným zprávám. Chtěl, aby čtenáři měli strach, byli zvědaví a příspěvek dál sdíleli.
12. b) Předlohou upravené fotografie byla zastávka Loosova v Brně-Lesné, které se kvůli vzhledu přezdívá „brněnské UFO“. Stojí na ulici Loosova v městské části Lesná. Autorem předlohy je architekt Jan Kaplický.
- c) UFO znamená „neidentifikovaný létající objekt“

strana 166

13. a) Oba e-maily mají společné to, že jsou podezřelé a pravděpodobně podvodné. Snaží se příjemce přimět, aby klikl na odkaz, vyplnil osobní údaje nebo poslal citlivé informace. Používají nátlak, slibují výhru nebo hrozí zablokováním účtu.

b) Podvodné zprávy bychom rozpoznali podle toho, že vyvolávají strach nebo tlak na rychlou reakci, chtějí osobní údaje, hesla nebo číslo platební karty, obsahují podezřelý odkaz nebo přílohu, slibují nečekanou výhru, mají chyby v textu nebo zvláštní formulace, odesílatel působí podezřele nebo neodpovídá oficiální adrese.

c) chyby: „na vašem účtu“; vaše údaje → správně na Vašem účtu; Vaše údaje – oficiální komunikace; podpis **vaše banka** – působí nevěrohodně

„váš účet bude **deaktivován**“ → slovo deaktivován znamená zrušen/zablokován/vyřazen z provozu

d) V e-mailech postrádáme hlavně konkrétní a ověřitelné údaje. Chybí například přesná adresa odesílatele, oficiální kontakt, jméno konkrétní banky nebo firmy, číslo účtu/smlouvy, jasné vysvětlení problému a možnost ověřit zprávu jiným způsobem než kliknutím na odkaz. U druhého e-mailu také chybí důkaz, že se žák opravdu nějaké soutěže zúčastnil.

14. Rozhovor vyvolává podezření, obavy a nedůvěru. Působí jako pokus o podvod, protože volající chce rychle peníze a vytváří nátlak přes strach o vnuka.

„Kyberšmejdi“ se snaží se využít hlavně strach, stres, lásku k rodině a ochotu rychle pomoci blízkému člověku. Chtějí, aby babička nebo dědeček jednali okamžitě a neověřovali si informace.

Možné dokončení rozhovoru:

„Nejdřív si to ověřím. Zavolám Petrovi nebo jeho rodičům na číslo, které znám. Peníze nikomu neposílám ani nepředávám, dokud si nebudu jistá, že je to pravda.“ Potom by bylo vhodné telefonát ukončit a kontaktovat skutečného vnuka nebo policii.

strana 167

6. REKLAMNÍ SDĚLENÍ

2. a) A. V reklamě jsou uváděny reálné vlastnosti výrobku. — **T**

B. Reklama obsahuje nedostatečné informace o složení výrobku. — **K**

C. Reklama na produkt odkazuje na důvěryhodné (dohledatelné) zdroje. — **T**

D. Reklama užívá řadu odborných termínů, aby působila důvěryhodně. — **K**

E. Reklama obsahuje informace o ceně výrobku a dalších nákladech. — **T**

b) A. **Klamavě:** V reklamě jsou uvedeny přehnané nebo nepravdivé vlastnosti výrobku.

B. **Transparentně:** Reklama obsahuje jasné a úplné informace o složení výrobku.

C. **Klamavě:** Reklama se tváří důvěryhodně, ale neuvádí žádné ověřitelné zdroje.

D. **Transparentně:** Reklama používá srozumitelné informace a vysvětluje odborné pojmy.

E. **Klamavě:** Reklama neuvádí konečnou cenu výrobku ani další možné náklady.

3. **A. – transparentní reklama** – Uvádí reálnější vlastnosti výrobku, například že fritéza využívá minimum tuku, má dotyková tlačítka a nastavení teploty a času.

B – klamavá reklama – Používá přehnaná a neověřitelná tvrzení, například „100% zdravá“, „bez jakýchkoliv zdravotních rizik“, „patentované předními světovými laboratořemi“, „zaručené pokaždé“.

strana 168

4. c) **Granko:** krátké a vtipné výrazy, slovní hříčky („Grankoccino“, „Grankoše“), **imperativ** („Začněte každé ráno Grankem“) a **pozitivní hodnocení** („vydařený den“).

Mezinárodní cestování: humor, nadsázku, přirovnání („přesnej jako maďarský hodinky“) a krátké dialogy.

Robotický vysavač Concept: **pozitivní a hodnotící výrazy** („chytře vymyšlená domácnost“, „dokonalá pohoda“), **oslovení zákazníka** a **výzvu** („Udělejte si ho snazší“).

d) Nejvíce nedává smysl bez obrazového doprovodu reklama **Mezinárodní cestování**, protože obsahuje cizí slovo „Egészségetekre“ a dialog, kterému bez hrané situace a obrazu hůř rozumíme. Podtržené slovo pochází z maďarštiny, znamená „Na zdraví!“

- f) Reklamy používají humor, příjemnou atmosféru, slib pohodlí, představu vydařeného dne nebo snadnější domácnosti. Snaží se vyvolat dobrý pocit a spojit výrobek s něčím příjemným. Manipulaci se můžeme bránit tak, že si všímáme, co nám reklama skutečně říká, ověřujeme informace, nenecháme se ovlivnit jen vtipem nebo hezkým obrazem a přemýšlíme, jestli výrobek opravdu potřebujeme.
5. a) Reklama se snaží zaujmout hlavně **šokem, humorem, překvapením a nadsázkou**. Působí především na **zrak** – výrazná situace, holčička, auto, airbagy – a také na **chuť**.
- b) Reklama byla problematická proto, že v ní malá dívka hodí panenkou do auta, spustí airbagy a tím získá Fidorku od ženy ve voze. Kritici ji považovali za nevhodnou pro děti, protože mohla působit jako návod k násilnému nebo nebezpečnému chování.

strana 169

6. a) A–D–B–C
- b) Příkladem skryté reklamy je text na Rosettské desce, který vychvaluje panovníka: „Je zbožný k bohům, nadřazený svým nepřátelům, obnovil civilizovaný život lidí, král podobný Slunci, potomek Bohů...”
- c) Caesar využíval zprávy a pomluvy na zdech k **získání podpory lidí a oslabení politických soupeřů**. Ano, je to podobné dnešním sociálním sítím. Někteří politici na nich propagují své názory, získávají voliče a někdy šíří negativní informace o svých soupeřích. Rozdíl je hlavně v tom, že dnes se informace mohou díky internetu šířit mnohem rychleji a k mnohem většímu počtu lidí.
- d) **PR kampaň** je plánovaná komunikace, jejímž cílem je vytvořit nebo zlepšit dobrý obraz osoby, firmy, organizace či značky u veřejnosti.
- Ano, vychvalování panovníka na Rosettské desce lze považovat za určitý předchůdce PR. Text panovníka představuje jako zbožného, schopného a výjimečného vládce, a tím měl ovlivnit, jak ho lidé vnímali. Nejde však o PR kampaň v dnešním přesném smyslu, protože moderní PR vzniklo až mnohem později.